

UNIVERZITA KARLOVA

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV INFORMAČNÍCH STUDIÍ A KNIHOVNICTVÍ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

MGR. BARBORA NEBESKÁ

TORZO ZÁMECKÉ KNIHOVNY FULNEK A JEHO OSUDY

FRAGMENT OF THE CASTLE LIBRARY FULNEK AND ITS FATE

PRAHA 2024

Poděkování:

Za zpřístupnění historického fondu Knihovny Slezského zemského muzea děkuji Bc. Dagmar Kufové a Mgr. Věře Martínkové. Za konzultace a cenné připomínky děkuji PhDr. Richardu Šípkovi, Ph.D., PhDr. Petru Maškovi a PhDr. Jaroslavu Zezulčíkovi. V neposlední řadě děkuji též všem kolegům z oddělení zámeckých knihoven a oddělení rukopisů a starých tisků Knihovny Národního muzea.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 26. srpna 2024

.....

Jméno a příjmení

Abstrakt

Torzo zámecké knihovny Fulnek bylo objeveno v listopadu roku 2020 v rámci průzkumu historického fondu Knihovny Slezského zemského muzea. Celkově obsahuje 573 titulů vydaných v rozmezí let 1554–1810. Jedná se o objev jedinečný. V současné době jde o nález patrně největšího souboru knih pocházejících původně ze zámecké knihovny, který byl za poslední dobu učiněn. Významnost tohoto nálezu dokresluje skutečnost, že existenci knihovny na zámku Fulnek pouze předpokládá jediný zdroj, a to článek Christiana d'Elvert (1803–1896) *Die Bibliotheken und andern wissenschaftlichen, Kunst- und Alterthums-Sammlungen in Mähren und österreichisch Schlesien*.

V předložené rigorózní práci je teoretická část zaměřena především na identifikaci vazeb mezi dvěma stěžejními provenienčními znaky: rukopisným podpisem Josefa Václava hraběte z Wrbna a Freudenthalu (1738–1819) a jednotnou signaturou, nacházející se na převážné většině knih v souboru. Původ této signatury bylo nutné objasnit. Stejně tak si práce klade za cíl určit, zda se na budování fulnecké bibliotéky podíleli též další majitelé fulneckého panství, a to rod Czeiků z Badenfeldu. Praktická část práce je tvořena obsahovou a provenienční analýzou fyzicky dochovaných exemplářů. Pozornost je však věnována i nedochovaným titulům, jež byly identifikovány na základě archivního průzkumu. Na konci práce je zařazen katalog všech dochovaných tisků tvořících torzo zámecké knihovny Fulnek.

Abstract

A fragment of the Fulnek Castle Library was discovered in November 2020 during a survey of the historical collection at the Silesian Museum Library. It contains 573 titles published between 1554 and 1810. The discovery is quite unique, likely representing the largest collection of books from a castle library found in recent times. The significance of this find is highlighted by the fact that the existence of a library at Fulnek Castle was only presumed based on a single source: an article by Christian d'Elvert (1803–1896), titled *Die Bibliotheken und anderen wissenschaftlichen, Kunst- und Alterthums-Sammlungen in Mähren und österreichisch Schlesien*.

The theoretical part of this rigorous thesis focuses on identifying the connections between two key provenance marks: the handwritten signature of Josef Václav, Count of Wrbna and Freudenthal (1738–1819), and a general signature found on most of the books in the collection. The origin of this signature needed clarification. The thesis also aims to determine whether other owners of the Fulnek estate, namely the Czeik family of Badenfeld, contributed to building the Fulnek library. The practical part includes the content and provenance analysis of the surviving volumes, as well as consideration of lost titles identified through archival research. The thesis concludes with a catalog of all the surviving prints that form the remains of the Fulnek Castle Library.

Klíčová slova (česky):

zámecká knihovna, zámek Fulnek, provenienční průzkum, z Wrbna a Freudenthalu (rod), Czeike z Badenfeldu (rod)

Klíčová slova (anglicky):

castle library, Fulnek castle, provenance research, z Wrbna a Freudenthalu (family), Czeike z Badenfeldu (family)

Obsah

1	Předmluva	9
2	Úvod.....	10
2.1	Struktura práce	10
2.2	Literatura.....	11
2.2.1	Sekundární literatura.....	11
2.2.2	Archivní prameny	12
3	Historie zámku Fulnek.....	14
4	Historie rodu z Wrba a Freudenthalu a rodu Czeike z Badenfeldu	17
4.1	Počátky rodu z Wrba a Freudenthalu.....	17
4.2	Fulnecká linie rodu z Wrba a Freudenthalu.....	18
4.3	Rod Czeike z Badenfeldu	21
5	Metodologie	24
5.1	Identifikace konkrétního příslušníka rodu z Wrba a Freudenthalu.....	24
5.2	Signatura	25
5.3	Pozůstalostní soupis Václava Josefa Michaela z Wrba a Freudenthalu (1709–1755).....	27
6	Lokace knihovny.....	29
6.1	Záchranné akce – tzv. „Bergungsaktionen“	29
6.2	Umístění knihovny na zámku Fulnek a její mobiliární vybavení.....	30
6.2.1	Rozpis inventářů	30
7	Obsahová analýza	35
7.1	Obsahová analýza titulů opatřených rukopisným podpisem hraběte z Wrba a Freudenthalu	35
7.1.1	Právo	35
7.1.2	Próza a poezie	36
7.1.3	Historie.....	37
7.1.4	Náboženství	40
7.1.5	Vojenství.....	41
7.1.6	Politika.....	42
7.1.7	Genealogie	42
7.1.8	Filozofie.....	42
7.1.9	Chemie	43
7.1.10	Ostatní.....	45
7.2	Obsahová analýza tisků opatřených wrbnovsko-czeikovskou signaturou.....	46
7.2.1	Próza	46

7.2.2	Poezie.....	48
7.2.3	Cestopisy.....	49
7.2.4	Právo	50
7.2.5	Zemědělství.....	52
7.2.6	Zvěrolékařství	54
7.2.7	Slovníky, gramatiky, mluvnice a jazykové příručky	55
7.2.8	Historie.....	56
7.2.9	Ekonomie	57
7.2.10	Vojenství.....	57
7.2.11	Přírodní vědy.....	58
7.2.12	Ostatní	59
7.3	Nedochované svazky z pozůstalostního soupisu Václava Josefa Michaela z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755).....	61
7.3.1	Alchymie.....	62
7.3.2	Architektura	63
7.3.3	Cestopisy.....	63
7.3.4	Herbáře.....	64
7.3.5	Kroniky	65
8	Provenienční analýza	67
8.1	Provenience rodu Hrzánů z Harasova.....	67
8.2	Provenience rodu von Hauer.....	70
8.3	Ostatní provenience	71
9	Katalog tisků tvořících torzo zámecké knihovny Fulnek	75
10	Závěr	125
11	Použitá literatura a archivní prameny	128

1 Předmluva

Autorka práce zvolila analýzu zámecké knihovny pro téma své rigorózní práce z důvodu dlouholetého zájmu o tuto problematiku. Obsahovým a provenienčním průzkumem zámeckých fondů, konkrétně sbírek Chuchelná¹ a Hradec nad Moravicí,² se věnovala již ve své bakalářské a diplomové práci. Předpokládaná³ zámecká knihovna Fulnek je navíc novým objevem, ke kterému došlo v rámci autorčina provenienčního průzkumu v historickém fondu Knihovny Slezského zemského muzea. K nálezům takto rozsáhlých torz zámeckých knihoven často nedochází, autorka proto považuje téma za jedinečné.

Práce je předložena v rozsahu 258 847 znaků, tedy cca 144 normostran. Při transkripci názvů děl v národních jazycích a latině jsou zachovávána velká písmena dle současného úzu. "V" na pozici samohlásky je přepisováno na "u", na pozici souhlásky je ponecháno, a naopak. Abreviatury a ligatury jsou rozepisovány do hranatých závorek. Jmenné autority jsou tvořeny dle Národních autorit, retrospektivních národních bibliografií VD 16, 17, 18, případně pomocí katalogů národních knihoven dle národnosti autora. Pro šlechtická jména je autoritou dvoudílná publikace Petra Maška (* 1959) *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti* (Praha, 2008, 2010). Stejná pravidla jsou uplatněna v katalogu tisků tvořících torzo zámecké knihovny Fulnek. → s. 75–124 Životní data relevantních historických osobností jsou pro lepší přehlednost a orientaci uváděna opakovaně i u jejich dalších výskytů. Použitá literatura je citována pomocí normy ISO 690.

¹ NEBESKÁ 2011.

² NEBESKÁ 2016.

³ Ačkoliv žádný z nalezených archivních pramenů zámeckou knihovnu Fulnek přímo nejmenuje, knihy nalezené v historickém fondu Knihovny Slezského zemského muzea téměř s jistotou pochází z tohoto zámku ležícího na moravsko-slezské hranici.

2 Úvod

Do dnešních dnů se na území České republiky dochovalo na 350 zámeckých knihoven, jejichž historie čítá v mnoha případech několik století. Nejtragičtějším obdobím byla pro zámecké bibliotéky doba po druhé světové válce. Žádné živelní pohromy, ani válečné události nezanechaly na těchto sbírkách takové stopy. Počínaje rokem 1945 začíná temná doba zámeckých knihoven, během které nedošlo k úplné likvidaci mnohých cenných knižních sbírek jen zásluhou několika mála pracovníků⁴ působících v tzv. Národní kulturní komisi.⁵ Jedním z fondů s takto pohnutým osudem je i zámecká knihovna Fulnek. Do jejího objevení v listopadu roku 2020 nebyla její existence obecně známá a je jen otázkou, kolik takových neobjevených pokladů je v našich paměťových institucích ještě skryto.

2.1 Struktura práce

Po krátkém obecném úvodu, ve kterém jsou naznačeny komplikované osudy mnohých zámeckých knihoven, následuje výčet sekundární literatury, které však k předloženému tématu není mnoho, a archivních pramenů, jež jsou *de facto* jediným důkazem o existenci zde analyzovaného torza fulnecké zámecké knihovny. Pro lepší orientaci v tématu jsou kapitoly věnované historii zámku Fulnek (kap. 3) a historii rodů z Wrbna a Freudenthalu a Czeiků z Badenfeldu (kap. 4) předřazeny kapitole věnované metodologii (kap. 5). V té jsou objasněny důvody provádění provenienčního průzkumu v historickém fondu Knihovny Slezského zemského muzea, ke kterému došlo v listopadu roku 2020. Popsána je zde cesta k identifikaci provenienčních znaků náležících vlastníkům panství Fulnek a snaha o alespoň přibližné nastínění původu a dalšího vývoje této zámecké knihovny. Následná kapitola (kap. 6) je věnována lokaci knihovny především v samotném fulneckém zámku. Na základě faktů, ale též pomocí hypotéz, je pozornost věnována osudům sbírky v první a zejména ve druhé polovině 20. století. Díky studiu archivních pramenů bylo možné zařadit též pasáž zabývající se mobiliárním vybavením knihovny místnosti.

⁴ Je třeba vyzdvihnout osobnost Bohumíra Lífky (1900–1987), zakladatele oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea. Jeho význam spočívá především v úsilí o zachování zámeckých fondů jako samostatných celků.

⁵ K tomuto tématu viz NEBESKÁ 2023; STROUHALOVÁ 2020; SULŽENKO – KOKEŠ 2021; UHLÍKOVÁ 2004; UHLÍKOVÁ 2019.

Teoretickou část práce střídá část praktická a to počínaje obsahovou analýzou dochovaného torza (kap. 7). Kapitola je členěna nejprve dle typu provenience a dále dle oborů. Součástí kapitoly je též obsahová analýza tisků, které se do současnosti nedochovaly a bylo je možné určit jen díky pozůstalostnímu soupisu jednoho z příslušníků rodu z Wrba a Freudenthalu. → s. 27, 61, 67, 75, 125 Další kapitolou je provenienční analýza fulnecké sbírky (kap. 8). Zde je řešena nejen provenience domácích pánů, ale též vlastnická označení předchozích vlastníků knih. Následuje katalog všech tisků dochovaných v torzu fulnecké zámecké knihovny (kap. 9). Práce je ukončena závěrem (kap. 10) a seznamem použité literatury (kap. 11).

2.2 Literatura

2.2.1 Sekundární literatura

Relevantní sekundární literatura o zámecké knihovně Fulnek neexistuje. Nepřímo je její samotná existence naznačena pouze v článku *Die Bibliotheken und andern wissenschaftlichen, Kunst- und Alterthums-Sammlungen in Mähren und österreichisch Schlesien* Christiana d'Elvert (1803–1896).⁶ Vyznění textu je však nejednoznačné. Autor pouze uvádí Fulnek, bez dalších důkazů, mezi zámky, kde existenci knihovny předpokládal.

Ani literatury o fulneckém zámku není mnoho. V rámci heuristiky se nepodařilo dohledat žádnou monografii věnovanou zámeckému objektu a jeho historii. Základní literaturou je tak druhý díl encyklopedie *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (Praha, 1983), případně starší práce Řehoře Tomáše Volného (1793–1871) *Die Markgrafschaft Mähren. I. Band, Prerauer Kreis* (Brno, 1835). Krátce se o fulneckém zámku zmiňuje též Karel Kuča v publikaci *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, A-G* (Praha, 1996) či Ladislav Hosák v knize *Historický místopis země Moravskoslezské* (Praha, 2004). Zajímavým příspěvkem k zámecké historii je též práce autorů Karla Müllera (* 1958), Radka Polácha (* 1976) a Jaroslava Zezulčíka (* 1962) *Kamenné svědectví minulosti* (Praha, 2008) věnující se heraldickým památkám Novojičinska, ve které jsou zachyceny a popsány kamenné památky upomínající na nejrůznější majitele zámku Fulnek. Zezulčík je též

⁶D'ELVERT 1852, s. 116.

autorem publikace *Zámecké toulky Kravařskem* (Fulnek, 2014), ve které se nachází pojednání o zámku Fulnek. Autor se ve stati věnuje nejen zámeckému objektu, ale též jeho držitelům.

A právě literatura zabývající se rodem z Wrba a Freudenthalu je nejhojnější, i když větve fulnecká bývá upozaděna. Rodu se věnuje například *Ottův slovník naučný* (Praha, 1907, sv. 26) či knihovník a historik Constantin von Wurzbach (1818–1893) v biografickém slovníku *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* (Viedeň, 1889, sv. 57). Ze současných autorů je možné zmínit Petra Maška (* 1959) a jeho *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé Hory do současnosti* (Praha, 2010, sv. 2).

Zcela zásadním zdrojem k historii fulnecké větve rodu z Wrba a Freudenthalu⁷ je nepochybně dílo Adolfa Turka *Fulnecko* (Brno, 1940), které mapuje historii města od doby kamenné do 20. století a zámeckým pánům věnuje nemalou pozornost. Turek v předmluvě ke své knize zmiňuje jako prameny ke studiu dějin Fulneku různé kronikářské záznamy, například Felixe Jiřího Jaschkeho (1756–1831), a dále články či jiné německy psané příspěvky či nedokončené rukopisy, kritizuje však jejich mnohdy nízkou informační hodnotu. Turek dále vyzdvihuje práci lékárníka a vlastivědného pracovníka Stanislava Václava Oppla (1871–1939), který se historii kraje začal zabývat na počátku 20. století. Jako průkopnické označuje jeho dílo *Z kroniky staroslavného města Fulneku působiště J. A. Komenského* (Fulnek, 1928), avšak i v tomto případě žehrá nad chybně citovanými prameny.

2.2.2 Archivní prameny

Neopomenutelným zdrojem informací o rodu z Wrba a Freudenthalu jsou dva archivní celky uchovávané v současné době v Zemském archivu v Opavě. Jedná se o fond Velkostatek Fulnek⁸ a fond Archiv žerotínsko-vrbenský.⁹ Oba tyto celky propojuje osoba Václava z Wrba a Freudenthalu († 1649). Ten roku 1622 zakoupil zámek Fulnek a učinil z něho rodové sídlo. Jak bylo zvykem, byl na zámku veden archiv nejen panství fulneckého, ale též dalších wrbnovských statků (Hlučín, Paskov, Studénka, Velká Střelná, Pustějov či Bravinné). Významným obohacením fulneckého archivu byla pozůstalost po Václavovu synovci Karlu z Wrba a Freudenthalu (1612–1638)¹⁰ z bruntálské větve, vnukovi a univerzálním dědici po

⁷ Nejstarší historii rodu zpracovává Radek Fukala ve svém příspěvku *Počátky panského rodu Bruntálských z Wrba. Slezsko-Moravské vztahy v genealogii rodu*, který vyšel ve sborníku Královéhradecko (Hradec Králové, 2007).

⁸ HRABEC – MÜLLER – TUREK 2024.

⁹ ARCHIV 2024.

¹⁰ TUREK 1940, s. 89.

Karlu starším ze Zierotina (1564–1636). Tato nová akvizice, tzv. Archiv žerotínsko-vrbenský, byla na Fulneku uložena ještě za držby Václavova syna Jana Františka (1634–1705). Ten díky své druhé manželce Terezii Františce, rozené z Martinitz (1643–1706),¹¹ získal panství Hořovice a dal tak skrze svého syna vzniknout nové linii rodu, zvané hořovická. Do Hořovic byly možná již za života Jana Františka, případně nedlouho po jeho smrti, převezeny dokumenty osobní a hospodářské povahy, zatímco většina wrbnovské registratury z Fulneku a dalších statků zůstala na fulneckém zámku. Na Fulneku byl archiv umístěn vždy v tzv. horním zámku. V letech 1642–1650 byl poničen švédským vojskem, roku 1801 požárem.¹² Za nevyjasněných okolností došlo roku 1872 k nekontrolovanému ničení archiválií. Ty byly házeny z oken a dokonce sloužily jako otop. Již v torzálním stavu byl fulnecký archiv převezen roku 1936 do Zemského archivu v Brně a odtud během okupace do Opavy. V neúplném stavu se dochovala i hořovická část archivu, která největší ztráty utrpěla roku 1853 při příležitosti prodeje Hořovic Dominikem z Wrba a Freudenthalu (1811–1876).¹³ Navzdory příkazu ke zničení archivu byly jeho jednotlivé části rozprodány či byly odvezeny příbuznými. Různými cestami se tak část hořovického archivu dostala do dnešního Národního archivu a odtud roku 1958 do Opavy.¹⁴

Na podobné úrovni je stav dosažitelné literatury a archivních pramenů týkajících se rodu Czeiků z Badenfeldu, jejichž osudy jsou díky držbě zámku Fulnek spjaty s osudy rodu z Wrba a Freudenthalu. Ve výše uvedených zdrojích je jim proto taktéž věnována pozornost.

¹¹ ZEŽULČÍK (WRBNA VON FREUDENTHAL) 2023.

¹² OPPL 1928, s. 71.

¹³ WURZBACH 1889, s. 174.

¹⁴ V Zemském archivu v Opavě se nachází též archivní fondy týkající se jiných wrbnovských panství. Kupříkladu ve fondu Lenní dvůr Kroměříž se nachází inventář lenního statku Velká Střelná. ŠTĚPÁN 2024.

3 Historie zámku Fulnek

Hrad Fulnek vznikl pravděpodobně na konci 13. století za pánů z Lichtenburka.¹⁵ Poprvé byl výslovně zmíněn roku 1372. Jednalo se tehdy o hradní palác se čtyřbokou hlavní věží a malým dvorem, do kterého se vcházelo věžovitou bránou. Předhradí původně obklopoval val či palisáda, později kamenná hradba s příkopem. Hrad byl velice dobře opevněný a výhodou byla též jeho strategická poloha na kopci, díky čemuž odolal roku 1427 pokusu o dobytí husity.¹⁶ Hradní kapli sv. Máří Magdaleny dokládají prameny k roku 1437. V držení hradu se po rodu Kravařů vystřídali páni ze Sovince, opavská knížata či synové Jiřího z Poděbrad. Jan starší ze Zierotína († 1499) panství získal zástavou od synů Jiřího z Poděbrad a roku 1475 jej zakoupil. Roku 1480 nechal Fulnek zapsat do moravských zemských desk a připojil tak toto původně slezské území natrvalo k Moravě.¹⁷ Stavební památkou na tohoto zemského hejtmana opavského knížectví a nejvyššího zemského sudího olomoucké cúdy je erbovní deska, umístěná původně vlevo od průjezdu,¹⁸ s Janovým erbem a erbem jeho třetí manželky Machny z Nové Cerekve.¹⁹ K přestavbě hradu na renesanční zámek bylo přistoupeno v 70. letech 16. století za Baltazara Švejnice z Pilmsdorfu († 1572)²⁰ a jeho syna Jana. Stavební práce prováděla řada italských stavitelů, kupříkladu Antonín Kapelita (v letech 1573–1574), Antonio Horello z Louis (v letech 1570–1575) či ve Fulneku usedlý Antonín Teyen (v letech 1568–1570).²¹ Počínaje rokem 1621 se zámecký objekt musel vypořádat s přítomností nejedné armády. Pobyt vojáků pochopitelně vzhled zámku a jeho interiérů citelně poznamenal.²² Rekonstrukce objektu se roku 1627 ujal již nový majitel Václav z Wrba a Freudenthalu († 1649),²³ který Fulnek zakoupil roku 1622 jakožto konfiskát po Janu II. Skrbenském z Hříště (kolem roku 1580–1627),²⁴ defenzoru za rytířský stav a mecenáši Jana Amose Komenského (1592–1670), jenž o panství přišel kvůli účasti na stavovském povstání.²⁵ Václav nechal přistavět třetí patro paláce a zvýšena

¹⁵ MÜLLER – POLÁCH – ZEŽULČÍK 2008, s. 42.

¹⁶ HRADY 1983, s. 69.

¹⁷ KOZÁK 2005, s. 58.

¹⁸ Dnes je deponována v Muzeu Novojičínska. MÜLLER – POLÁCH – ZEŽULČÍK 2008, s. 47.

¹⁹ Tamtéž

²⁰ Upomínkou na tento rod je erbovní deska Baltazara Švejnice z Pilmsdorfu a jeho manželky Felicitas Sedlnické z Choltic († 1577) nad hlavním vstupem do dolního zámku, či erb Felicitas Sedlnické z Choltic na stropě v 1. nadzemním podlaží horního zámku. MÜLLER – POLÁCH – ZEŽULČÍK 2008, s. 49.

²¹ HRADY 1983, s. 70.

²² HRADY 1983, s. 69; KUČA 1996, s. 857.

²³ Pískovcová deska s erbem rodu z Wrba a Freudenthalu se nachází v erbovní galerii majitelů v čelní fasádě horního zámku. MÜLLER – POLÁCH – ZEŽULČÍK 2008, s. 51.

²⁴ VOLNÝ 1835, s. 123; SKRBENSKÝ 2024.

²⁵ HRADY 1983, s. 70.

byla též věž. Úpravy byly dokončeny roku 1633, avšak od roku 1642 se na zámku usídlili Švédové, a to až do roku 1650. Zámek byl po jejich odchodu opět v havarijním stavu a byl dokonce využíván jako poddanské vězení. Charakter vojenské pevnosti ztrácel Fulnek velice pozvolna. Práce započaly roku 1655, avšak pozůstatky byly patrné ještě roku 1716.²⁶ V souvislosti s budováním dolních hradeb vybudovaných roku 1653 vznikla později, dle návrhu lichtenštejnského stavitele Johanna Mihatsche z Krnova (1743/1744–1826),²⁷ budova tzv. dolního zámku, kde se nacházely stáje a pokoje pro služebnictvo.²⁸

Do dnešní podoby byl horní zámek upraven po devastujícím požáru z roku 1801,²⁹ a to z iniciativy nových majitelů Czeiků z Badenfeldu, kteří Fulnek zakoupili od zadlužených Wrbnů roku 1788.³⁰ Do roku 1803 byl z větší části rekonstruován dolní zámek, obnova horního zámku se však omezila jen na východní křídlo. Kompletní úpravy byly dokončeny až roku 1828.³¹ Stejně jako předchozí majitelé se i Czeikové dostaly do dluhů a byli nuceni panství prodat.

Novým oficiálním majitelem Fulneku se stal Kristian Friedrich svobodný pan Stockmar (1787–1863), který panství zakoupil v zastoupení za belgického krále Leopolda I. Belgického (1790–1865),³² zakladatele belgické linie sasko-kobursko-gothajské dynastie. Stockmar byl osobním lékařem a rádcem krále Leopolda I. a od roku 1837 též rádcem mladé královny Viktorie (1819–1901).³³ Pro svého druhorozeného syna Filipa Belgického (1837–1905)³⁴ mohl Leopold panství odkoupit roku 1855.³⁵ Po Filipovi, jenž zámek navštívil údajně jen jedenkrát,³⁶ vlastnily Fulnek od roku 1905 jeho dcery princezny Henrietta Marie (1870–1948) provdaná vévodkyně z Vendôme a Alençonu a Josefína Karla (1872–1958) provdaná princezna z Hohenzollernu.³⁷ Roku 1925 se majitelem stává vrchní právní rada a meziválečný poslanec Národního shromáždění Jaromír Špaček (1879–1953) napůl s továrníkem z Valašského

²⁶ Zámek navíc roku 1676 poškodil požár. HRADY 1983, s. 71.

²⁷ VLASTIVĚDNÉ LISTY, s. 21.

²⁸ KUČA 1996, s. 857.

²⁹ OPPL 1928, s. 71.

³⁰ I erby tohoto rodu kdysi zdobily zámecký objekt. Tři pískovcové desky s erby byly druhotně použity pro základ podlahy a nyní se nacházejí v Muzeu Novojičínka. Stejně tak rodový erb nacházející se původně nad vstupní branou dolního zámku. Na místě se dochoval pouze czeikovský erb v erbovní galerii majitelů panství. Deska vznikla někdy před rokem 1827, jelikož erb nese znaky polepšení. MÜLLER – POLÁCH – ŽEZULČÍK 2008, s. 50–52.

³¹ KUČA 1996, s. 857.

³² V té době nesměl vládnoucí monarcha vlastnit majetek v cizině.

³³ ADB 1893, s. 295–305.

³⁴ GROBE BROCKHAUS 1933, s. 490.

³⁵ TITTEL 1905, s. 5–6.

³⁶ OPPL 1928, s. 72.

³⁷ HOSÁK 2004, s. 689; KUČA 1996, s. 855–857.

Meziříčí Františkem Chrastinou, jehož půlku však Špaček roku 1928 odkoupil.³⁸ Od roku 1938 byl velkostatek v říšské komisařské správě a po neúspěšné snaze o prodej majetku hraběti Stolbergovi byl roku 1942 zabaven zcela. Na zámku byl zřízen kupříkladu úřad organizující vysídlování Čechů do východních oblastí.³⁹ Po válce přešel zámek do správy Městského ústavu národního zdraví v Ostravě, který jej využíval jako sklad léčiv.⁴⁰ Po roce 1989 zámek restituoval Rostislav Špaček, který přispěl k dílčí rekonstrukci zámecké budovy a parku, ale poté zámek prodal. Od roku 2008 je objekt v majetku ostravského podnikatele Teodora Reinholda, který v zámku hodlá vybudovat hotel. Navázat by tak měl na ideu restituenta Špačka.⁴¹

³⁸ LUSTIG 1935, s. 355–356.

³⁹ HRABEC – MÜLLER – TUREK 2024.

⁴⁰ HRADY 1983, s. 71.

⁴¹ PAVELEK 2008.

4 Historie rodu z Wrbna a Freudenthalu a rodu Czeike z Badenfeldu

4.1 Počátky rodu z Wrbna a Freudenthalu

S největší pravděpodobností pochází starobylý rod Wrbnů ze vsi Vrbno na Svídnicku.⁴² Prvními písemně doloženými příslušníky tohoto rodu byli rytíři Štefan, Jan a Mikuláš, kteří jsou zmiňováni v listině z 10. května roku 1209 vydané pro opata kláštera Panny Marie ve Vratislavi. Zmínění šlechtici se zde objevují ve svědecké radě Jindřicha I., řečeného Bradatého († 1238), vratislavského a opolského knížete z rodu slezských piastovců. Význačné postavení rodu Wrbnů na dvoře těchto knížat dokládají životní osudy dvou z nich. Výše zmíněný Štefan, zvaný Magnus († 1241), byl zkušený válečník, jenž v letech 1218–1232 působil jako správce hradu Boleslavec (polsky Bolesławiec), kastelánem byl též na Němčí (polsky Niemcza). Působil ve službách Jindřicha I. a jeho nástupce Jindřicha II. Zbožného († 1241). Společně s Jindřichem II. zahynul v bitvě u Lehnice 9. dubna 1241 v boji proti Tatarům a byl po jeho boku, společně s dalšími padlými šlechtici, pochován ve vratislavském kostele sv. Jakuba.⁴³

Nebývalého významu dosáhl na piastovském dvoře další z dolnoslezských Wrbnů, a to Jindřich I. z Wrbna. Roku 1290 se stal vratislavským kanovníkem a o sedm let později vratislavským biskupem. Tytéž politické názory sdílel nejen s knížetem Jindřichem V. Tlustým († 1296), ale též s jeho následníkem Bolkem I. Surovým († 1301), který se ujal vlády jako regent za své nezletilé synovce. Po Bolkově smrti se, v souladu s přáním zesnulých knížat na udržení nezávislosti vratislavského knížectví, ujal regentství právě tento schopný a loajální duchovní z rodu Wrbnů. V době poručnictví, tedy v letech 1301–1305, podnikl na spravovaném území řadu reforem a v politické sféře dbal na dobré vztahy s českou vládou. Vyústěním těchto snah byla korunovace královny Elišky Rejčky (1286–1335) v roce 1303. Privilegium korunovace bylo vyhrazeno pražským biskupům, a bylo tedy nutné, aby český král Václav II. (1271–1305) vyjednal pro vratislavského biskupa výjimku, kterou musel schválit mohučský metropolita, tedy sídelní biskup mohučské církevní provincie, pod níž spadala i diecéze pražská. Za své zásluhy byl Jindřich posléze jmenován hejtmanem ve Slezsku.⁴⁴

⁴² Existují však mnohé další teorie viz WURZBACH 1889, s. 173.

⁴³ FUKALA 2007, s. 181, 183–182.

⁴⁴ Tamtéž, s. 185–186.

Povědomí o životních osudech těchto dvou významných osobností dolního Slezska, v případě Jindřicha dokonce osobnosti středoevropského významu, je v rané historii rodu Wrbnů ojedinělé. Rozklíčování biografii dalších příslušníků rodu bývá o poznání složitější. Problémy s identifikací způsobuje paralelní užívání stejných jmen v jednom časovém úseku a celkově slabá pramenná základna, jež dává prostor hypotézám a teoriím. Problematická je tedy i identifikace zakladatele linie z Wrbna a Freudenthalu,⁴⁵ kterým mohl být Štefan či Jaxa († 1274). Stejně tak není zřejmé, jakým způsobem nabyli panství Bruntál.⁴⁶ Pro předloženou práci však tato linie není podstatná, proto jí nebude dále věnována pozornost. Ani jiným slezským liniím rozvětveného rodu z Wrbna z Freudenthalu.

Na Moravě se Wrbnové objevují od poloviny 15. století. V půlce 16. století vlastní v regionu, v různých časových obdobích, Hlučín, Klimkovice, Velké Heraltice, Dobroslavice, Frýdek, Helfštýn, Lipník, Náměšť na Hané, Bruntál, Brannou, Bohumín a Rychvald. V druhé polovině 17. století se přidávají též statky v Čechách a ve Slezsku (Fulnek, Petřvald, Zábřeh, Nová Cerekev, Velká Střelná).

Stav majetku v pobělohorské době závisel pochopitelně na vztahu k císařskému dvoru. Podporovatelům stavovského povstání byly statky zkonfiskovány ve prospěch katolíků věrných císaři.

4.2 Fulnecká linie rodu z Wrbna a Freudenthalu

Fulnecké panství⁴⁷ zakoupil roku 1622 Václav z Wrbna a Freudenthalu († 1649) jako konfiskát po Janu II. Skrbenském z Hříště (1580–1627), jenž o svůj majetek přišel za účast na stavovském povstání.⁴⁸ Václav byl synem opavského zemského hejtmana Jana z Wrbna a Freudenthalu († 1592) a Maruše/Markéty Tvorkovské z Kravař. Vzdělání získal na jezuitské akademii v Olomouci. U dvora zastával úřad komořího a byl též císařským radou.⁴⁹ Roku 1624 byl za věrnost habsburskému domu, zvláště pro svou protireformační činnost, povýšen do stavu říšských hrabat.⁵⁰ Pro české království mu byl titul potvrzen roku 1628. Václav a jeho potomci se téměř od začátku své držby museli potýkat s následky válečných událostí, které po desetiletí

⁴⁵ FUKALA 2007, s. 187–192.

⁴⁶ Blíže viz BALCÁREK 1986, s. 47–50.

⁴⁷ Dále vlastnil Hlučín, Paskov, Petřvald, Zábřeh. BALCÁREK 1986, s. 50–51.

⁴⁸ HOSÁK 2004, s. 689; ZEŽULČÍK 2014, s. 61.

⁴⁹ BALCÁREK 1986, s. 51.

⁵⁰ TUREK 1940, s. 83; ZEŽULČÍK, s. 61–62.

ovlivňovaly životy zdejších pánů a jejich poddaných. Ti byli po celou dobu zatěžováni neúměrnými dávkami, nucenými pracemi, a navíc byli v dobách dánské okupace nuceni k odběru falešných mincí, které byly na zámku v Hradci nad Moravicí raženy z iniciativy finančního odborníka Baltazara Zwirnera z pivovarských měděných pánví.⁵¹ Zámek a jeho okolí plundrovala vojska cizí i domácí. Vedle císařských pluků a regimentů prošly Fulnekem snad všechny armády tehdejší Evropy. Od června roku 1621 do roku 1624 se v obsazování Fulneku střídala vojska španělská, německá, nizozemská či francouzská s vojsky císařskými. Po klidnějším roce 1625 následovalo obsazení Dány, aby je v následujícím roce vystřídali opět císařští.⁵² V letech 1628–1641 zatěžovaly oblast jen menší vojenské útvary, což dovolilo Václavovi přistoupit k opravě zámku.⁵³ Bylo přistavěno třetí patro paláce a zvýšena věž. Stavební práce byly dokončeny roku 1633. Katastrofální následky mělo pro zámek obsazení Švédy. Ti přitáhli roku 1642 a od září roku 1645 se zde usadili na trvalo. Fulnek byl pro své dobré opevnění vhodným místem pro zřízení jejich válečného komisariátu. Po skončení třicetileté války byl zámek využíván jako vězení pro poddané. Není divu, že po odchodu Švédů v červenci roku 1650, byl interiér zámku v neutěšeném stavu.⁵⁴ Ani zámecký pán nebyl válečných útrap ušetřen. Jeho dluhy narostly natolik, že je do konce života nebyl schopen umořit. K nevládné finanční situaci přispěla též jeho častá nepřítomnost a údajná záliba v přepychu.⁵⁵ Jistou úlevou bylo dědictví po Václavově synovci Karlu z Wrbna a Freudenthalu (1612–1638),⁵⁶ díky němuž přešly do majetku fulnecké větve rodu mimo jiné cenné písemnosti, jako například kopiáře Karla st. ze Zierotína (1564–1636), protože byl Karel jeho universálním dědicem.⁵⁷ Václav z Wrbna a Freudenthalu zemřel roku 1649 ještě před odchodem švédských vojsk po těžké nemoci, které podlehl v Benátkách, na zpáteční cestě ze své pouti do Padovy.⁵⁸ V závěti jmenoval svou manželku Alžbětu Polyxenu rozenou Dembinskou z Dembině († 1669) poručnicí do doby zletilosti jejich syna Jana Františka z Wrbna a Freudenthalu (1634–1705). Teprve testamentem došlo též ke zřízení fideikomisu, ačkoliv povolení k jeho vytvoření získal Václav od císaře již roku 1645.⁵⁹ Alžběta Polyxena byla dle dobových pramenů velice

⁵¹ GEBAUER 2001, s. 68.

⁵² TUREK 1940, s. 84; HOSÁK 2004, s. 689.

⁵³ TUREK 1940, s. 86.

⁵⁴ HRADY 1983, s. 70–71.

⁵⁵ Hrabě byl údajně též milovníkem života „*bujnějšího a nad to záletníkem neúnavný*“, za což se mu prý dostalo „*zvalchování chasou soukenickou, když jednou v noci za sličnou Andulkou, dcerkou býv. purkmistra Mudráka přišel*“. OPPL 1928, s. 131.

⁵⁶ ZEŽULČÍK 2014, s. 62.

⁵⁷ HAAS 1947, s. 5; HAAS 1948, s. 35; TUREK 1940, s. 89.

⁵⁸ TUREK 1940, s. 90; ZEŽULČÍK 2014, s. 62.

⁵⁹ TUREK 1940, s. 83.

energická a rázná žena,⁶⁰ která na rozdíl od svého manžela uměla dobře hospodařit. Pro umoření dluhů byla sice nucena investovat do fulneckého panství i část svého majetku, v letech 1664–1668 se však její vklad vrátil v podobě mírných přebytků, které fulnecké panství v té době vykazovalo. Oprávněné díky jí za vzorné vedení hospodářství vyjádřil její syn v české listině při příležitosti převzetí správy fulneckého panství.⁶¹ Přestože byl Jan František z Wrbna a Freudenthalu (1634–1705), co se týče správy hospodářství, pravým synem své matky, všechny dluhy se mu umořit nepodařilo. Vedle starých i nových finančních sporů musel nový fulnecký pán řešit i následky živelních pohrom, kvůli kterým byl nucen prodat Paskov, jenž byl v držení Wrbnů od roku 1625. Chodu panství též nepřispívala častá nepřítomnost hraběte. U dvora zastával Jan František četné posty. Roku 1682 se stal skutečným tajným radou a prezidentem nad apelacemi, roku 1685 dvorským sudím a roku 1700 nejvyšším kancléřem. Byl prvním z rodu, komu byl udělen Řád Zlatého rouna.⁶² Jeho první manželkou se roku 1657 stala Marie Eliška z Martinitz († 1671). Za druhou choť pojal její sestru Terezii Františku († 1706), díky níž získal již roku 1690 Hořovice, Mrač a Komárov v Čechách. Po jeho náhlém skonu roku 1705 byly majetky rozděleny mezi jeho čtyři syny.⁶³ Fulneckého fideikomisu se ujal Jan Antonín z Wrbna a Freudenthalu (1666–1720).⁶⁴ Počínaje jeho osobou se statek začal opět neúměrně zadlužovat. Na vině tentokrát nebyl nákladný životní styl, jako v případě jeho děda, ale spíše nezáměr o rodové finance a již tradiční nepřítomnost z důvodu vykonávání povinností u dvora, kde Jan Antonín zastával úřad císařského komorníka. Východiskem z finanční tísně viděl hrabě v zavedení systému arendátorů, tedy nájemců. Po smrti Jana Antonína, který zemřel bez mužských dědiců, získal Fulnek jeho mladší bratr Josef František z Wrbna a Freudenthalu (1675–1755). Na rozdíl od údajně dobrosrdečného bratra byl Josef povahy „nepokojné a tvrdošijné“, což se projevilo na množství sporů, které během své vlády vedl s arendátory či fulneckými augustiniány.⁶⁵ Ctižádostivý hrabě, který se pro údajně nedostatečnou titulaturu neváhal i soudit, zastával mnohé úřady. Stal se mimo jiné nejvyšším dvorským sudím v Čechách, přisedícím tribunálu a zemského práva na Moravě či přisedícím v moravské komoře. U dvora mu byla svěřena hodnost skutečného tajného rady, císařského komorníka a vicekancléře. Roku 1701 se oženil s Marií Annou svobodnou paní Lamingerovou

⁶⁰ ZEŽULČÍK 2014, s. 62.

⁶¹ TUREK 1940, s. 93–96.

⁶² BALCÁREK 1986, s. 51; ZEŽULČÍK 2014, s. 63.

⁶³ TUREK 1940, s. 97.

⁶⁴ OPPL 1928, s. 70.

⁶⁵ TUREK 1940, s. 98–100.

z Albenreuthu (1686–1740), dcerou nechvalně známého „Lomikara“, Wolfa Maximiliana Lamingera z Albenreuthu (1634–1696).⁶⁶ Josef František zemřel po dlouhé nemoci roku 1755. Dědicem se stal jediný syn Václav Josef Michael z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755),⁶⁷ skutečný tajný rada, nejvyšší moravský sudí, nejvyšší zemský sudí⁶⁸ a za druhé slezské války císařský hejtmán, který však svého otce přežil jen o několik týdnů. Jeho chotí byla od roku 1735 Eleonora hraběnka z Mansfeldu (1710–1761),⁶⁹ podruhé provdaná za Franze Karla hraběte Kottulinského (1706–1772). Václav Josef Michael proslul na rozdíl od svého otce zbožností a mecenášstvím. Roku 1736 získal povolení ke zřízení kaple ve wrbnovském domě zvaném Moravcův. Po předčasném skonu hraběte spravovala majetek za nezletilé potomky podruhé provdaná hraběnka Eleonora. Roku 1759 požádala o předčasné uznání zletilosti svého syna Josefa Václava z Wrbna a Freudenthalu (1738–1819), jelikož se projevuje jako dobrý hospodář. Žádosti bylo o rok později vyhověno, ale navzdory očekávání se Josef Václav ihned po převzetí statků zadlužil. Do roku 1778 vzrostly pohledávky natolik, že byl nucen zajistit svou manželku Marii Annu rozenou hraběnku z Auerspergu (1743–1816) pro případ, že by svého manžela přežila. Dluhy nadále narůstaly geometrickou řadou. Situaci nevyřešil ani pronájem moravských statků znojenskému soudci a radovi Janu Felixovi Hardymu, který se na Fulneku udržel jako arendátor s mnohými pravomocemi až do roku 1788.⁷⁰ Ani tento krok však Josefu Václavovi nepomohl k záchraně rodového majetku a jedinou možností tak byl prodej alodisovaného statku⁷¹ velkoobchodníku Karlu Antonínovi Czeikovi z Badenfeldu (1732–1809) za 377. 000 zlatých, což zcela neodpovídalo jeho odhadované ceně.⁷²

4.3 Rod Czeike z Badenfeldu

Soukeník Martin Czeike uzavřel dne 31. 7. 1644 svůj druhý sňatek s Annou, dcerou Blasia Polentaria, bývalého ředitele kůru u sv. Jiří v Opavě. Potomci váženého měšťana Czeiky se po další tři generace věnovali soukenickému řemeslu. Do šlechtického stavu byli nobilitováni 1. listopadu roku 1771 s predikátem „z Badenfeldu“. Prvním nositelem tohoto jména byl Karel Antonín Czeike z Badenfeldu, (1732–1809), již velkoobchodník s vlastní manufakturou a též

⁶⁶ MAŠEK 2008, s. 527.

⁶⁷ OPPL 1928, s. 70.

⁶⁸ SVITÁK 2011, s. 110.

⁶⁹ GENEALOGISCHES 1798, s. 699; ZEZULČÍK (WRBNA VON FREUDENTHAL) 2023.

⁷⁰ TUREK 1940, s. 103–105.

⁷¹ Alodisace, tedy zrušení fideikomisu, nebylo snadné dosáhnout. BALCÁREK 1986, s. 51.

⁷² HOSÁK 2004, s. 689; TUREK 1940, s. 109.

válečný dodavatel. V roce 1788 následovalo povýšení do stavu rytířského a v témže roce došlo také, jak již bylo uvedeno výše, k odkupu zadluženého fulneckého panství. Syn Karla Antonína Karel Josef Czeike z Badenfeldu (1764–1842),⁷³ obchodník s textilem, byl roku 1827 povýšen do stavu svobodných pánů.⁷⁴ Za Karla Josefa, milovníka umění a architektury, se fulnecký zámek dočkal mnoha přístaveb,⁷⁵ roku 1792 došlo též ke zřízení fideikomisu.⁷⁶ Dne 22. 8. 1792⁷⁷ se oženil s Kateřinou von Hauer (1773–1855),⁷⁸ dcerou dvorního rady Karla Josepha von Hauer (1720–1781)⁷⁹ a Juliany Kalhammer von Raunach (* kolem roku 1740).⁸⁰ Jedním z Kateřininých bratrů byl Heinrich Xaver von Hauer (* 1775), tajemník Národní banky a společník velkoobchodu Leopolda von Störcka (1778–1810), s jehož sestrou Marií Annou von Störck (1780–1820)⁸¹ se oženil ve Vídni roku 1801. Heinrich Xaver získal roku 1811 moravskoslezský inkolát,⁸² avšak od roku 1819 byl veden jako nezvěstný. Důvodem byly patrně jeho dluhy, kvůli kterým upadl do konkurzu, a proto byl nucen skrývat se před věřiteli.⁸³

→ s. 26, 30, 48, 70

Karel Josef měl s Kateřinou syny Karla (1794–1864), Viléma (1796–1863), Antonína Eduarda (1800–1860) a dceru Marii (1797–1835), provdanou za Emanuela svobodného pána z Unkrechtsbergu.⁸⁴ Vilém zastával úřad zemského hejtmana knížectví Opavského a Krnovského a působil též jako poslanec slezského sněmu. Eduard studoval ve Vídni a poté sloužil od roku 1826 ve státních službách jako dvorní koncipista. Později přesídlil do Drážďan, kde se věnoval literární činnosti. Svá lyrická i prozaická díla uveřejňoval především v nejrůznějších almanaších a periodikách pod pseudonymem Eduard Silesius.⁸⁵

Fulnecké panství ani za Czeiků z Badenfeldu nezvládlo soustavně prosperovat. Zadluženému panství hrozilo již od roku 1828 dosazení vnucené správy, k čemuž nakonec

⁷³ MAŠEK 2008, s. 157; TUREK 1940 s. 109; ZEŽULČÍK (CZEIKE) 2023.

⁷⁴ Mimo jiné se zasloužil o zkvalitnění chovu ovcí na Moravě. WURZBACH 1856, s. 114–115.

⁷⁵ Rod Czeiků z Badenfeldu vlastnil v různých dobách též Slezské Rudoltice, Štítinu, Klokočov, Pustějov, Domaželice, Dřevohostice, Hlavnice atd.

⁷⁶ TUREK 1940, s. 110.

⁷⁷ MATRICULA 2023.

⁷⁸ ZEŽULČÍK (HAUER) 2023.

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ Měli spolu celkem 13 potomků. WURZBACH 1862, s. 56.

⁸¹ ZEŽULČÍK (HAUER) 2023.

⁸² MAŠEK 2008, s. 157.

⁸³ Wiener Zeitung 2023.

⁸⁴ ZEŽULČÍK (CZEIKE) 2023.

⁸⁵ WURZBACH 1856, s. 114.

došlo v letech 1836–1840. K prodeji dluhy zatíženého majetku došlo po smrti nejstaršího z bratrů Karla roku 1842.⁸⁶

⁸⁶ HOSÁK 2004, s. 689; TUREK 1940, s. 111; TUREK 1959, s. 48.

5 Metodologie

V listopadu roku 2020 byl autorkou práce a PhDr. Petrem Maškem proveden provenienční průzkum historického fondu Knihovny Slezského zemského muzea čítající na 4 500 knih. Cílem bylo zjištění, zda se ve fondu nachází pozůstatky po slezských zámeckých knihovnách, vedených v současnosti jako nezvěstné. Průzkum probíhal metodou *de visu*, tedy s knihou v ruce. Zaznamenávány byly jakékoliv provenience šlechtického charakteru, konkrétně exlibris, supralibros, rukopisné vpisky či dedikace. Na základě průzkumu byly identifikovány knihy pocházející původně z několika zaniklých či roztroušených slezských zámeckých knihoven.⁸⁷ V rámci práce byly identifikovány též svazky nesoucí provenienční znaky rodu z Wrba a Freudenthalu. Konkrétně se jednalo o rukopisný vpisek „*Joseph comte de Würben*“. Ve všech dochovaných tiscích byl podpis užít bez jakékoliv datace, bylo proto nutné identifikovat konkrétního člena rodu.

5.1 Identifikace konkrétního příslušníka rodu z Wrba a Freudenthalu

Celkově bylo týmž podpisem⁸⁸ opatřeno 137 titulů vydaných až na dvě výjimky v rozmezí let 1554–1748. V této časové relaci přicházeli v úvahu tři příslušníci rodu, Josef František (1675–1755), Václav Josef Michael (1709–1755) a Josef Václav (1738–1819). Josefa Františka však vyřazuje výskyt téhož podpisu ve zmíněných dvou knihách vydaných v letech 1758 a 1762, tedy po jeho smrti. Ze stejného důvodu bylo třeba při identifikaci vyloučit také jeho syna Václava Josefa Michaela. Podpis Václava Josefa Michaela se navíc v torzu sbírky nachází v jiných dvou titulech. Jména Josef v nich neuzívá a jeho podpis je zcela odlišný od podpisu, jímž je označeno zmíněných 137 knih. Ačkoliv by data vydání knih poukazovala spíše na tyto dva starší příslušníky rodu z Wrba a Freudenthalu, patřil podpis s největší

⁸⁷ Jednalo se o následující zámecké knihovny: Deštné, Dolní Životice, Hošťálkovy, Kobylá, Kyjovice, Paskov, Štáblovice, Třebovice a Velké Hoštice. Výsledkem průzkumu, který se uskutečnil v rámci *Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II) projektu Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků v tuzemských i zahraničních knihovnách* bylo vydání výstavního katalogu *Slezské zámecké knihovny* (České Budějovice, 2021). Výstava se uskutečnila na zámku Hradec nad Moravicí v termínu 23. 9. – 26. 12. 2021. Viz NEBESKÁ – MAŠEK 2021. V této publikaci byl mezi slezské knihovny zahrnut též Paskov a Fulnek, města rozkládající se na hranici Moravy a Slezska, ale s budovou zámku na moravské straně. Fulnek navíc náležel ke Slezsku až do roku 1481, kdy byl za Zierotínů vložen do olomouckých desk a tímto natrvalo odloučen od Slezska. KOZÁK 2005, s. 58.

⁸⁸ Podpis se nejčastěji nachází v horních částech titulních stran, nad názvovými či autorskými údaji. Méně často je podpis na jiném místě titulní stránky.

pravděpodobností nejmladšímu z nich, Josefu Václavu z Wrba a Freudenthalu (1738–1819), poslednímu majiteli Fulneku.

5.2 Signatura

Sporná byla v počátku identifikace druhého provenienčního označení v podobě jednotné signatury. Ta se skládá ze čtyř částí.⁸⁹ Na prvním místě se nachází majuskulní řada písmen „A–F“ označující snad skříň či jiný prostor uložení, ta je následována římskými číslicemi „I–VII“ a minuskulní řadou písmen „a–c“ označující patrně regál a polici. Signaturu uzavírá arabské číslo či dvojčíslí označující konkrétní svazek na polici. Tento provenienční znak se nachází na 118 titulech nesoucích zároveň rukopisný podpis hraběte z Wrba a Freudenthalu, pravděpodobně Josefa Václava z Wrba a Freudenthalu (1738–1819).

Dále se v historickém fondu Knihovny Slezského zemského muzea vyskytuje dalších 436 titulů označených pouze touto signaturou. Po dokončení základního průzkumu tedy vyvstala otázka, kdo je původcem signatury? A je vůbec možné tuto signaturu spojovat s rodovou knihovnou fulneckých pánů?⁹⁰

Ve vlastnictví rodu z Wrba a Freudenthalu byl fulnecký zámek od roku 1622 do roku 1788,⁹¹ kdy ho poslední zámecký pán Josef Václav z Wrba a Freudenthalu (1738–1819) prodal rodu Czeiků z Badenfeldu, konkrétně Karlu Antonovi Czeikovi z Badenfeldu (1732–1809). Další osudy zámecké knihovny Fulnek jsou zahaleny tajemstvím. Josef Václav se po prodeji zámku zdržoval ve Vídni, kde 21. 3. roku 1819 v budově bývalého říšského kancléřství zemřel.⁹² V tehdejší vídeňské tisku je jeho osoba zmiňována ve spojitosti s dluhy. Roku 1790 například upadl do konkursu, který byl však soudně zrušen roku 1792, jelikož pohledávky vůči věřitelům byly vyrovnány.⁹³

Torzo pravděpodobné fulnecké zámecké knihovny se skládá z knih vydaných v letech 1554–1810. Z provenienčního hlediska není příliš bohaté a co se týče vlastnických vpisků původních majitelů panství Fulnek, setkáme se v něm pouze se jménem posledního vlastníka

⁸⁹ Jen místy je signatura složena jen z prvních tří oddílů.

⁹⁰ Knihy pocházející ze zámecké knihovny Fulnek jsou v Knihovně Slezského zemského muzea roztroušeny napříč historickým fondem. Bylo tedy nutné nejprve vyloučit, že touto signaturou nejsou označeny i další knihy, které dle provenienčních znaků náleží do jiných zámeckých knihoven.

⁹¹ VOLNÝ 1835, s. 124.

⁹² WIENER ZEITUNG 2024a.

⁹³ WIENER ZEITUNG 2024b.

Josefa hraběte z Wrba a Freudenthalu a jeho otce Václava Josefa Michaela (1709–1755). Přestože Czeikové z Badenfeldu vlastnili Fulnek přes padesát let, nedochoval se v identifikovaném torzu pravděpodobné zámecké knihovny Fulnek žádný provenienční záznam ani značka kohokoliv z rodu Czeiků. V Knihovně Slezského zemského muzea se sice nachází svazek s dedikací spisovatele a básníka Eduarda von Badenfeld, zvaného Silesius (1800–1860), ale exemplář není opatřen signaturou. Co se týče czeikovské provenience obecně, v současné době je evidován pouze jeden další svazek opatřený heraldickým exlibris Josefa Gregora Petra Czeiky z Badenfeldu (1776–1844)⁹⁴ nacházející se v zámecké knihovně Kynžvart.⁹⁵ Vyloučeno však není, že Czeikové na provenienční označování knih jen příliš nehleděli.

S předpokladem, že se může jednat o akvizici Czeiků, bylo proto nutné přistupovat ke knihám opatřeným vedle signatury též rukopisným vpiskem „H X v[on] Hauer“. Jediným vodítkem v tomto směru však bylo manželství Karla Josefa Czeiky z Badenfeldu (asi 1765–1842) s Kateřinou von Hauer (1773–1855).⁹⁶ Spojení mezi podepsaným šlechticem von Hauer se potvrdilo až díky průzkumu vídeňských periodik. Prokázalo se, že Heinrich Xaver von Hauer (* 1775) byl mladším bratrem Kateřiny. Knihy opatřené rukopisným podpisem Heinricha Xavera se tak do fulnecké knihovny dostaly s největší pravděpodobností zásluhou Kateřiny a je možné jen spekulovat, zda k přesunu knih došlo v důsledku nepříznivé finanční situace Heinricha Xavera, který se po pádu do konkurzu patrně skrýval před věřiteli neznámo kde. → s. 22, 30, 48, 70

Archivním průzkumem byla sice potvrzena nepřímá czeikovská provenience, avšak samotný původ signatury, která bude dále v práci nazývána wrbnovsko-czeikovskou, se zcela objasnit nepodařilo. S největší pravděpodobností pochází tento signaturní systém z doby wrbnovské. Podnětem k této domněnce je zmínka Adolfa Turka v publikaci *Fulnecko* (Brno, 1940)⁹⁷ o existenci pozůstalostního soupisu Marie Anny Lamingerové z Albenreuthu (1686–1740), manželky Josefa Františka z Wrba a Freudenthalu (1675–1755), v němž se měl dochovat inventář její knihovny. V tomto archivním pramenu je podle Turka uvedeno, že dle stavu z roku 1739 měla být knihovna rozdělena do šesti oddělení „A–F“, což by odpovídalo výše popsané signaturní řadě. Tematická skladba jednotlivých oddělení, tak jak je popsána

⁹⁴ Jedná se o bratra Karla Josefa Czeiky z Badenfeldu (1764–1842), od roku 1788 majitele Fulneku. Josef Georg Petr byl lichtenštejnským knížecím radou a nejvyšším zemským opavským písařem. Vlastnil Slezské Rudoltice, Fulštejn, Dolní Pavlovice a Hukovice. ZEZULČÍK (CZEIKE) 2023.

⁹⁵ Což však neznamená, že jde o jedinou existující czeikovskou provenienci.

⁹⁶ MÜLLER – POLÁCH – ZEZULČÍK 2008, s. 50.

⁹⁷ TUREK 1940.

v Turkově publikaci v poznámce pod čarou, však v současné situaci pochopitelně neodpovídá. Komparace soupisu s fyzicky dochovanými svazky bohužel není možná, jelikož autor publikace opomněl uvést zdroj a lokaci pozůstalosti. Pátrání po inventáři proběhlo prozatím v Zemském archivu v Opavě, Moravském zemském archivu, Národním archivu a obeslány byly mnohé další instituce, avšak s nulovým výsledkem. Inventář je tedy nutné označit za neznámý.

Knihovna Marie Anny Lamingerové z Albenreuthu (1686–1740) byla zřejmě nejstarším doloženým knihovním fondem na fulneckém zámku a jeho systém signatur dost možná ovlivnil řazení a uspořádání fulnecké knihovny i během jejího dalšího vývoje. Nelze vyloučit, že tento signaturní systém, který snad korespondoval se strukturou mobiliáře, v němž byly knihy po léta ukládány, přetrval až do doby prodeje zámku Czeikům z Badenfeldu, a že noví majitelé převzali původní knihovnu v nezměněné podobě a sami na stávající řazení navázali.

Zbývá se zamyslet nad otázkou, zda je možné alespoň přibližně určit, které knihy byly v majetku rodu z Wrbna a Freudenthalu, a které pořídili až Czeikové z Badenfeldu. V případě knih podepsaných Josefem Václavem je situace zřejmá: knihy jsou wrbnovského původu. Co se týče knih opatřených pouze wrbnovsko-czeikovskou signaturou, pomohl opět archivní průzkum, tentokrát v Moravském zemském archivu, kde se nachází pozůstalostní soupis Václava Josefa Michaela z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755), syna výše zmíněné Marie Anny Lamingerové z Albenreuthu (1686–1740) a Josefa Františka z Wrbna a Freudenthalu (1675–1755).

5.3 Pozůstalostní soupis Václava Josefa Michaela z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755)

Knihovna Václava Josefa Michaela z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755) byla pro potřeby pozůstalostního inventáře,⁹⁸ → s. 11, 61, 67, 75, 125 sepisována od 11. srpna roku 1755. V úvodu soupisu jsou zmíněni pozůstalí, tedy vdova Eleonora, rozená z Mansfeldu (1710–1761),⁹⁹ a děti: sedmnáctiletý Josef Václav (1738–1819) a čtrnáctiletá Eleonora (* 1740).¹⁰⁰ Knihy jsou v soupisu děleny dle formátu. Jedná se nejčastěji o jednoduché zápisy zkrácených názvů díla, jak je to u pozůstalostních inventářů obvyklé. Uvedení autora není

⁹⁸ TRIBUNÁL 2024.

⁹⁹ ZEŽULČÍK (WRBNA VON FREUDENTHAL) 2023.

¹⁰⁰ Tamtéž

pravidlem. Mnohdy se dokonce jedná o obecné popisy reflektující obsah díla (např. herbář) či jsou názvy zkrácené natolik, že není možné určit konkrétní titul, a to ani hypoteticky. Identifikaci nepomáhá absence roků vydání či nakladatelských údajů. Přesto bylo prozatím identifikováno přibližně 100 titulů fyzicky dochovaných v Knihovně Slezského zemského muzea a přes 200 titulů, které se do současné doby nedochovaly, ale podařilo se je určit pomocí elektronických online katalogů.

Knihovna obsahovala celkem 844 svazků. Dále se inventář kumulativně zmiňuje o dalších náboženských knihách a patrně disertacích uložených v „Schublade“, tedy v zásuvce či zásuvkách. Nejedná se tedy o velkou sbírku. Lze uvažovat, o tom, že šlo o osobní knihovnu hraběte, avšak bez možnosti provenienčního průzkumu je tato hypotéza čistě spekulativní. Soupis byl dokončen 3. listopadu 1755 a označen pečeti pověřených komisařů, kterými byli Franz de Paula svobodný pán Roden von Hirzenau (1720–1777)¹⁰¹ a Jan Zikmund svobodný pán Bukůwka z Bukůwky (1726–1807).¹⁰²

Do dnešních dnů se v Knihovně Slezského zemského muzea dochovalo celkem 573 titulů opatřených podpisem hraběte či alespoň wrbnovsko-czeikovskou signaturou. Z původní wrbnovské knihovny se tak v torzu sbírky nachází minimálně 137 titulů podepsaných synem Václava Josefa Michaela Josefem Václavem. Ten patrně převzal otcovu knihovnu a spolu s ní dost možná také knihy z majetku své babičky Marie Anny Lamingerové z Albenreuthu (1686–1740),¹⁰³ vybrané tituly signoval a nadále pokračoval v nákupu knih. V pozdějších akvizicích, počínaje rokem vydání 1755, se až na dvě zmiňované výjimky jeho podpis neobjevuje. Tituly vydané od roku 1748 (rok vydání nejmladší podepsané knihy) do roku 1788, kdy byl zámek Fulnek prodán Czeikům z Badenfeldu, s výjimkou knih identifikovaných v pozůstalostním inventáři Václava Josefa Michaela, tedy mohou pocházet z majetku jeho syna Josefa Václava, posledního fulneckého pána z rodu Wrbnů. Současně však nelze vyloučit, že nabyvateli těchto svazků byli již noví zámečtí pánové. U svazků získaných po roce 1788 je téměř jisté, že jde o akvizice Czeiků z Badenfeldu, i když se na knihách žádné přímé provenienční stopy Czeiků nenacházejí.

¹⁰¹ Majitel Hrotovic a Radonic. MAŠEK 2010, s. 164.

¹⁰² Původem ze staré české vladcké rodiny usazené v Čechách, na Moravě i ve Slezsku. Jan Zikmund působil jako rada moravského tribunálu a od roku 1783 zastával post prezidenta zemského soudu na Moravě. Do hraběcího stavu byl povýšen roku 1800. MAŠEK 2008, s. 123.

¹⁰³ Vzhledem k výskytu alchymistické literatury budoval knihovnu pravděpodobně již otec Václava Josefa Michaela Josef František z Wrba a Freudenthalu (1675–1755), který měl za manželku Marii Annu Lamingerovou z Albenreuthu (1686–1740), v jejímž pozůstalostním soupisu se měl dochovat i soupis její knihovny, který se prozatím nepodařilo dohledat. → s. 26–28, 125.

6 Lokace knihovny

Knihovna Václava Josefa Michaela z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755) byla s největší pravděpodobností uložena až do jeho smrti v jeho brněnském domě, jak o tom svědčí datace pozůstalostního inventáře signovaného v tomto městě.¹⁰⁴ Z tohoto soupisu však víme, že knihovna čítala pouhých 844 svazků, což odpovídá, ve srovnání s jinými rodovými knihovnami, spíše menší sbírce. Úvahy o existenci jiné wrbnovské knihovny budované kupříkladu v Praze, kde příslušníci rodu zastávali důležité úřady a vlastnili zde palác, je nutné považovat za hypotetické, byť pravděpodobné. Chybí však jakékoliv důkazy.

Za hlavní rodovou knihovnu rodu z Wrbna a Freudenthalu je tak nutné považovat knihovnu hořovickou.¹⁰⁵ Fulnecká linie rodu počínající syny Jana Františka z Wrbna a Freudenthalu (1634–1705) tu svou vybudovat nestačila, jelikož fulnecká větev vymřela Janem Nepomukem (* 1763), synem posledního fulneckého pána Václava Josefa z Wrbna a Freudenthalu (1738–1819).¹⁰⁶ Na budování rodové knihovny tedy byly pouhé tři generace fulneckých Wrbnů. A je třeba vzít v úvahu, že ne všichni příslušníci rodu museli mít k budování a rozšiřování rodové knihovny vztah.

6.1 Záchranné akce – tzv. „Bergungsaktionen“

S jistotou víme, že roku 1942 se na fulneckém zámku nacházelo 601 svazků, které byly zabaveny pro Říšské župní muzeum, jak se od roku 1939 nazývalo současné Slezské zemské muzeum. Knihy byly odvezeny patrně do Opavy, odkud byly v rámci tzv. „Bergungsaktionen“,¹⁰⁷ které probíhaly v letech 1943–1945, evakuovány na zámek Velké Heraltice. Tuto skutečnost potvrzuje přírůstková kniha uchovaná v Knihovně Slezského zemského muzea. Dle zápisů je patrné, že se knihy pocházející z Fulneku vracely do Opavy

¹⁰⁴ V majetku rodu z Wrbna a Freudenthalu byl dům v letech 1741–1763.

¹⁰⁵ Významná renesanční knihovna byla na Hořovicích vybudována za Mikuláše z Říčan (†1565). Na konci 17. století přešel zámek sňatkem Terezie Františky rozené z Martinitz († asi 1706) do majetku Jana Františka z Wrbna a Freudenthalu (1634–1705). Rod z Wrbna a Freudenthalu v Hořovicích uchovával část archivu Karla staršího ze Zierotína (1564–1636), kterou získal v dědictví. Zde ji mohl studovat kupříkladu Bohuslav Balbín (1621–1688) či Karel Rafael Ungar (1744–1807). ZÍBRT 1900, s. 182. Více o osudech knihovny viz PODZEMSKÁ 1954, s. 10.

¹⁰⁶ MAŠEK 2010, s. 472.

¹⁰⁷ V souvislosti s válkou se již od roku 1939 činila základní opatření po ochranu cenných sbírek před případným bombardováním a od roku 1944 v souvislosti s blížící se východní frontou. Přímé evakuační práce (Bergungsaktionen) započaly v květnu roku 1943. Vybrány byly tři zámky, na které se postupně odvážel cenný mobiliář, včetně knih. Jednalo se o Raduň, Štáblovice a Velké Heraltice. KRAVAR 2024; ŘÍŠSKÉ 2024.

postupně v letech 1945–1947 a v roce 1950. V kolonce „získána“ je jako způsob nabytí uvedena ve všech případech informace „Konf. V. Her.“, v ojedinělých případech „NKK¹⁰⁸ V. Her.“. Ke smísení wrbnovsko-czeikovské knihovny s knihami z jiných zámků došlo tedy kdykoliv během těchto převozů a současně též vlivem neuspokojivého uskladnění společně s jinými zámeckými fondy uloženými taktéž ve Velkých Heralticích.

6.2 Umístění knihovny na zámku Fulnek a její mobiliární vybavení

O vnitřním vybavení zámku podávají svědectví majetkové inventáře nalezené ve fondu Velkostatek Fulnek,¹⁰⁹ který uchovává Zemský archiv v Opavě. Ve čtyřech těchto soupisech se nachází popis všech místností, které se na zámku nacházejí. Mnohdy je konkrétní pokoj popsán dle účelu jeho užití. *Bibliothek-Zimmer* (*Bibliothekzimmer*, *Bibliothek Zimmer*) je ve všech případech lokalizována do prvního patra horního zámku (*Im obern Schlosse. Erster Stock*). Nejstarší soupis pochází z prosince roku 1842, tedy z doby, kdy panství Fulnek prodal zadlužený rod Czeiků z Badenfeldu, konkrétně synové Karla Josefa Czeiky z Badenfeldu (1764–1842)¹¹⁰ Eduard (1794–1864) a Vilém (1796–1863), Kristianu Friedrichu svobodnému pánu Stockmarovi (1787–1863), který Fulnek zakoupil v zastoupení za krále Leopolda I. Belgického (1790–1865). K prodeji došlo 24. srpna, tedy několik měsíců před vznikem inventáře. Další tři soupisy pochází z let 1856, 1864 a 1865 a spadají do období, kdy fulnecké panství vlastnil již zcela oficiálně belgický král Leopold I., jenž Fulnek zakoupil 10. října roku 1855 pro svého druhorozeného syna Filipa Belgického (1837–1905).

6.2.1 Rozpis inventářů

č. 1 (1842)

název

*Verzeichniss über die am 12ten December 1842 vorfindig gewesenen Meubles , I Im untern Schlosse, II Im obern Schl[os]osse zu Fulnek.*¹¹¹

¹⁰⁸ Zkratka NKK (= Národní kulturní komise), náleží orgánu poválečné památkové péče, který měl prostřednictvím komise dbát na zachování a zpřístupnění cenných předmětů pocházejících z konfiskovaných hradů a zámků.

¹⁰⁹ HRABEC – MÜLLER – TUREK 2024.

¹¹⁰ Jedná se o manžela Kateřiny von Hauer (1773–1855). Knihy jejího bratra Heinricha Xavera (* 1775) se nacházejí v torzu sbírky. → s. 22, 26, 48, 70.

¹¹¹ VS FULNEK 2024a.

lokace

II. Im Obern Schlosse.

Erster Stock.

1. Im Bibliothek-Zimmer Nro.1.

vybavení

5 Bibliothekkkästen mit hölzernen Wänden

1 detto von weichem Holz mit Glasthür

Ein kleiner Tisch von Nußbaum

Ein langer Tisch von weichem Holz, mit 3 detto Stuhlen

Ein gepolsterter Seßel von detto

Ein doppelte Steigleiter von dtto

Ein polirter Spu[c]knapf von Ahorn

Ein Gestell von weichem Holz zu einer Camera obscura mit Pappendeckel-Aufsatz

č. 2 (1856)

název

*Fulneker Schloss Inventarium Neu Aufgenom[m]en im Jänner 1856.*¹¹²

lokace

Im Oberen Schloss.

I. Stock

Bibliothek Zimmer No.1.

vybavení

Große Bücherschränk mit Aufsatz von rehen weichem Holz.

Bücherschränk mit verglasten Aufsatz grau angestrichen.

¹¹² VS FULNEK 2024b.

Tisch grau angestrichen.

Sesseln von Kirschbaumholz mit gest-Überzug

Stühle von weichen[!] Holz

Bilder

Spucknapf

č. 3 (1864)

název

*Inventarium über zum herrschaftlichen Eigenthum gehörige bewegliche Gegenstände (soweit dergleichen nicht an Pächter überlassen sind, worüber besondere Inventarien bestehen,) für das Jahr 1864.*¹¹³

lokace

A. Zimmereinrichtung.

b. Im oberen Schloss, 1. Stock.

1. Bibliothekzimmer.

vybavení

Bücherkasten sammt Aufsatz von weichem Holz

Bücherkasten, mit 2 flügl. Glashür

Tisch von weichem Holz, weiss angestrichen

Sessel von Kirschbaumholz, mit gestreitem Zeug beschlagen

Stühle von weichem Holz

Spucknapf von dgl.

Bilder in Goldrahmen, 1 grosses , 1 kleines

Rollvorhänge von grauen Drillich

¹¹³ VS FULNEK 2024c.

č. 4 (1865)

název

*Acten, betreffend Inventarium über Mobilien Gegenstände. 1865.*¹¹⁴

lokace

I. Schlosshaushalt.

A. Zimmereinrichtung.

b. Im oberen Schloss, 1. Stock

1. Bibliothekzimmer.

vybavení

Bücherkasten, mit Aufsatz, von weichem Holz

Bücherkasten, mit 2 flüge Glashür

Tisch von weichem Holz, weiss angestrichen

Sessel von Kirschbaumholz, mit gestreitem Zeug beschlagen

Stühle von weichen Holz

Spucknapf [von weichem Holz]

Bilder in Goldrahmen, 1 grosses & 1 kleines

Rollvorhänge von grauen Drillich

Porovnáním těchto čtyř soupisů vyšlo najevo, že se vybavení místnosti v letech 1842–1865 typově příliš neměnilo. Vždy se zde nacházely knihovní skříně z měkkého dřeva, lišil se jen jejich počet. Roku 1842 se jich v místnosti nacházelo 5, posléze již jen dvě. Po celou dobu se v prostoru udržela další knihovna opatřená dvoukřídlymi skleněnými dvířky. Dle inventáře z roku 1856 byla natřená šedou barvou.

¹¹⁴ VS FULNEK 2024d.

Vždy se v místnosti nacházel též stůl a křesla. Roku 1842 se jednalo dokonce o stoly dva, malý stolek vyrobený z ořechového dřeva a dlouhý stůl z měkkého dřeva, ke kterému náležely tři židle zhotovené ze stejného materiálu. V následujících letech byl v knihovně již jen jeden stůl bez židlí. Inventář z roku 1856 eviduje šedý stůl, soupisy z let 1864 a 1865 stůl bílý. Zda se jedná o totožný kus nábytku však určit nelze. Židle už v dalších třech soupisech nefigurují.

Opět měkké dřevě posloužilo k výrobě polstrovaného křesla, které je zmíněno v inventáři z roku 1842. Poté došlo patrně k výměně tohoto kusu nábytku za 6 jiných křesel vyrobených z třešňového dřeva, které se vyznačuje svou tvrdostí a pružností.

Jak bývá v zámeckých interiérech běžné, stěny zdobily obrazy. Inventář z roku 1856 eviduje 4 blíže neurčené obrazy, soupisy z let 1864 a 1865 zaznamenaly již jen dva obrazy ve zlatých rámech, jeden velký a jeden malý. V soupisu z roku 1842 není zmíněn žádný obraz.

Pouze v inventáři z roku 1842 se nalézá položka štafle (Ein doppelte Steigleiter), které byly vyrobeny z měkkého dřeva a zajímavostí je též rámeček na *cameru obscuru* s lepenkovým nástavcem.

Poslední položkou nacházející se však jen na posledních dvou soupisech z let 1864 a 1865 jsou tři závěsy z šedého drillichu, což je tkanina často užívaná též pro nábytkové potahy.

V žádném z inventářů však nejsou zmíněné knihy, což vyvolává dojem, že se v místnosti nacházel pouze mobiliář. Této hypotéze by nasvědčovala skutečnost, že již svobodný pán Stockmar (1787–1863) pobýval na Fulneku jen zřídkakdy. Král Leopold I. Belgický (1790–1865) Fulnek patrně ani nenavštívil a jeho syn Filip Belgický (1837–1905) se na panství zastavil jen jednou v prvních letech své držby.¹¹⁵

Vyvstává otázka, kde byly knihy v této době uloženy? Případně, je možné, že byl sepsán pouze mobiliář a knihám byla věnována pozornost v samostatném soupisu, který se však nedochoval? To jsou otázky, které v současné době zodpovědět nelze. Velmi pravděpodobně se však knihy v této místnosti nacházely i v uvedeném časovém úseku, tedy v letech 1842–1865.

¹¹⁵ TUREK 1940, s. 112.

7 Obsahová analýza

7.1 Obsahová analýza titulů opatřených rukopisným podpisem hraběte z Wrbna a Freudenthalu

Z celkového počtu 573 titulů tvořících torzo zámecké knihovny hrabat z Wrbna a Freudenthalu je vlastnoručním podpisem Josefa Václava hraběte z Wrbna a Freudenthalu (1738–1919) označeno 137 knih. Nejpočetněji je zastoupeno právo (27), próza a poezie (20), dějiny, a to především dějiny států a kroniky (16), náboženství (12) a vojenství (11). Z dalších oborů je možné zmínit díla politická, genealogická či filozofická. V řádech několika titulů se pohybuje gramatika, fyzika, alchymie a chemie.

7.1.1 Právo

Dvěma svazky reprezentuje právní literaturu Johann Christoph Schambogen (1636–1696), český profesor a rektor pražské univerzity.¹¹⁶ Fond uchovává torzálně dochované dílo *Praelectiones publicae in d. Justiniani institutionum juris quatuor libros compositae* (Praha, 1732, sv. 2–4). Četné a rozsáhlé poznámky na interfoliovaných listech a časté podtrhávání v textu svědčí o hojném využívání knihy. Jméno tohoto rodáka z Kladska lze zmínit též v souvislosti s právní disertací *Ars longa, vita brevis* (Praha, 1684) pozdějšího prokurátora a apelačního rady Johanna Wolfganga Ebelina (asi 1650–1712), při jejíž obhajobě figuroval jako *praeses*. Jedná se opět o interfoliovaný svazek, avšak volné listy byly pro poznámky využity zřídka.

Rodák z Amsterdamu, profesor práv a řeckého jazyka Hendrik Zoesius (1571–1627) působící v belgické Lovani¹¹⁷ je autorem díla *Commentarius in ius canonicum universum* (Kolín nad Rýnem, 1725, 2 sv.). Druhý svazek tohoto právního komentáře zůstal dochován jen v torzálním stavu.

Podpisem je opatřena též kniha *De iure naturae et gentium* (Frankfurt nad Mohanem, 1716, 2 sv.) německého právního teoretika, historika a významného přispěvatele k teorii přirozeného práva Samuela Pufendorfa (1632–1694). Od roku 1670 působil Pufendorf

¹¹⁶ JÖCHER 1751b, sl. 216.

¹¹⁷ Tamtéž, sl. 2219.

na univerzitě v Lundu,¹¹⁸ ve Švédsku zastával post státního kancléře. O obsahu vlastních děl vedl četné odborné polemiky se svými oponenty.¹¹⁹ Názorově blízký mu byl naopak holandský právník a filozof Hugo Grotius (1583–1645), učenec vynikající v mnoha oborech včetně historie a poezie, též vyznavač arminianismu.¹²⁰ Jeho spis o římském právu *Florum sparsio ad ius Iustinianicum* (Amsterdam, 1643) je též opatřen podpisem hraběte z Wrba. Jako frontispisu je v publikaci *De iure naturae et gentium* užito portrétu autora, signovaného „*Ioseph à Montalegre Sculpsit.*“, od rytce Josepha de Montalegre († 1718), rodáka z Prahy usazeného ve Frankfurtu nad Mohanem. Žákem tohoto umělce byl Michael Heinrich Rentz (1698–1758), který se po smrti svého mistra oženil s jeho vdovou a v řemesle vychovával vyženěného syna Johanna Daniela de Montalegre (1697–1768). Společně poté působili ve službách Františka Antonína hraběte Sporcka (1662–1738), majitele Kuksu a mecenáše umění.¹²¹

Za zmínku stojí také monografie *De finibus imperii Germanici* (Helmstedt, 1654) německého lékaře, právního autodidakta a jednoho z posledních polyhistorů v našich dějinách Hermanna Conringa (1606–1681). Conring působil jako osobní lékař nejen významných šlechticů. V roce 1650 pobýval kupříkladu u dvora královny Kristýny ve Švédsku. V oblasti práva se zasloužil o vyvrácení tzv. Lotharovy legendy, podle níž měla být platnost římského práva ve Svaté říši římské daná zákonem. Zamítnutí této praxe vedlo k hlubšímu studiu místních právních pramenů a v konečném důsledku k využívání těchto pramenů v konkrétních případech.¹²²

7.1.2 Próza a poezie

Z dvaceti titulů spadajících do kategorie próza a poezie je devatenáct prozaických, pouze v jednom případě se jedná o lyrickou sbírku *Ars nova* (Kolín nad Rýnem, 1668) jezuitského kněze a historika Jacoba Masena (1606–1681).¹²³

Nejznámějším prozaikem zastoupeným v knihovně je bezesporu Daniel Defoe (asi 1661–1731). V knize *Reflexions sérieuses et importantes de Robinson Crusoe* (Amsterdam, 1735), která volně navazuje na robinzonovskou tematiku, je Crusoův příběh

¹¹⁸ JÖCHER 1751a, sl. 1805–1806.

¹¹⁹ Kupříkladu s německým luterským teologem Valentinem Albertim (1635–1697). ZEDLER 1732, sl. 948–949.

¹²⁰ OSN 1896, s. 528–529.

¹²¹ VOIT 2006, s. 603.

¹²² SELTENREICH 2020, s. 73–75.

¹²³ ADB 1884a, s. 558–559.

formou alegorie připodobněn k osudu celého lidstva.¹²⁴ Před titulním listem se v titulu nachází krásná, lehce naivní, rytina s textem „VISION DU MONDE ANGELIQUE“, zobrazující náhled na svět z pohledu andělů. I dále v textu je kniha opatřena celostránkovými rytinami s nejrůznějšími náměty. Nalistovat můžeme například oráče, který spadl do sádku, hrom padající k nohám ateisty či ďábla podněcujícího spící ženu k marnivosti.

François Gayot de Pitaval (1673–1743)¹²⁵ se do dějin literatury zapsal souborem svých kriminálních příběhů, a dal tak jméno celému žánru kriminálních reportáží a vzhledů do soudní síně, pro něž se vžil název „pitaval“. U nás se jeho pokračovatelem stal Egon Erwin Kisch (1885–1948). Ve fondu se nachází práce *L'Art d'orner l'esprit en l'amusant* (Paříž, 1732).

Dvěma romány, *Artamène ou le grand Cyrus* (Paříž, 1654, 8 sv.) a *Almahide ou l'esclave reine* (Paříž, 1663) je ve fondu reprezentována význačná francouzská preciozní spisovatelka provozující vlastní literární salon Madeleine de Scudéry (1607–1701). Hrdiny jejích románů jsou skutečné historické osobnosti. Je tomu tak i v románu *Artamène*, kde například postava Cyruse byla inspirována francouzským generálem Louisem de Bourbon Condé (1621–1686) a celá kniha pak alegorizuje postavy z nejvyšší francouzské společnosti ukryté pod mýtickými jmény.¹²⁶ Její díla byla velice rozsáhlá. První zmíněný román je rozdělen do deseti částí a se svými více než třinácti tisíci stránkami¹²⁷ je jedním z nejdelších románů francouzské literatury. Exemplář zdobí mimo jiné frontispis s mužskou postavou. Autorem kresebné předlohy je francouzský malíř a rytec François Chauveau (1613–1676),¹²⁸ rytcem Nicolas Regnesson (1630–1670).¹²⁹

7.1.3 Historie

Z tohoto tematického okruhu dominují u Wrbnů historie států či oblastí, kroniky a popisy měst s historickým výkladem. Do historie tří říší, a to chaldejské, perské a řecké, proniká práce *Mellificium historicum integrum* (Marburg, 1631), jejímiž autory jsou kalvínský teolog Christoph Pezel (1539–1604)¹³⁰ a profesor teologie Johann Lampadius (1569–1621).¹³¹

¹²⁴ SLOVNÍK 2003, s. 237.

¹²⁵ NOUVELLE 1857, sl. 774.

¹²⁶ OSN 1904, s. 738.

¹²⁷ PETRÍČKOVÁ 2014, s. 12.

¹²⁸ MÜLLER 1921a, s. 251.

¹²⁹ MÜLLER 1921b, s. 30.

¹³⁰ JÖCHER 1751a, sl. 1482.

¹³¹ JÖCHER 1750b, sl. 2224.

Kroniku církevních dějin a vývoje náboženství *Discours sur l'histoire universelle. Premiere partie* (Amsterdam, 1710) sepsal francouzský teolog a politik, od roku 1681 biskup v Meaux, Jacques Bénigne Bossuet (1627–1704). Tento vynikající rétor působil na dvoře Ludvíka XIV., pro jehož syna byla kniha napsána.¹³² Frontispis prvního dílu tvoří rytina zobrazující u stolu sedícího učenice sepisujícího dějiny. Běžící čas symbolizuje okřídlený Chronos s taktéž okřídlenými přesýpacími hodinami na hlavě. Chronos ukazuje ven z okna, které je vyplněno trojčlennou rytinou znázorňující postupně zrození Evy z Adamova žebra, potopu lidstva s Noemovou archou a scénu Ukřižování. Rytina je signována autorem předlohy a současně rytcem „A: van: Buÿsen: inv: Sculp:“. Publikaci uzavírají tři rozkládací mědirytové mapy signované rytcem „A. De Winter Sc:“.

Důležitým zdrojem pro historii 17. století je kronika vlády císaře Ferdinanda II. (1578–1637) *Annalium Ferdinandeorum. Zehender Theil* (Lipsko, 1724)¹³³ historika a diplomata Franze Christopha z Khevenhüller-Frankenburgu (1588–1650), jenž působil jako vyslanec na španělském dvoře v Madridu. Jeho zásluhou došlo ke stabilizaci vztahů mezi rakouským a španělskými Habsburky.¹³⁴ Práce je opatřena celostránkovými mědirytinami zobrazujícími události ze života Ferdinanda II. Na obrazovém doprovodu se podílelo několik v Lipsku činných mědirytců. Šlo kupříkladu o Johanna Benjamina Brühla (1691–1763)¹³⁵ či Johanna Georga Mentzela (1677–1743). Druhý jmenovaný je autorem frontispisu Hájkovy kroniky vydané v Lipsku roku 1718, na kterém Václav Hájek z Libočan (†1553) klečí před Kristem a svým epitafem.¹³⁶

Krásu a historii italského Milána lze obdivovat prostřednictvím publikace *Il ritratto di Milano* (Milán, 1714) kanovníka baziliky San Nazaro Carla Torre (1608–1679). O působivou ilustrační složku se zasloužili autoři kresebných předloh Bucca, Ghisulfus či Quarantinus a rytec Antonio Agnelli. Publikace představuje antické a dobové moderní památky tohoto historického města, včetně přepychových továren. Pozornost je věnována též malířství a sochařství. Knize chybí desky a poškozená je i úvodní rytina s částečně dochovanou signaturou „*Antonius Bucca Delin. ; Agnelli ... ?*“. Ilustrace zobrazuje mladou okřídlenou ženu (snad múzu) u malířského stojanu s plátnem, na které byl štětcem vykreslen název publikace

¹³² OSN 1891, s. 448–449.

¹³³ Dílo vyšlo ve dvanácti svazcích. Ve sbírce se dochovalo celkem 6 svazků.

¹³⁴ KILLÝ – VIERHAUS 1999d, s. 526.

¹³⁵ THIEME – BECKER 1911, s. 105.

¹³⁶ VOIT 2006, s. 585.

a jméno autora. Vedle stojanu je znázorněna mužská postava s kopím. Exemplář je obohacen o tři přílohy většího formátu zobrazující následující památky „*PORTA ROMANA CON SVOI BASTIONI*“, „*COLONNE AVANTI AL TEMPIO DI S. LORENZO*“ a „*CASTELLO DI PORTA DI GIOVE*“, signované výše zmíněnými umělci.

Dějiny Francie se zabýval italský voják, diplomat, cestovatel a historiograf Galeazzo Gualdo Priorato (1606–1678). Impulz k sepsání kroniky *Historia de Francia* (Místo vydání není známé, 1655) vzešel od mocného kardinála Mazarina, který autora pozval do Paříže roku 1652. Následujícího roku se Priorato stal francouzským občanem, byl jmenován maršálem a stal se rytířem sv. Michala. V průběhu svého plodného autorského života působil na několika evropských dvorech. Vedle Francie to bylo například Švédsko, kde mu byla královnou Kristýnou svěřena nejrůznější diplomatická posláni, dále Benátská republika či Řím. Ačkoliv je jeho dílo vnímáno v určitých bodech rozporupně, především v oblasti práce s prameny, přejímáním celých pasáží jiných autorů a ochotou měnit vyznění textů na požádání zadavatele, je možné vnímat Priorata jako průkopníka historiografie nezávislé na náboženských dogmatech. Zajímavostí je též jeho působení u Albrechta z Valdštejna (1583–1634), jehož životopis sepsal, a jenž byl publikován v několika přepracovaných vydáních.¹³⁷ Bohužel, žádné z nich nebylo nalezeno ve fondu wrbnovské knihovny. Titulní list kroniky Francie je řešen jako ozdobná bordura s názvovými údaji ve zdobené rokajové kartuši, pod nimiž se, taktéž v kartuši, nachází ozdobný kruhový medailon s vystupujícím chrámem v horní části a sepjatýma rukama v části dolní. Ve středu medailonu je umístěna koruna, v níž jsou zaklesnuta dvě ptačí pera tak, že dělí slovo „Aeternitas“ (věčnost) na čtyři slabiky (AE-TER-NI-TAS). Pod rokajovou kartuší je v dolní části rytiny vyvedena bitevní scéna.

Na závěr tohoto tematického celku je nutné zmínit dílo *Historie der Grafschafft Mansfeld* (Lipsko, 1723) Eusebia Christiana Franckena (činný 18. století). Z rodu Mansfeld pocházela matka Josefa Václava z Wrba a Freudenthalu (1738–1819) Marie Eleonora rozená hraběnka z Mansfeldu (1710–1761). Dnes se město nachází v Německu v zemském okrese Město Mansfeld-Jižní Harz. Na frontispisu se nachází signovaná rytina zámku Mansfeld v jednoduchém rámu z linek. Pod vyobrazením zámku se nachází mansfeldský erb v kruhovém medailonu, pod rytinou je umístěn veršovaný text „*So sahe Manszfeld sonst mit Wall und Mauren aus, Der tapfern Grafen Sitz, das hochberühmte Haus, Von dessen hohen Stamm wir*

¹³⁷ CATALANO 2016, s. 8–27.

dieses können lesen, Dass Kayser, Könige mit ihm verwandt gewesen.“. Autorem rytiny je německý mědirytec David Ulrich Böcklin (1686–1748).

7.1.4 Náboženství

Teolog Elias Roblik (1689–1765), znalec orientálních jazyků, je ve sbírce zastoupen dílem *Jüdische Augen-Gläser* (Brno, 1741, Znojmo, 1743). Tento moravský duchovní se prostřednictvím svého díla pokoušel o odrazení židů od víry silou křesťanské lásky.¹³⁸ Před titulním listem se nachází rytina signovaná „*Mansfelt, Sc. Prag*“, jejíž autorství je připisováno rytcovi Gerhardu Mansfeldovi († asi 1756). Mansfeld tvořil v Praze v letech 1739–1755.¹³⁹ Ilustrace zobrazuje učence sedícího u stolu a ukazujícího na jednu z nápisových pásek. Devizami těchto pásek jsou verše z Knihy Jeremiáš a Knihy Izajáš. Na rytině se dále nachází dvě mužské postavy v řetězech a váhy s knihami, na jejichž hřbetech se opět nacházejí verše z knih Starého zákona. V tisku se nachází další tři celostránkové Mansfeldem signované rytiny hojně vyplněné nejrůznějšími výjevy a verši z biblických textů, a jedna vevázaná rytina většího formátu signovaná „*A. G. Mansfelt Callco-graphus Sculpsit Pragae*“.

Podpisem je opatřena též disertace *Tripartita trias, id est, tractatus de profundissimo sanctissimae trinitatis mysterio* (Praha, 1722) katolického duchovního, misionáře a děkana brněnské kapituly Františka Xavera Michaela Lefflera (1658–1744).¹⁴⁰ Práce byla dedikována Františku Josefu hraběti Czerninovi z Chudenic (1696–1733), kterému bylo roku 1716 uděleno povolení užívat pro hlavu rodu titulu „pán domu jindřichohradeckého a chudenického“. S hrabaty z Wrbna pojil tohoto sběratele umění a propagátora parforsních honů nepřilíš vyvinutý smysl pro hospodaření.¹⁴¹ Erb hraběte Czernina, jenž se v knize nachází v držení dvou andílků na cihlovém pozadí, je signován autorem předlohy a rytcem „*Brandl del: ; Birckart Sculp: Prag.*“. Rytcem erbu mohl být od roku 1711 v Praze usazený mědirytec Anton Birkhard (asi 1677 – asi 1748), jeden z nejaktivnějších ilustrátorů v Čechách v období baroka, jenž se specializoval na realizace samostatných frontispisů, erbů a znaků a náležel též do okruhu umělců soustředěných kolem zde již zmíněného mecenáše Františka Antonína hraběte Sporcka (1662–1738).¹⁴²

¹³⁸ WURZBACH 1874, s. 212.

¹³⁹ VOIT 2006, s. 56.

¹⁴⁰ MAŇAS 2009, s. 580–603.

¹⁴¹ MAŠEK 2008, s. 158.

¹⁴² VOIT 2006, s. 121–122.

Zajímavým titulem je též sbírka *Die geistliche Bücher und Schrifften* (Praha, 1697) svatého Jana od Kříže (1542–1591), vrcholného představitele španělské křesťanské mystiky, jenž se během reformy karmelitánského řádu přiklonil k reformní větvi tzv. bosých karmelitánů, za což byl svými spolubratry devět měsíců vězněn v klášteře Vtělení v Avile.¹⁴³ Titul je opatřen rytinou, signovanou rytcem „*And: Matth: Wolfgang Sculps.*“, zobrazující sv. Jana během kontempace. Ze zobáku bílé holubice, Ducha svatého, vychází stuha pronikající uchem světce tak, aby se na druhé straně změnila v nápisovou pásku, na které se nachází text z třetího verše sedmnáctého žalmu „*Probasti Domine Cor meum et visitasti Nocte.*“. Tvůrcem rytiny je augsburský mědirytec Andreas Matthäus Wolfgang (1660–1736).

7.1.5 Vojenství

Publikace s vojenskou tematikou zaujmou především obrazovou složkou. Knihu *Regole militari sopra il governo e servitio particolare della cavalleria* (Antverpy, 1611) italského generála španělské kavalerie Ludovica Melziho (1567–1617) zdobí šestnáct dvoustranných či rozkládacích nesignovaných mědirytin¹⁴⁴ zobrazujících příslušníky jezdeckva jako například arkebuzíra, lancíře či kyrysníka i s jejich zbraněmi a výstrojí. Nechybí zobrazení vojenských táborů či výjevů z bitev. Nepřehlédnutelná je též rytá bordura s názvovými údaji v ozdobném medailonu. Ten je zasazen do těla piedestalu, na kterém je umístěn na vzepjatém koni sedící lancíř, u něhož stojí z každé strany dvě mýtické postavy personifikující boj. Na pravé straně je vyobrazen Herakles, na levé bohyně Athéna se štítem s hlavou Medúzy. V dolní části jsou pod piedestalem postavy proti sobě jedoucího arkebuzíra a kyrysníka. Dílo samotné je rozděleno do pěti knih a věnuje se právům a povinnostem členů jízdy, péči o jednotky ve vojenských táborech, zabezpečení, vojenské taktice či otázkám vyplácení žoldu.¹⁴⁵

Ilustrovány jsou i následující tisky. Publikace *Fucina di Marte* (Benátky, 1641) vojenského inženýra Pietra Sardiho (1559–1638) je zdobena figurální rytou bordurou s chrámovým prostorem zaplněným zbraněmi a jinými válečnými atributy, v dolní části s medailony zobrazujícími např. dva výjevy z bitev. Bordura je signována „*F. Valegio*“. Jde pravděpodobně o Francesca Valesia (* 1560), italského mědirytce, malíře a kartografa činného v Benátkách. Práce je obohacena též o dvě přílohy většího formátu a jednu celostránkovou

¹⁴³ BORRIELLO 2012, s. 437–438.

¹⁴⁴ Vevázané nesignované dvoustranné mědirytiny (1–8), rytiny 9–16 jsou rozkládací, rytiny 14 a 15 se nachází na jednom rozkládacím dvojlistu. Exemplář je poškozený, chybí vazba.

¹⁴⁵ MELZI 2023.

rytinu taktéž s vojenskou tematikou. V druhém případě se jedná o knihu matematika Donata Rossettiho (1633–1688) *Fortificazione a rovescio* (Turín, 1688) věnující se vojenskému opevnění, zdobenou celostránkovými rytinami i rytinami v textu.

7.1.6 Politika

Ze šesti titulů s politickým obsahem je možné zmínit například pamfletický spis *Le politique du temps* (Místo vydání není známé, 1674) rakouského diplomata a právníka Françoise-Paula de Lisola (1613–1674). Zatvrzelý odpůrce Ludvíka XIV. působil od roku 1638 ve službách císaře Ferdinanda III. Od roku 1643 byl diplomatem v Anglii, poté v Polsku či Španělsku.¹⁴⁶ Dále se ve fondu nachází kniha *Institutiones politicae* (Štrasburk, 1688) polyhistora Johanna Heinricha Boecklera (1611–1672), který od roku 1648 působil v Uppsale a stal se též švédským císařským historiografem. Po návratu do rodného Štrasburku působil od roku 1654 jako profesor historie.¹⁴⁷

7.1.7 Genealogie

Ve stejném počtu jako politika se dochovala též genealogie. Za všechny jmenujme kupříkladu dílo *Syntagma historico-genealogicum de ortu, atque progressu illustrissimae, & antiquissimae domus illustrissimorum dominorum comitum, & baronum Woracziczkiorum de Pabienicz* (Praha, 1708) genealoga a historika zaměřeného na české dějiny Michaela Adama Francka z Franckensteinu (* 1657).¹⁴⁸ Jak název napovídá, jde o genealogii rodu Woracziczských z Pabienitz, původně starého českého vladyckého rodu, jehož kořeny sahají do 13. století. Rod držel statky převážně v jižních Čechách a v obou liniích, starší i mladší, dosáhl hraběcího stavu. Mladší větev byla povýšena roku 1704, ale již v 18. století vymřela. Starší větev na počátku 20. let 19. století přesídlila do Uher, kde vymírá roku 1985.¹⁴⁹

7.1.8 Filozofie

Celkem se v knihovně zachovaly čtyři filozofické spisy. V jednom případě se jedná o další z řady čteně zastoupených disertačních prací, a to o filozofický traktát Johanna Antona Gottharda von Schaffgotsch (1675–1742) *Spiritus philosophicus sive quaestiones ex universa philosophia selectiores* (Praha, 1728). Zahrnutý jsou též oblíbené učební texty

¹⁴⁶ OSN 1900b, s. 101.

¹⁴⁷ KILLY – VIERHAUS 1999a, s. 611.

¹⁴⁸ MAŠEK 2008, s. 241.

¹⁴⁹ MAŠEK 2010, s. 467–468.

Progymnasmatum latinitatis sive dialogorum de variis rerum generib[us]. & annotationib[us]. libri quatuor (Frankfurt nad Mohanem, 1643) filozofa a teologa Jakuba Pontana (1542–1626) narozeného v Mostě. Jedná se o antologii latinských textů a zároveň učebnici latiny pro studenty gymnázií.¹⁵⁰

7.1.9 Chemie

Navzdory pouhým třem dochovaným titulům z oblasti chemie a alchymie, je třeba této kategorii věnovat zvýšenou pozornost. A to z důvodu účasti Josefa Františka z Wrba a Freudenthalu (1675–1755) na dvou transmutacích provedených ve Vídni a v Praze. Obě setkání byla podrobně zdokumentována v latinské zprávě publikované v časopise *Commercium litterarium ad rei medicae et scientiae naturalis incrementum institutum* (1731) německým lékařem Johannem Christophem Götzem (1688–1733). K vídeňské transmutaci došlo 19. července roku 1716 u dvorního rady Wolffa Philippa Pantzera v domě, který vlastnil císařský generál a velitel vídeňské pevnosti Karl Ernst hrabě z Rappachu (1649–1719). Kromě hraběte z Wrba, zastávajícího toho času post dvorního rady a místokancléře České dvorské kanceláře, se setkání zúčastnil pruský diplomat Ernst hrabě Metternich (1656–1727), svobodný pán Wolfgang Metternich († 1731)¹⁵¹ a Christoph Phillip Pantzer. Hrabě z Wrba měl pro tuto transmutaci opatřit transmutační agens v podobě malého bílého zrnka, okem sotva patrného. Pražská transmutace se odehrála 6. září 1728. Hrabě z Wrba tou dobou přebýval převážně v Praze, kde zastával post nejvyššího zemského sudího. Události předcházela slavnostní hostina uspořádaná pro profesory lékařské fakulty pražské univerzity Janem Antonínem Scrinicim (1697–1773), pozdějším profesorem chemie. Kromě profesorského sboru Karlo-Ferdinandovy univerzity se akce zúčastnil, k těmto praktikám skeptický, jezuita Caspar Pflieger (1665–1730). Tento profesor fyziky a metafyziky, děkan teologické fakulty a správce Matematického muzea klementinské koleje byl s hrabětem z Wrba v častějším společenském kontaktu a společně též vedli rozpravy o alchymistické problematice. Samotná transmutace byla provedena na Hradčanech na Loretánském náměstí ve Wrbnovském paláci. Svědectví o ní, stejně jako o transmutaci vídeňské, podal Götzlovi profesor lékařské fakulty Johann Jakob Geelhausen (1692–1737). Na rozdíl od vídeňského pokusu, během kterého se účastníci snažili o exaktní přístup a veškeré postupy zaznamenávali, ať už se jednalo o úspěch či neúspěch, byla tato akce

¹⁵⁰ TROJNOVÁ 2023.

¹⁵¹ STEJSKAL 2020, s. 251. Zcela jistě se nejedná o příslušníky knížecího rodu Metternichů.

pojímána spíše jako společenská aktivita. Ať už byl přístup „vědecký“ či ryze společenský, mají tyto praktiky význam pro budoucí vývoj bádání, a to pro množství praktických zjištění a postupů, díky kterým se z mýty opředené alchymie mohl zrodit čistě vědecký obor - chemie. Hrabě z Wrmbna měl tedy tu čest stát se přímým účastníkem tohoto přechodového období.¹⁵²

Stav alchymistické literatury v dochované wrbnovské sbírce je sice zanedbatelný, je však třeba přihlídnout k faktu, že se jedná o pouhé torzo.

Gabriel Clauder (1633–1691), alchymista a osobní lékař saského kurfiřta byl členem společnosti *Academia naturae curiosorum*, pozdější Německé akademie věd Leopoldina. Účelem vzniku tohoto společenství vědců, jejímiž členy byl například Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) či Carl von Linné (1707–1778), byla snaha o shromáždění a publikování encyklopedického souboru vědomostí, které by mohly být k užítku lékařům.¹⁵³ Clauder se věnoval kupříkladu spagyrii, konkrétněji výrobě léčiv z rostlinných, živočišných či minerálních materiálů.¹⁵⁴ Vazbu na Akademii má též ve sbírce dochované pojednání *De tinctura universalis*, (*vulgo lapis philosophorum dicta*) (Altenburg, 1678), ve kterém se zabýval Kamenem mudrců.

Autory dvou zbývajících svazků jsou stoupenci flogistonové teorie, dle které měly veškeré hořlaviny obsahovat látku nazvanou flogiston, jež měla způsobovat hoření. Teorie byla poprvé představena roku 1667 Johannem Joachimem Becherem (1635–1682), jehož dílo *Chymischer Glücks-Hafen, oder grosse chymische Concordantz und Collection* (Frankfurt nad Mohanem, 1682) uchovává wrbnovská sbírka. Pozoruhodná osobnost německého alchymisty, chemika, ale též ekonoma a dá se říct podnikatele Bechera by vydala na rozsáhlou publikaci. Sám sebe označoval za matematika císaře Ferdinanda III., ačkoliv důkazy o jeho jmenování schází. Patrně sloužil císaři jen jako rádce v oblasti alchymie. Skutečným dvorským lékařem a matematikem ho jmenoval mohučský kurfiřt a biskup Johann Philipp ze Schönbornu (1605–1673). Stejnou pozici zastával od roku 1664 též u bavorského kurfiřta Ferdinanda Marii von Wittelsbach (1636–1679). Jedním z jeho projektů byl návrh laboratoria na výrobu potaše, sanytru a mýdla nebo továrna na zpracování hedvábí, pro kterou konstruoval spřádací stroje. Od roku 1666 působil u Leopolda I. (1640–1705) jako ekonomický poradce. U císařského dvora měl dokonce provést transmutaci.¹⁵⁵ Kvůli silicím tlaku oponentů však po čase přesídlil

¹⁵² Podrobný popis transmutací viz NESMĚRÁK – CHALUPA 2021, s. 354–355.

¹⁵³ JÖCHER 1750a, sl. 1939; ADB 1876b, s. 278.

¹⁵⁴ ŠICHMANOVÁ 2007, s. 125.

¹⁵⁵ Sám případy úspěšné transmutace vyhledával a dokumentoval. KARPENKO 2007, s. 415.

do Anglie, kde sepsal výše zmíněné dílo.¹⁵⁶ Po celý život byl flogistonové teorii věrný též teolog, lékař, chemik a člen Berlínské Akademie Johann Heinrich Pott (1692–1777),¹⁵⁷ jehož práce *Observationum et animadversionum chymicarum praecipue circa sal commune acidum salis vinosum et wismuthum* (Berlín, 1739) se ve sbírce dochovala.¹⁵⁸

7.1.10 Ostatní

Zajímavými tituly jsou kupříkladu dvě publikace, které měly čtenáři napomoci k životu příkladného křesťana a dvořana. Pojednání *La cour sainte* (Paříž, 1653, 6 sv.), v překladu „*Svatý dvůr*“, francouzského jezuita, řečníka a zpovědníka Ludvíka XIII. Nicolase Caussina (1583–1651)¹⁵⁹ mělo být jakýmsi průvodcem všem dvořanům pro život příkladného křesťana. Představou ideálního renesančního dvořana a ideální aristokratické dámy se zabývá italský diplomat, voják a spisovatel Baldassare Castiglione, hrabě z Novilara (1478–1529) ve svém nejslavnějším díle *Dvořan*, v originále *Il libro del cortegiano* (Florence, 1554).¹⁶⁰ Četné zkušenosti získal autor na dvoře rodiny Gonzaga, kde se mohl stýkat s nejvýznamnějšími osobnostmi své doby. Přátelství pojilo Castigliona například s jedním z nejslavnějších malířů své doby Raffaelem Santim (1483–1520). Dokladem tohoto vztahu je slavný Castiglionův portrét.¹⁶¹

Předposledním titulem s podpisem hraběte z Wrbona může být práce *Red-Stuhl* (Norimberk, 1691) Franze Ponse, v níž je vypsána titulatura významných říšských osobností, mimo jiné císařů, králů, královen a kurfiřtů. Jako frontispis je vevázán mědirytový portrét autora publikace, signovaný „*Sandrart ad vivum fecit*“, jehož původcem je pravděpodobně mědirytec a významný portrétista Jakob von Sandrart (1630–1708), synovec významného frankfurtského rytce Joachima von Sandrart (1606–1688), jenž se přátelil s malířem a jednou z nejvýznamnějších osobností českého baroka Karlem Škrétou (1610–1674).¹⁶²

Výčet podpisem opatřených knih uzavírá hojně ilustrovaná publikace *L'usage des globes* (Paříž, 1699) francouzského inženýra, kosmografa a konstruktéra matematických nástrojů

¹⁵⁶ KARPENKO 2007, s. 410–413.

¹⁵⁷ ADB 1888, s. 486.

¹⁵⁸ Dílo je součástí konvolutu.

¹⁵⁹ NOUVELLE 1854, s. 9–10.

¹⁶⁰ Jedná se o nejstarší knihu z wrbnovsko-czeikovského torza.

¹⁶¹ JÖCHER 1750a, sl. 1749.

¹⁶² VOIT 2006, s. 772–774, 860.

Nicolase Biona (1652–1733),¹⁶³ již zdobí celostránkové rytiny zobrazující nebeské i zemské globy, astronomické nákresy, vyobrazení planet, map a přístrojů.

7.2 Obsahová analýza tisků opatřených wrbnovsko-czeikovskou signaturou

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, vlastnoručním podpisem bylo ve sbírce hrabat z Wrba a Freudenthalu opatřeno 137 titulů. Zbývající svazky nesou na předsádkách¹⁶⁴ pouze wrbnovsko-czeikovskou signaturu. Jedná se celkově o 436 titulů.

7.2.1 Próza

V nejhojnějším počtu se v této převažující skupině zachovala prozaická literatura čítající necelých 180 titulů. Hojně zastoupeny jsou zejména memoáry, biografie a sbírky korespondencí. Ve fondu můžeme nalézt korespondenci Mirabeaua, dopisy z období Sedmileté války, korespondenci mezi panovnickými dvory či vzpomínky na útěky z vězení. Čtené byly též životopisné knihy líčící například vzpomínky a osudy důstojníka a účastníka napoleonských válek Johanna von Ewald (1744–1813), dále se zde vyskytují biografie řeckého generála Alexandera Ypsilantise (1792–1828),¹⁶⁵ švédského krále Gustava I. Vasy (1496–1560) či papeže Pia VI. (1717–1799). Pikantní nádech měly dopisy Ninon de Lenclos (1620–1705), ženy oplývající krásou a dovedností vtipné a oduševnělé konverzace, vychovávané v duchu libertinismu, s nespočtem milenců všech stavů, včetně Condého či Moliéra. Posledně jmenovanému měla být Ninon i literární rádkyní. Vedla salón, který byl navštěvován nejvlivnějšími Pařížany. Jeho význam potvrzují návštěvy švédské královny Kristiny I. (1626–1689) či Madame de Maintenon (1635–1719).¹⁶⁶ Ve fondu se nachází druhý díl korespondence s jedním z jejích milenců, René Renaudem de Sévigne (1607–1676), vydané v Amsterdamu a Paříži roku 1768.

Navázat lze sbírkou dopisů italského právníka a historika Carla Antonia Pilatiho di Tassulo (1733–1802)¹⁶⁷ adresovaných rakouskému básníku, novináři, herci a režisérovi Johannu Friedelovi (1755–1789), jehož proslavila kniha popisující sexuální chování obyvatel

¹⁶³ NOUVELLE 1853, sl. 111.

¹⁶⁴ Zde se signatury vyskytují nejčastěji.

¹⁶⁵ Jedná se o příslušníka původně řeckého rodu Ypsilanti, který užíval od počátku 19. století knížecího titulu. MAŠEK 2010, s. 479.

¹⁶⁶ OSN 1900a, s. 848.

¹⁶⁷ WURZBACH 1870, s. 284.

Berlína.¹⁶⁸ Korespondence vyšla pod názvem *Briefe aus Berlin über verschiedene Paradoxie dieses Zeitalters* (Berlín a Vídeň, 1784).

Čtyři tituly jsou spjaté s hereckým prostředím. Vzpomínky francouzského herce Henri Louise Le Kaina (1728–1778), korespondujícího kupříkladu s Voltairem,¹⁶⁹ byly vydány roku 1801 v Paříži. Dílo *Mémoires d'Hyppolite Clairon et réflexions sur l'art dramatique. Tome premier* (Paříž, 1799) je autobiografií francouzské herečky Claire-Josèphe-Hippolyte Lérés de La Tude, neboli Mademoiselle Clairon (1723–1803), jejíž herecké umění oceňoval i Voltaire.¹⁷⁰ Životní osudy další francouzské herečky Marie-Françoise Dumesnil (1713–1803)¹⁷¹ sepsal Charles-Pierre Coste d'Arnobat (1732– asi 1808) v práci *Mémoires de Marie-Françoise Dumesnil en réponse aux mémoires d'Hyppolyte Clairon: suivis d'une lettre du célèbre Le Kain et de plusieurs anecdotes curieuses, relatives au Théâtre Français* (Paříž, 1799). Jak název napovídá, součástí textu je i dopis výše zmíněného herce Le Kaina a několik anekdot z divadelního prostředí. Hereckou společnost doplňuje německý herec a autor komedií Johann Heinrich Friedrich Müller (1738–1815) se svou autobiografií.¹⁷²

Poutavým čtivem mohla být pro hrabata z Wrba též vzpomínková kniha *Le memorial d'un mondain* (Cap Corse, 1774) francouzsky písícího příslušníka rakouského rodu usazeného na Moravě Maximiliana Josepha von Lamberg (1729–1792). Tento vědec, spisovatel, svobodný zednář a osvícenec známý pod přízviskem „brněnský Démokritos“ vedl korespondenci s významnými filozofy, politiky či dobrodruhy, jakými byli například Voltaire, Hume, Goldoni či Casanova. Zabýval se též fyzikou a kabalou.¹⁷³ Část jeho korespondence byla vydána v knižní podobě pod názvem *Correspondance de l'auteur du memorial d'un mondain avec son ami au sujet de la lettre, qu'il a écrit sur une nouvelle méthode d'apprendre à parler* (Vídeň, 1781).

Vhled do exotického prostředí Osmanské říše poskytly hraběcímu čtenáři dopisy nizozemského spisovatele a diplomata Ogiera Ghislaina de Busbecq (1522–1592), které vyšly pod názvem *Augeri Gislani Busbequi epistolae deque rebus Turcicis quae extant alia* (Lipsko, 1689). Toho k tureckému sultánovi Süleymanovi I. (asi 1494–1566) vyslal císař Ferdinand I.

¹⁶⁸ Viz FRIEDEL 1782.

¹⁶⁹ NOUVELLE 1859, sl. 524.

¹⁷⁰ OSN 1892, s. 426.

¹⁷¹ NOUVELLE 1856, sl. 181–184.

¹⁷² KILLY – VIERHAUS 1999e, s. 269.

¹⁷³ MAŠEK 2008, s. 525–526.

(1503–1564) Za úspěch této mise byl jmenován vyslancem v Cařihradu a po návratu byl zaměstnán jako vychovatel synů císaře Maximiliána II. (1527–1576). Busbecq se věnoval též sběratelství rostlin a jeho zásluhou se tak v Evropě můžeme těšit kupříkladu z tulipánů či kaštanů, které u nás zdomácněly.¹⁷⁴

Dále se v torzu knihovny dochovaly nejrůznější polemiky či pojednání odborného či literárního charakteru. Působivým dílem je patnáctisvazková kompilace renesančního básníka a humanisty Giovanniho Boccaccia (1313–1375), zde v italském překladu, *Della geneologia de gli dei* (Benátky, 1627), věnovaná antické mytologii. Fond bohužel v současnosti uchovává pouze poslední patnáctý díl tohoto cenného díla. Bez zajímavosti není ani polemický spis pruského důstojníka a dobrodruha Friedricha von der Trenck (1726–1794),¹⁷⁵ jenž ve fondu zanechal své postřehy z berlínského dvora *Examen politique et critique d'un ouvrage intitulé, histoire secrete de la cour de Berlin* (Berlín, 1789).

Nelze též nezmínit prozaická a básnická díla antických spisovatelů, jež bývají nedílnou součástí téměř každé zámecké knihovny. Sbirka uchovává převážně práce římských autorů, konkrétně historika a jednoho z nejvýznamnějších antických dějepisců Tacita (asi 55 – asi 116), řečníka a filozofa Cicerona (106 př. Kr. – 43 př. Kr.) či básníka zlatého věku římské poezie Horatia (65 př. Kr. – 8 př. Kr.). Ze stejné edice *Studia societatis Bipontinae*, jež se vyznačuje stejnou grafickou úpravou s portrétními medailony antických autorů coby vinětami, pocházejí svazky z pera lyrika Catulla (asi 84 př. Kr. – asi 54 př. Kr.), Cornelia Nepota (asi 100 př. Kr. – 24 př. Kr.) či nejslavnějšího básníka Augustovy doby Vergilia (70 př. Kr. – 19 př. Kr.). Tituly v této edici jednotí též provenienční znak v podobě starší signatury objevující se na titulních stranách exemplářů. Jedná se s největší pravděpodobností o signaturu knihovny příslušníka rodu von Hauer. → s. 22, 26, 30, 70 Z filozofie řecké uchovává torzo pouze konvolut převážně Aristotelových (384 př. Kr. – 322 př. Kr.) spisů.

7.2.2 Poezie

Poezie se oproti próze dochovala pouze v počtu necelých dvou desítek titulů. Nejrozsáhlejší je dvanáctisvazkový soubor *Sammlung der poetischen und prosaischen Schriften ausländischer schöner Geister* (Mannheim, 1779–1781, 12 sv.) vůdčího anglického klasicistního básníka a satirika Alexandera Popea (1688–1744).

¹⁷⁴ ADB 1876a, s. 633–634; OSN 1890, s. 974.

¹⁷⁵ ADB 1894, s. 568.

Jeho krajan John Milton (1608–1674) je ve fondu reprezentován pokračováním své nejznámější epické básně *Ráj znovu nabytý*, a to v německém překladu s názvem *Das wiedereroberte Paradies* (Mannheim, 1781). Milton byl zastáncem Olivera Cromwella (1599–1658) a coby podporovatel parlamentní demokracie se ve svých traktátech a polemikách vyjadřoval k nejrůznějším otázkám společenského života a k nutnosti zásadních změn v zemi. Českému čtenáři jeho dílo zprostředkoval Josef Jungmann (1773–1847).¹⁷⁶

Z německých básníků je možné jmenovat profesora logiky a krásné literatury, literárního kritika a překladatele Karla Wilhelma Ramlera (1725–1798), jenž editoval ve fondu dochované sbírky *Lyrische Blumenlese* (Víděň, 1785, 2 sv.) a druhý díl *Poetische Werke* (Víděň, 1801). Ramler se prosadil jako překladatel z latiny, věnoval se především dílu Horatia. Publikoval též kritické zprávy z oblasti vědy.¹⁷⁷

Gottlieb Konrad Pfeffel (1736–1809) poměrně záhy oslepl, přesto se nadále věnoval literární tvorbě a se svolením francouzského krále Ludvíka XV. založil vojenskou školu pro chlapce z protestantských rodin.¹⁷⁸ Ve fondu je reprezentován sbírkou *Poetische Versuche. Erster Theil* (Frankfurt nad Mohanem a Lipsko, 1796).

7.2.3 Cestopisy

V zámeckých knihovnách hojně se vyskytující cestopisnou literaturu reprezentuje kupříkladu práce *Beschreibung einer Reise durch Deutschland und die Schweiz, im Jahre 1781* (Berlín a Štětín, 1784–1786, díl 3.–5. a 7.) německého osvícence, kritika a nakladatele Friedricha Nicolaie (1733–1811), který se zabýval anglickou literaturou a společně s Mosesem Mendelssohnem (1729–1786) založil literární časopis *Bibliothek der schönen Wissenschaften und der freyen Künste*.¹⁷⁹

Z regionálně evropské cestopisné literatury jmenujme sbírku dopisů sepsaných během cestování po Itálii, vydanou pod názvem *Reise durch Italien nach den Originalbriefen* (Paříž a Mohuč, 1802). Tento cestopis v dopisech zpracoval francouzský archeolog a numismatik Jean Jacques Barthélemy (1716–1795), jenž proslul rozluštěním palmýrské a fénické abecedy.¹⁸⁰

¹⁷⁶ SLOVNÍK 1996, s. 475–484.

¹⁷⁷ KILLY – VIERHAUS 1999f, s. 132.

¹⁷⁸ OSN 1902b, s. 662.

¹⁷⁹ PROVENIO 2023, NICOLAI, FRIEDRICH, 1733–1811; BRITANNICA 1911, s. 662.

¹⁸⁰ BRUNET 1860, s. 674–675.

Africký kontinent ve sbírce reprezentuje opět cestopis ve formě dopisů *Zustand des alten und neuen Aegyptens in Ansehung seiner Einwohner, der Handlung, des Ackerbaues, der politischen Verfassung* (Víděň, 1799) z pera orientalisty, egyptologa a překladatele Koránu Clauda Savaryho (1750–1788). Jak napovídá titulní list, v tisku se nachází vyobrazení plánu Velké nebo též Cheopsovy pyramidy.

Působivé drama se skrývá za životním příběhem Mungo Parka (1771–1806). Tento skotský lékař, botanik a cestovatel se ve službách Britské společnosti vydal roku 1795 na expedici do Gambie a Mali. Hodlal prozkoumat povodí Nigeru a dostat se až do bájného města Timbaktu, do kterého v té době nevkročil jediný Evropan. Během obou výprav se dostal mnohokrát do zajetí nepřátelských domorodců, byl sužován tropickými nemocemi, a nakonec utonul během útoku místních na člun, ve kterém předtím se zbylými členy výpravy zdokumentoval téměř 2000 kilometrů po proudu Nigeru.¹⁸¹ Neblahý konec výpravy není tak překvapivý vzhledem k výbojnému a kolonizačnímu charakteru Parkových cest. Obě expedice byly literárně zpracovány. Ve fondu se nachází pouze dva svazky zápisků z první Parkovy výpravy, konkrétně německý překlad *Reisen im Innern von Afrika* (Berlín a Hamburk, 1800, 2 sv.). První díl zahrnuje i tři nesignované rytiny většího formátu a jednu celostránkovou rytinu s následujícími vyobrazeními „*Ali in seinem Zelt im Lager zu Benaum.*“, „*Prospekt der Stadt Kamalia.*“, „*Die haengende Brücke über den Basing.*“ a „*Schih oder Butter Baum.*“, vždy s odkazem na stránku, k níž se ilustrace váže.

7.2.4 Právo

Četnost právnické literatury, druhé nejpočetnější kategorie čítající přes čtyřicet titulů, je ve sbírce zcela pochopitelná vzhledem k množství úřadů, které příslušníci rodu z Wrba a Freudenthalu vykonávali napříč několika generacemi, a zvláště s přihlédnutím k faktu, že se jednalo o úřady nejvyšší. Jan František z Wrba a Freudenthalu (1634–1705) zastával v průběhu svého života celkem dva z nejvyšších zemských úřadů. Roku 1688 se stal nejvyšším hofmistrem, dle hierarchie zemských úředníků druhým nejvýznamnějším mužem v českých zemích. Roku 1700 byl jmenován nejvyšším kancléřem. Ačkoliv byla tato pozice v hierarchii zařazena až na šesté místo, jednalo se *de facto* o nejdůležitějšího a nejlivnějšího úředníka České koruny. Bez jeho podpisu nevešlo v platnost žádné nařízení týkající se českých zemí. Též potomkům Jana Františka byly svěřeny významné úřednické posty. Jeho synovi Josefu

¹⁸¹ PŘEMOŽITELÉ 1989, s. 147–150.

Františku z Wrbna a Freudenthalu (1675–1755) náležel v letech 1721–1747 post nejvyššího zemského sudího, stojícího v hierarchii zemských úřadů na pátém místě. V pravomoci jeho úřadu byla příprava a vedení jednání zemského soudu, na kterých bývaly projednávány záležitosti majetkové i trestní.¹⁸² S tímto souvisela potřeba odbornosti, a tedy právního vzdělání, a nutnost orientace v právní literatuře. Právně vzdělán musel být též Václav Josef Michael z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755), který v letech 1753–1755 zastával úřad nejvyššího moravského sudího.

Celkově nejčteněji zastoupeným autorem je s pěti svazky německý právník a profesor Samuel Stryk (1640–1710), působící na univerzitách ve Frankfurtu, Wittenbergu či Halle. Ve svých dílech se věnoval římskému a soukromému právu. Byl zastáncem nové právní školy *Usus modernus pandectarum*, která z klasického římského práva zachovávala jen ty aspekty, které bylo možné v tehdejší době označit za moderní a jejichž užití bylo vhodné pro praxi.¹⁸³ Ve fondu se nachází jeho následující díla: *Examen iuris feudalis* (Frankfurt nad Odrou, 1704), *Succinctae annotationes ad W. A. Lauterbachii, JCti celeberrimi compendium digestorum* (Lipsko, 1708), *Tractatus de cautelis testamentorum* (Halle, 1703) a *Tractatus de successione ab intestato* (Frankfurt nad Odrou, 1697).

Čtyřmi svazky, a to *Consilia sive responsa iuris* (Lipsko, 1612), *Decisiones Germaniae* (Lipsko, 1603), *Tractatus de processibus executivis* (Jena, 1586), *Tractatus de alimentis libri tres* (Lipsko, 1672) je reprezentován profesor práv a advokát soudního dvora v Jeně¹⁸⁴ Matthias Coler (1530–1587).

Taktéž pouze signaturou jsou označena dvě díla advokáta, filozofa a tajného rady Johanna Gottlieba Heineccia (1681–1741), který se své profesi věnoval kupříkladu ve Frankfurtu nad Odrou, nizozemském Franekeru¹⁸⁵ či v Halle. Stejně jako jeho kolegové Pufendorf či Stryk, jehož přednášky Heineccius navštěvoval, považoval právo za racionální vědu. Věnoval se taktéž pandektům.¹⁸⁶ Do knihovny byla pořízena dvě jeho díla, *Erklärung der römischen institutionen* (Víděň, 1796, 2 sv.) a *Anfangsgründe des bürgerlichen Rechtes, nach der Ordnung der Institutionen* (Víděň a Lipsko, 1786, 2 sv.).

¹⁸² HLEDÍKOVÁ – JANÁK – DOBEŠ 2005, s. 53, 63, 89–90, 124.

¹⁸³ KÖBLER 2023, s. 766.

¹⁸⁴ JÖCHER 1750a, sl. 2009.

¹⁸⁵ JÖCHER 1750b, sl. 1452.

¹⁸⁶ ADB 1880, s. 361–363.

Dva tituly pochází též z pera Benedikta Carpzova (1595–1666), jenž se věnoval trestnímu, civilnímu, ale též církevnímu právu. Bývá označován za zakladatele „vědecktějšího“ přístupu k právní literatuře, zároveň byl ale silně ovlivněn svým katolicismem. Při prosazování svých názorů se opíral o Bibli, což ho ovlivňovalo především v pojetí trestního práva. Zločin pro něj byl vzepřením se proti Bohu. Zabýval se čarodějnickými procesy, byl zastáncem tortury a upalování.¹⁸⁷ K jeho nejznámějším dílům patří ve fondu dochovaná kniha *Practicae novae imperialis Saxonicae rerum criminalium* (Frankfurt nad Mohanem a Wittenberg, 1658) věnovaná obecnému i saskému trestnímu právu. Druhým zastoupeným titulem je *Commentarius in legem regiam Germanorum, sive capitulationem imperatoriam* (Lipsko, 1651).

Osmisvazková práce *La scienza della legislazione* (Catania, 1788, 7 sv.) italského právníka a filozofa Gaetana Filangieriho (1752–1788) představuje spisovatelův ideál legislativy. Publikace vzbudila vlnu nevole mezi šlechtou z důvodu autorova návrhu na zrušení majorátu a fideikomisu. Filangieri prosazoval též radikální proměnu církevních institucí. Celkově se jedná o dílo mapující tehdejší mezinárodní situaci, které nepostrádá prorocké vize. Intelektuální úroveň autora podtrhuje přátelství, které navázal například s Benjaminem Franklinem (1706–1790), se kterým byl nejen v pracovním, ale též ryze přátelském korespondenčním styku mezi lety 1780–1788. S úctou se o Filangierim měl vyjadřovat též Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) ve své knize *Italienische Reise* (1816, 1817 a 1829).¹⁸⁸

Z francouzských právníků uchovává torzo knižní sbírky knihu Huguese Doneaua (1527–1591) *Ad legem Iustiniani de sententiis, quae pro eo, quod interest, proferuntur* (Frankfurt nad Mohanem, 1574). Autor po Bartolomějské noci uprchl roku 1572 do Lyonu a Ženevy, a to za pomoci svých studentů.¹⁸⁹ Působil též v Heidelbergu, kam byl povolán Bedřichem III. Falckým, a poté v Leidenu či Altdorfu.¹⁹⁰

7.2.5 Zemědělství

Výrazně zastoupená je též literatura týkající se zemědělství vyskytující se v počtu 35 titulů. V knihovně je možné listovat v příručce o lesnictví či zahradnictví, objevuje se práce

¹⁸⁷ TREVOR – ROPER 1969, s. 159; OSN 1892, s. 180.

¹⁸⁸ DIZIONARIO 1997.

¹⁸⁹ JÖCHER 1750b, sl. 186.

¹⁹⁰ OSN 1893, s. 831.

zaměřená na krajinářský design a zahradní umění. Lze se vzdělat v problematice přezimování rostlin či nabytí znalosti před výsevem krmných bylin, jako je jetel, vojtěška či vičenec. Poučení bylo čerpáno též z publikace o užitečnosti ořechů a způsobu jejich spolehlivého pěstování, s přílohou o lisování. V neposlední řadě se zde nachází potřebné lexikony, příručky s tematikou zahradnictví a botaniky a všeobecný hospodářský lexikon.

Nepřehlédnutelný je zájem o pomologickou¹⁹¹ literaturu, která se ve fondu vyskytuje v počtu sedmi titulů. Průkopníkem této disciplíny byl německý lékař a chemik August Friedrich Adrian Diel (1756–1833),¹⁹² jehož práci *Ueber die Anlegung einer Obstorangerie in Scherben und die Vegetation der Gewächse* (Frankfurt nad Mohanem, 1798) uchovává torzo knihovny. Zjevně respektovaným autorem na poli pomologie byl přírodovědec, luteránský duchovní, včelař a entomolog Johann Ludwig Christ (1739–1813), který se zasazoval o pěstování ovocných stromů a vytvořil též systematickou klasifikaci odrůd. Zasloužil se kupříkladu o šíření jedlých kaštanů a mirabelek.¹⁹³ Praktickým průvodcem pro venkovský lid o způsobu pěstování a ošetření nejužitečnějších ovocných stromů, aby co nejlevněji zaplnili své zahrady a mohli využívat plody zde vypěstované je Christova příručka *Der Baumgärtner auf dem Dorfe* (Frankfurt nad Mohanem, 1795). Manuálem pro péči o ovocné sady a zahradnictví je ilustrovaná práce *Handbuch über die Obstbaumzucht und Obstlehre* (Frankfurt nad Mohanem, 1802). Posledním evidovaným titulem tohoto autora je kniha věnovaná kávě a jejímu využití, *Der neueste und beste deutsche Stellvertreter des indischen Kaffeh oder der Kaffeh von Erdmandeln* (Frankfurt nad Mohanem, 1802).

Pomologii uzavírají dvě příručky o pěstování ovocných stromů od Johanna Leibitzera (1763–1817) a Franze Xavera Geigera (1749–1841).¹⁹⁴

Zvláštní zájem měla hrabata z Wrba též o pěstování akátů. Příspěvkem k poznání a využití nepravé akácie (*Robinia pseudoacacia*) je brožura *Beyträge zur Kenntniss der Kultur und Benutzung der unächten Akazie oder des amerikanischen Schotendorns* (Praha, 1796) J. G. G. Hesse (činný 18. století). Pěstování tohoto opadavého listnatého stromu nebo keře z čeledi bobovitých doporučil v Evropě německý botanik, ředitel botanické zahrady

¹⁹¹ Pomologie, jedno z odvětví botaniky, které se zabývá například popisem a studiem odrůd ovoce.

¹⁹² KILLY – VIERHAUS 1999b, s. 517.

¹⁹³ KILLY – VIERHAUS 1999d, s. 315.

¹⁹⁴ V souvislosti s pomologickou literaturou je třeba zmínit též dílo *Le parfait jardinier ou instruction pour les jardins fruitiers et potagers* (Paříž, 1695) versailleského zahradníka a později ředitele královských ovocných a zeleninových zahrad za krále Ludvíka XIV. Jeana de La Quintinie (1626–1688). JEAN BAPTISTE 2023. Exemplář však náleží do skupiny tisků opatřených rukopisným podpisem hraběte z Wrba a Freudenthalu.

v Mannheimu

a později též ředitel Fyzikálně-ekonomické společnosti v Kaiserlautern Friedrich Casimir Medicus (1736–1808),¹⁹⁵ ve svém vícesvazkovém díle *Unächter Acacien-Baum* (Lipsko, 1796). Ve fondu knihovny se nachází svazek 2–4. Taktéž se zde nachází nové vydání této knihy z roku 1801. Poslední publikací, jež je věnována světlomilnému akátu, je důkladný průvodce jeho pěstováním a využíváním z pera Johanna Joachima Schmidta (1771–1846).

Zcela zásadní je v zemědělství a lesnictví též boj proti nejrůznějším škůdcům. Pro tyto účely byla pořízena krátká brožura o lýkožroutu smrkovém neboli kůrovci s názvem *Vollständige Geschichte des Borkenkäfers, Fichtenkreb's, oder sogenannten schwarzen Wurms* (Wissembourg, 1798).

7.2.6 Zvěrolékařství

Aby hospodářství prosperovalo, bylo nutné věnovat pozornost i zdraví chovaného dobytka a koní. Frekventována je tedy i zvěrolékařská literatura. Významným pramenem je publikace zakladatele drážďanské *Thierarzneyschule* Christopha Friedricha Webera (1744–1778) *Kurzer Begriff von der Knochenlehre des Pferds* (Drážďany a Lipsko, 1774) věnující se osteologii koní, konkrétně stavbě a funkci koňského kopyta a nejlepšímu způsobu jeho podkování.¹⁹⁶

Umění jezdeckví, chování koní a zvěrolékařství je tématem knihy *Der holländische Stallmeister* (Lipsko, 1766) Ludwiga Wilhelma Friedricha von Oeschelwitz († 1766). Z obrazové složky zaujmou dvě rytiny koní. Na první rytině je popisován zdravý kůň, druhá rytina zobrazuje koně se všemi možnými nedostatky, jako jsou pokrivená kolena, propadlé čelo či příliš těsný hrudník.

Stavem hřebčínů a případnou nápravou jejich nevyhovujícího stavu se zabývá práce Josepha Christopha Zehentnera († 1706) *Kurzer und gründlicher Unterricht von der Pferdezucht* (Berlín, 1770).

Pro oblast zoologie je zcela zásadní dílo *Historia animalium* vydané v letech 1551–1587 švýcarským přírodovědcem a polyhistorem Conradem Gesnerem (1516–1565). Jde o monumentální encyklopedii čtyřnožců, obojživelníků, ptáků a ryb, ve které Gesner kompiluje

¹⁹⁵ KILLY – VIERHAUS 1999e, s. 23.

¹⁹⁶ BÜCHER 2023.

starší zdroje, například Starý zákon, antické učence či středověké bestiáře, se svým vlastním výzkumem. Povědomí o podobě zvířat tak již nebylo zcela závislé na tradovaných středověkých vzorcích. Jde tedy *de facto* o první moderní zoologické dílo.¹⁹⁷ V němčině byla práce vydána pod názvy *Vogelbuch*, *Thierbuch*, *Fischbuch* a *Schlangenbuch* (Curych, 1557–1589).¹⁹⁸ Torzo knihovny uchovává druhý díl tohoto cyklu, *Thierbuch* z roku 1563, opatřený četnými dřevorezy. Tisk je však dochován v poškozeném stavu a bez titulního listu.

7.2.7 Slovníky, gramatiky, mluvnice a jazykové příručky

Tato literatura je torzu sbírky uchována v počtu dvaceti pěti svazků. Knihovna obsahuje slovníky německé, francouzské, italské či polské. Objevila se též učebnice sloužící k výuce hornoněmčiny pro žáky z dolního Německa. Speciálně pro ženy a další osoby nevládnoucí latinou je určena dvoudílná francouzská gramatika *Neue französische Grammatick auf eine besondere Art eingerichtet und in Tabellen gebracht, zum Besten des Frauenzimmers, und anderer Personen, die nicht Latein verstehen* (Berlín, 1777, 2 sv.). Ženám je určena též příručka správného chování *Bibliothèque des dames* (Amsterdam, 1765), jejímž editorem byl esejista a satirik Richard Steele (1672–1729), vydavatel oblíbeného humoristického časopisu *The Spectator* se zaměřením na společenský život.¹⁹⁹

Německý dramatik, literární kritik a osvícenec Johann Christoph Gottsched (1700–1766) je podepsán pod jazykovou příručkou *Vollständigere und neuerläuterte deutsche Sprachkunst* (Víděň, 1775). Tento ve své době známý rétor se zasadil o prosazení pravidla psaní podstatných jmen v německých textech s velkým počátečním písmenem.²⁰⁰

Zdrojem zábavy i poučení mohla být čtenářům konverzační příručka na bázi anekdot, příběhů a úvah *Saillies d'esprit, ou choix curieux de traits utiles & agréables pour la conversation* (Paříž, 1740). Autorem této dvousvazkové práce je zde již zmíněný francouzský advokát a spisovatel François Gayot de Pitaval (1673–1743).

Bez zajímavosti není ani první vydání arménské gramatiky *Thesaurus linguae armenicae* (Amsterdam, 1711), kterým hovoří komunita v Amsterdamu, z pera profesora orientálních jazyků působící v Marburgu Johanna Joachima Schrödera (1680–1756),²⁰¹ či Grammatica

¹⁹⁷ BRITANNICA 1929a, s. 316; RENAISSANCE c2004, s. 189.

¹⁹⁸ VOIT 2006, s. 1038.

¹⁹⁹ BRITANNICA 1929b, s. 367–368.

²⁰⁰ KRISCHKE c2009, s. 188–189.

²⁰¹ KILLY – VIERHAUS 1999g, s. 148.

damulica (Halle, 1716), mluvnice tamilštiny. Tímto jazykem se dorozumívají především Tamilové v Indii, na Srí Lance a v řadě dalších států. Autorem učebnice je první protestantský misionář v Indii Bartholomäus Ziegenbalg (1683–1719).

7.2.8 Historie

Z oboru historie je signaturou označeno celkem 15 titulů. Autorem stručného pojetí německých císařských dějin, *Kurzer Begriff der teutschen Reichsgeschichte* (Göttingen, 1780), je ve své době nejvýznamnější osvícenský profesor ústavního práva, publicista a člen zednářské lóže *Zu den drey Löwen*²⁰² v Marburgu Johann Stephan Pütter (1725–1807).²⁰³

Jako předchůdce slavných francouzských encyklopedistů bývá označován taktéž francouzský spisovatel a filozof Pierre Bayle (1647–1706), autor zásadního díla své doby *Dictionaire historique et critique* (Rotterdam 1720, 4 sv.). V této encyklopedii jsou rozpracována hesla věnovaná významným osobnostem, filozofii, teologii, nejrozličnějším vědním oborům, státním či církevním institucím či umění.²⁰⁴ Bayle je označován za skeptika. Voltaire nazval jeho slovník „*arzenálem osvícenství*“, zároveň Bayleho označoval za mistra v umění argumentace. Bayle ve svých úvahách rozporoval a zpochybňoval náboženská dogmata a filozofické otázky, zabýval se například silou lidského rozumu či problematikou zla. Tato jeho kritika a snaha o nabourávání veškerého dogmaticky pojatého vědění dala podnět k mnoha osvícenským diskusím.²⁰⁵ Z Čechů jsou do práce zahrnuty medailonky o bratrském kazateli Mikuláši Drabíkovi (1588–1671) a J. A. Komenském (1592–1670), jehož Bayle kritizoval za náklonost k iracionalismu.²⁰⁶

Versuch über einige merkwürdige Alterthümer im Königreich Böhmen (Hradec Králové, 1778–1779, 3 sv.) je vlastivědným dílem vrchního inženýra generálního štábu spolupracujícího při zakládání pevnosti v Josefově Karla Josefa Biener z Bienenberka (1731–1798), povýšeného v roce 1795 do stavu svobodných pánů. Tento „otec archeologie“ proslul jako sběratel památek a starožitností, které shromažďoval v zámecké kapli svého Včelního Hrádku. Sbírkou zbraní, obrazů či mincí obohacoval též o rukopisy a staré tisky. Zvláštní zájem projevoval o památky upomínající na sv. Prokopa. Jeho sbírka byla však dědici rozprodána.²⁰⁷ Na konci zmíněné

²⁰² ALLGEMEINES 1901, 2 Bd., M–Z, s. 12.

²⁰³ KLEINHEYER 1989, s. 236.

²⁰⁴ OSN 1890, s. 531.

²⁰⁵ VELKÉ POSTAVY 1997, s. 298.

²⁰⁶ KUDRNA 1985, s. 346–351.

²⁰⁷ DOBNER 1999, s. 13; SKLENÁŘ – SKLENÁŘOVÁ 2005, s. 76.

knihy se nachází přílohy většího formátu ilustrující ony rozličné „starožitnosti“, jako jsou vyobrazení historických nápisů, keramiky a náhrobků. Rytiny nesou signatury „*Ig: Ott sc: gradl*“, „*Ignat: Ott Sculp: gradly:*“, „*I: ott Sculp: grradle.*“, „*ott sculp. gradlizii.*“ a „*Ignat. Ott sculpsit Gadlizii.*“. Jedná se o Ignáce Otta (* 1758), mědirytce královehradeckého regionu.²⁰⁸

Dále sbírka uchovává publikace věnované římským, evropským či světovým dějinám, kroniku, traktát o dějinách Francie, práci věnovanou dějinám Ruska či vícedílnou historii Řádu maltézských rytířů z pera francouzského kněze a historika Reného de Vertot (1655–1735).²⁰⁹

7.2.9 Ekonomie

V počtu více než deseti dochovaných titulů se vyskytuje již jen ekonomie, vojenství a přírodní vědy. Z oblasti ekonomie a obchodu uchovává torzo knihovny kupříkladu ekonomický slovník, úvody do ekonomie a obchodní vědy, publikace věnované finanční ekonomice či úvahy na téma financí, státního bankrotu a daní. Konkrétní zmínku zasluhuje především první vydání nejvýznamnějšího díla státníka, svobodného zednáře, bankéře a encyklopedisty Jacquese Neckera (1732–1804) *De l'administration des finances de la France. Tome I.* (Paříž, 1784, 3 sv.). Necker zastával opakovaně post ministra financí za vlády Ludvíka XVI. Jeho odvolání v červenci 1789 mělo vliv na radikalizaci Pařížanů před vypuknutím Velké francouzské revoluce, aby byl o rok později lidem opět zatracován.²¹⁰

7.2.10 Vojenství

Militaria jsou reprezentována vojenským lexikonem, instrukcemi k vedení války, základy námořní taktiky či příručkou správného chování vojáka, zejména šlechtice. Ilustrovaným dílem je práce původem velšského armádního důstojníka a vojenského velitele působícího v několika armádách Henryho Lloyda (1720–1783) *Geschichte des siebenjährigen Krieges in Deutschland zwischen dem Könige von Preußen und der Kaiserin Königin mit ihren Allirten* (Berlín, 1783–1787, 3 sv.), jež je opatřena přílohami většího formátu v podobě map signovaných německými mědirytci a ilustrátory. V této své stěžejní publikaci Lloyd předkládá čtenáři své názory a úvahy na téma vedení války.²¹¹

²⁰⁸ VOIT 2006, s. 651–652.

²⁰⁹ NOUVELLE 1866, sl. 43–47.

²¹⁰ OSN 1902a, s. 24.

²¹¹ LLOYD 2023.

7.2.11 Přírodní vědy

Nejrozsáhlejším přírodovědeckým souborem jsou bezesporu publikace francouzského osvíceneckého přírodovědce Georgese-Louise Leclerc de Buffon (1707–1788), autora monumentálního díla vykreslujícího „*velkolepými rysy obraz světa, země a jejích obyvatelů*“, též dlouholetého ředitele královské botanické zahrady v Paříži.²¹² Signaturou je opatřeno cekem 27 svazků díla *Naturgeschichte der Vögel* (Brno, Vídeň, 1786–1804) či 22 svazků díla *Naturgeschichte der vierfüßigen Thiere* (Opava, Vídeň, 1785–1798).

Vícesvazkovým titulem je též *Große Erdbeschreibung* (Brno, 1787, 1789, 6 sv.) německého geografa, teologa a pedagoga Antona Friedricha Büschinga (1724–1793). Ačkoliv dílo zůstalo nedokončené, mělo ve své době značný vliv na vývoj zeměpisu v Německu.

Kartografie je ve fondu zastoupena titulem *Auxilia historica* (Stadt am Hoff, 1746–1748, 10 sv.) německého katolického filozofa a historika Anselma Desinga (1699–1772).²¹³ Kniha obsahuje mědirytové mapy světa, světadílů či plánů evropských království či měst.

Geografii se věnuje práce rodáka ze slezské Olešnice Johanna Ernsta Fabriho (1755–1825)²¹⁴ *Kurzer Abriß der Geographie* (Halle, 1796) či *Allgemeine Erdkunde für denkende und gebildete Leser* (Vídeň, 1808, 12 sv.) Josepha Baptisty Schütze (činný 1808) s překrásnými vedutami bratislavského rytce usazeného ve Vídni Jána Blaschkeho (1770–1833).

Publikace *Observations astronomiques et physiques faites par ordre du roi d'Espagne pour déterminer la figure et la grandeur de la terre, relativement à la navigation* (Amsterdam a Lipsko, 1752) matematika Jorge Juana (1713–1773) a námořního důstojníka Antonia de Ulloa (1716–1795) vychází z přítomnosti autorů na geodetické misi organizované Francouzskou akademií věd roku 1734, za účasti francouzských geologů a dalších vědců. Cílem této mise bylo změření délky poledníkového oblouku na rovníku v Jižní Americe a určení kulatosti Země. Ke zjištění, že Země není zcela kulatá, došla expedice po devíti letech bádání. Díky Juanovi byla též pomocí barometru změřena výška pohoří v Andách.²¹⁵

Z českého prostředí vychází známá *Topographie vom Markgrafthum Mähren* (Vídeň, 1793, 2 sv.) Františka Josefa Schwoye (1742–1806). Tento historiograf a genealog narozený ve slezských Heralticích působil jako zámecký hejtman a knížecí archivář na dietrichsteinském

²¹² OSN 1891, s. 858.

²¹³ KILLY – VIERHAUS 1999b, s. 496.

²¹⁴ ADB 1877, s. 499–501.

²¹⁵ WHITAKER 1935, s. 155–194; SAFIER 2008, s. 6.

panství v Mikulově. Své stěžejní dílo vydal v letech 1793–1794 ve třech dílech. Torzo sbírky uchovává díl první obsahující všeobecný úvod, výčet použité literatury a popis kraje olomouckého. A dále díl druhý věnovaný popisu kraje brněnského a hradištského. Zajímavostí je též odkup autorovy pozůstalosti Františkem Hugem hrabětem ze Salm-Reifferscheidtu (1776–1836),²¹⁶ kterou věnoval Františkovu muzeu v Brně, tedy dnešnímu Moravského zemskému muzeu.²¹⁷

7.2.12 Ostatní

V počtu do pěti titulů se vyskytují následující témata:

Náboženství

Vedle liturgických knih a jednoho biblického slovníku uchovává knihovna kupříkladu překlad knihy *Die Psalmen* (Frankfurt nad Mohanem a Lipsko, 1787) od již zmíněného Mosese Mendelssohna (1729–1786), židovského osvícence a filozofa. Tento jeho překlad Žalmů, stejně tak překlad Bible a Písně písni, posloužil aškenázským Židům v Evropě ke studiu německého jazyka a kultury.²¹⁸

Politika

Dochovaly se především tituly tematicky zaměřené na Velkou francouzskou revoluci či od autorů s revolucí spjatých. Je tomu tak například v případě osmisvazkového díla *De la monarchie prussienne* (Londýn, 1788, 7 sv.) vůdčí osobnosti ranné revoluční fáze, politika a novináře Honoré-Gabriela Viktora Riqueti de Mirabeau (1749–1791).²¹⁹ Protistranu reprezentuje původně profesor francouzské literatury a vydavatel politicky zaměřených periodik Jacques Mallet Du Pan (1749–1800).²²⁰ Tento antirevolucionář, který po útěku z Francie publikoval politické pamflety v nejrůznějších městech Evropy, zanechal v knihovně publikaci v dopisech *Correspondance politique, pour servir à l'histoire du républicanisme français* (Hamburk, 1796).

²¹⁶ MAŠEK 2010, s. 199.

²¹⁷ OSN 1905, s. 101–102.

²¹⁸ NOSEK 2023.

²¹⁹ NOUVELLE 1861, sl. 632–644.

²²⁰ NOUVELLE 1860, sl. 77–81.

Chemie

Autorem traktátu *Mistische Nächte oder der Schlüssel zu den Geheimnissen des Wunderbaren: ein Nachtrag zu den Aufschlüssen über Magie* (Mnichov, 1791) je filozof, theosof, esoterik, alchymista Carl von Eckartshausen (1752–1803), jenž sepsal řadu mystických a kabalistických spisů.²²¹ Exemplář je obohacen o figurální frontispis s textem: „*Richte deine Blicke aufwärts Sterblicher*“.

Technika

Z této oblasti zaujme kniha přírodovědce a entomologa Johanna Andrey Benigna Bergsträssera (1732–1812) *Ueber sein am ein und zwanzigsten Decembr[is]. 1784 angekündigtes Problem einer Korrespondenz in ab- und unabsehbaren Weiten der Kriegsvorfälle oder über Synthematographik* (Hanau, 1785–1786, 2 sv.), pojednávající o optickém telegrafu, jenž byl díky Bergsträsserovi realizován mezi Lipskem a Hamburkem,²²² či učebnice o základech elektřiny a jejího využití *Vollständige Lehre von den Gesetzen der Electricität und von der Anwendung derselben* (Mnichov, 1791), jejímž autorem je profesor fyziky na univerzitě v Dilingenu a Ingolstadtu Joseph Weber (1753–1831).²²³ Součástí knihy jsou dvě rozkládací mědirytiny zobrazující nejrůznější přístroje a náčiní, s příslušným vysvětlením v textu. Rytina je signována „*Gestochen von Fr. Heissig. A.V.*“.

Umění

Za zmínku stojí kupříkladu ve své době vlivné a slavné pojednání *Les beaux arts réduits à un même principe*, jež se ve fondu dochovalo v německém překladu pod názvem *Einleitung in die schönen Wissenschaften* (Lipsko, 1774, 2 sv.).²²⁴ Francouzský filozof a estetik Charles Batteux (1713–1780) deklaruje, že umění je napodobením přírody s tou výhradou, že umělcem je napodobováno jen to, co sám skutečně považuje v přírodě za krásné.²²⁵

Genealogie

Ze dvou dochovaných genealogických publikací jmenujme třísvazkové dílo *Die löblichen Herren Herren Stände deß Ertz- und Hertzogthumb Oesterreich ob der Ennß* (Pasov, 1727,

²²¹ KILLY – VIERHAUS 1999c, s. 9.

²²² ADB 1875, s. 397–398.

²²³ KILLY – VIERHAUS 1999h, s. 356.

²²⁴ Jedná se o díl 3–4 v jednom svazku.

²²⁵ OSN 1890, s. 484.

1732, 1747, 3 sv.) rakouského genealoga, historika a politika Johanna Georga Adama von Hoheneck (1669–1754).²²⁶ Zvláštností je užití oboustranného frontispisu u třetího dílu, na jehož lícové straně nacházíme nesignovanou mědirytinu zobrazující erb Horního Rakouska v ozdobném medailonu a s florálním motivem, nad nějž snáší orlice ozdobný věnec. Z rubu je, taktéž v medailonu, vyobrazen autor publikace. Rytina je signována „*F. L. Schmitner Sc. Viennae*“. Jde o vídeňského mědirytce Franze Leopolda Schmittnera (1703–1761). Třísazková publikace je dále zdobena erby. V prvních dvou dílech jde o erby mědirytové, ve třetím dílu jsou erby vyvedeny dřevořezem. Působivé jsou celostranné mědirytiny zobrazující zámky či kláštery.

Lékařství

Lékařskou literaturu reprezentuje první vydání učebnice *Practicae magnae* (Benátky, 1562)²²⁷ Benedetta Vettoriho (1481–1561) dochované v nekompletním stavu, ilustrovaná práce *Medicina forensis h. e. responsa facultatis medicae Lipsiensis, ad quaestiones et casus medicinales* (Frankfurt nad Mohanem, 1706), osobního lékaře Friedricha Augusta I., štábního lékaře a spoluzakladatele lázní Teplice²²⁸ Johanna Friedricha Zittmanna (1671–1757), případně krátká brožura Josepha Lengsfelda (1765–1798) o nemocech způsobených červy, kupříkladu tasemnicemi, *Krankheiten von Würmen, und deren Kennzeichen* (Vídeň, 1795), jež je obohacena o mědirytové vyobrazení těchto parazitů a o jejich popis.

7.3 Nedochované svazky z pozůstalostního soupisu Václava Josefa Michaela z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755)

Tematická skladba identifikovaných titulů z pozůstalostního inventáře → s. 11, 27, 67, 75, 125 odpovídá oborové skladbě knižního torza dochovaného v Knihovně Slezského zemského muzea. Nejčastěji se jedná o právní literaturu, vojenství, historii a prózu. Zcela patrný je zájem o alchymii, které se aktivně věnoval otec Václava Josefa Michaela (1709–1755) a děd Josefa Václava (1738–1819) Josef František z Wrbna a Freudenthalu (1675–1755). Ten se osobně účastnil transmutací v Praze a Vídni → s. 43–44 a patrně zaměstnával vlastního laboranta.²²⁹

²²⁶ WURZBACH 1863, s. 185.

²²⁷ Jedná se o druhou nejstarší knihu wrbnovsko-czeikovského torza.

²²⁸ WURZBACH 1890, s. 187; JOHANN 2023.

²²⁹ STEJSKAL 2020, s. 89.

Podporovatelem alchymistů byl též jeho synovec Eugen Václav z Wrbna a Freudenthalu (1728–1789), čestný prezident Společnosti nauk a vlastenec, jenž pro své přátele z řad alchymistů a mystiků pořádal na svém sídle v Hořovicích časté hostiny.²³⁰

7.3.1 Alchymie

Dvěma díly, *Integrum morborum mysterium a Clavis philosophiae et alchymiae Fluddanae*,²³¹ je v soupisu zastoupen lékař, mystik a astrolog Robert Fludd (1574–1637), jehož inspiračním zdrojem byla díla švýcarského lékaře a filozofa Paracelsa (1493–1541) a humanisty Heinricha Cornelia Agrippy von Nettesheim (1486–1535). Během svých cest se tento zastánce rosekruciánství stýkal s mnohými učiteli a navázal styky s nejrůznějšími bratrstvy. Po návratu se usadil v Londýně, kde si zřídil lékařskou praxi.²³² Jeho díla bývají bohatě ilustrována.

Druhým významným autorem je německý teolog, humanista a hermetik Johannes Trithemius (1462–1516), který působil jako opat benediktinského kláštera ve Sponheimu a ve Würzburgu. Ve wrbnovské knihovně se nacházelo jeho nejznámější dílo *Steganographia*, které si vysloužilo zařazení na index zakázaných knih kvůli návodům k šifrované komunikaci na dlouhé vzdálenosti prostřednictvím andělských pomocníků, a to bez lidských prostředníků.²³³ Dnes je steganografie vědní disciplínou, která se zabývá tajnou komunikací prostřednictvím ukrytých zpráv. Jedná se o podobor kryptografie.

V dalších dvou případech se jedná o díla *Ebenbild der Natur a Collegium physico-chymicum experimentale oder Laboratorium chymicum*. Autorem prvního je hermetik a cestovatel Stanislaus Reinhard Acxtelmeier (1649– asi 1715), druhé vzešlo z pera alchymisty Johanna Kunckela von Löwenstern (1630–1703).

Velice zajímavým titulem nesoucím v sobě závan spiritismu a okultismu je též *Ludicrum chiromanticum praetorii, seu thesaurus chiromantiae* Johannese Praetoria (1630–1680). Kniha měla obsahovat řadu dřevořezů, včetně několika celostranných a též pojednání o chiromantii od výše zmíněného Roberta Fludda (1574–1637).

²³⁰ MAŠEK 2010, s. 472; STEJSKAL 2020, s. 173–174.

²³¹ Jelikož se v soupisu nenachází nakladatelské údaje, nelze určit, o jaké vydání se jedná. Díla zmiňovaná v této podkapitole jsou proto uváděna bez místa a roku vydání.

²³² OSN 1895, s. 322.

²³³ TRITHEMIUS 2016, s. 18.

7.3.2 Architektura

Monumentálním dílem 18. století je v oblasti architektury bohatě ilustrovaná práce lübeckého architekta Paula Heinekena (1680–1746) *Lucidum prospectivae speculum, das ist ein heller Spiegel der Perspective*. Toto pozoruhodné dílo je věnované využití perspektivy v různých oblastech stavitelství, sochařství a malířství. Na 95 celostranných ilustracích učí Heineken o správném využívání světla a stínu a v oblasti církevní architektury věnuje pozornost interiéřům kostelů s důrazem na projektování zповědnic, kazatelen či oltářních obrazů.²³⁴ Speciální pozornost je v knize věnována iluzivním malbám na stropěch (trompe l'oeil) vytvářejících představu trojrozměrného objektu.

Za zmínku stojí též práce *Règles des cinq ordres d'architecture* italského renesančního architekta Jacopa Barozziho da Vignola (1507–1573), zvaného Vignola. Působil jako dvorní stavitel papeže Julia III. Po Michelangelu Buonarrotim (1475–1564) převzal výstavbu baziliky sv. Petra ve Vatikánu.²³⁵

Je až s podivem, že se v současném torzu wrbnovsko-czeikovské knihovny publikace věnované architektuře nenachází. Stejně tak uměnovědné monografie. Absence těchto dvou, v zámeckých knihovnách jinak oblíbených, odvětví lze vysvětlit jejich atraktivitou. Tyto mnohdy bohatě ilustrované knihy mohly být první na řadě v případě prodeje či případné krádeže, ke které mohlo dojít během přesunů knih v době druhé světové války, případně v období po roce 1945.

7.3.3 Cestopisy

Z pera Adama Olearia (1599–1671) pochází cestopis *Beschreibung der muscowitischen und persischen Reise*. Tajemník a rada Fridricha III. vévody šlesvicko-holštýnsko-gottorpského (1597–1659) v něm shrnul své zážitky z cest po Persii, kde pobýval jakožto člen poselstva k perskému šáhovi. Před cestou do Persie se Olearius účastnil též expedice do Moskvy k caru Michailu I. Fjodorovičovi (1596–1645).²³⁶ Obě výpravy měly za cíl rozvoj námořního obchodu, konkrétně dovozu perského hedvábí.²³⁷

²³⁴ ALLGEMEINES 1923, s. 292.

²³⁵ OSN 1890, s. 358.

²³⁶ OSN 1902a, s. 719.

²³⁷ ADB 1878, s. 20.

Do Afriky se bylo možné přenést prostřednictvím cestopisu italského kapucína a misionáře Giovanniho Antonia Cavazziho (1621–1678)²³⁸ *Istorica descrizione de' tre regni Congo, Matamba ed Angola*, který se, snad v německém překladu z roku 1694, nacházel v knihovně hrabat z Wrbna.

Přelomovým dílem byla kniha dominikána a misionáře Bartolomého de las Casas (1474–1566) *Brevísima relación de la destrucción de las Indias*. Touto publikací se autor zasloužil o rozšíření povědomí o nelidském zacházení s Indiány ze strany Španělů. Sám se horlivě zasazoval o jejich obranu. Po vstupu do dominikánského řádu odešel jako misionář do Mexika. Roku 1542 se stal biskupem v Chiapě, avšak kvůli nepřátelství místních osadníků odešel záhy zpět do Španělska, kde se věnoval literární činnosti.²³⁹ Latinsky vyšla kniha pod názvem *Narratio regionum indicarum per Hispanos quosdam deustatarum verissima* a právě jedno z těchto latinských vydání, které obsahuje řadu mnohdy naturalistických ilustrací (upalování, věšení atd.), bylo zahrnuto do wrbnovské knihovny.

7.3.4 Herbáře

Na prvním místě je třeba zmínit všeobecně známý herbář Pietra Andrey Mattioliho (1501–1577), osobního lékaře arcivévody Ferdinanda II. Tyrolského (1529–1595).²⁴⁰ Kniha je považována za jednu z nejvýznamnějších botanických publikací 16. století. První české a německé vydání z let 1562 a 1563 zdobilo přes 200 dřevorezů. Hrabata z Wrbna uchovávali ve své sbírce dvě vydání, české a německé. České vydání bylo snad v torzovitém stavu, jelikož v pozůstalostním soupisu je jako název knihy uvedena jen „*przedmluva na herbarz*“ doktora Tadeáše Hájka z Hájku.²⁴¹ Případně by se mohlo jednat o druhé vydání v českém jazyce u Daniela Adama z Veleslavína z roku 1596, které se nachází v Knihovně Slezského zemského muzea, avšak bez podpisu hraběte z Wrbna a Freudenthalu a bez signatury.²⁴² Příslušnost k torzu tak nelze nijak prokázat. Německé vydání je zaznamenáno pouze jako „*Krauter Buch D: Petri Andreae Mathioli*“, proto ani v tomto případě nelze určit, o jaké vydání se jedná.

Druhým německým herbářem zařazeným do fondu wrbnovské knihovny byl *Krauterbuch* německého lékaře a botanika Adama Lonitzera (1528–1586), jehož tchánem byl známý

²³⁸ OSN 1892, s. 245.

²³⁹ BIOGRAPHISCH 1992, sl. 1186–1190; OSN 1900a, s. 672.

²⁴⁰ Arcivévoda byl iniciátorem vydání Herbáře. Jeho tisk a distribuci částečně financoval.

²⁴¹ Více viz BOHATCOVÁ 1991.

²⁴² Kniha však prošla restaurátorským zásahem a je patrné, že horní část titulního listu schází.

frankfurtský tiskař Christian Egenolff, po kterém Lonitzer převzal roku 1573 tiskařskou dílnu.²⁴³

V návaznosti na herbáře lze zmínit ještě „*knihu rad*“ Jana Koppa z Raumenthalu (asi 1487 – asi 1562), dvorního lékaře císaře Ferdinanda I. (1503–1564). Jedná se o titul *Gruntovní a dokonalý regiment neb zpráva, jak jeden každý člověk ve všech věcech zdraví své z boží pomoci uměním vždycky opatrovati a mnoho těžkých nemocí i také nečasnou smrt předcházeti má a může*, o jehož český překlad z roku 1533 se postaral Hynek Krabice z Veitmile (asi 1500 – asi 1578).²⁴⁴ Formou rozmluvy mistra s učedníkem předkládá autor čtenáři nejrůznější rady týkající se správné životosprávy. Diskuse se týkají správné diety, vhodných potravin a nápojů, hovoří se o dobrém a zlém povětrí, o spaní a bdění či o stavech mysli a vlivu všech těchto věcí na zdraví člověka. Dále kniha pojednává o nemocech (astmatu, dně, rýmě) a možné léčbě. Součástí jsou též recepty na léky.²⁴⁵

7.3.5 Kroniky

Prvním titulem zmíněným v inventárním soupisu je *Cosmographia* Sebastiana Münstera (1489–1552). Jedná se o jednu z nejrozsáhlejších ilustrovaných knih všech dob mající vliv i na jiné národní literatury. O oblíbenosti tohoto díla svědčí mnohé překlady, kterých vyšly jen do roku 1600 necelé tři desítky.²⁴⁶ V Knihovně Slezského zemského muzea se opět nachází výtisk této kroniky bez wrbnovské proveniencí a wrbnovsko-czeikovské signatury. Jedná se o vydání z roku 1550, jež vyšlo pod názvem *Cosmographie oder Beschreibung aller Länder, Herrschaften, fürnemsten Stetten, Geschichten, Gebreuchen, Hantierungen* v Basileji. Soupis však kroniku uvádí pod názvem „*Cosmographia, oder Beschreibung der ganzen Welt durch Sebastian Munster*“, což by poukazovalo spíše na vydání z roku 1628, které vyšlo taktéž v Basileji pod názvem *Cosmographia, das ist: Beschreibung der gantzen Welt*.

²⁴³ VOIT 2006, s. 277; ADB 1884b, s. 157.

²⁴⁴ OSN 1899, s. 1062.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 796.

²⁴⁶ VOIT 2006, s. 490.

Druhým, pro české prostředí významným, zástupcem tohoto žánru je kronika kněze a kazatele Václava Hájka z Libočan († 1553). Wrbnovské torzo obsahovalo její německé vydání, které vyšlo pod názvem *Böhmische Chronica*, a to v letech 1596, 1697 a 1718. Které z nich vlastnila hrabata z Wrbna však určit nelze.

8 Provenienční analýza

Z provenienčního hlediska není dochované torzo příliš bohaté. Z knih podepsaných Josefem Václavem z Wrba a Freudenthalu (1738–1819) lze vyzdvihnout především dva právnické tituly, a to *De iure naturae et gentium* (Frankfurt nad Mohanem, 1716, 2 sv.) Samuela Pufendorfa (1632–1694) a *Commentarius in ius canonicum universum* (Kolín nad Rýnem, 1725, 2 sv.) Hendrika Zoesia (1571–1627) opatřené zároveň přeškrtnými²⁴⁷ vlastnickými vpisky Josefova otce Václava Josefa Michaela z Wrba a Freudenthalu (1709–1755). Václav Josef Michael, skutečný tajný rada, nejvyšší moravský sudí a za druhé slezské války císařský hejtman proslul na rozdíl od svého otce Josefa Františka z Wrba a Freudenthalu (1675–1755), kterého přežil jen o několik týdnů, zbožností a řadou církevních fundací.²⁴⁸ Roku 1736 získal povolení ke zřízení kaple v Brně ve wrbnovském domě zvaném Moravcův,²⁴⁹ ve kterém byl po jeho smrti pravděpodobně pořízen pozůstalostní inventář²⁵⁰ → s. 11, 27, 61, 75, 125 obsahující soupis jeho knihovny. První zmíněné dílo je označeno vpisky „*M[onsieu]r Le Comte de Wurben Nr 1*“, „*M[onsieu]r le Comte de Wurben Nr 2*“ a druhé nese rozsáhlejší rukopisné vpisky „*Ex Libris Wenceslai Michaelis Comitiss S. R. J. In Wrba et Freudenthal A. Q. V. [Pandect]aru[m] [secu]ndi Anni Anno: 1729 Die 12 Novembris*“ a „*Ex Libris Wenceslai Michaelis Comitiss In Wrba et Freudenthal A. Q. V. [Pandect]aru[m] Studiosi in annum ult[imum] 1729*“. Z posledně uvedeného vpisku je patrné, že Zoesiovy knihy využíval mladý dvacetiletý Václav Josef Michael během studií.

8.1 Provenience rodu Hrzánů z Harasova

V knihovně se nachází celkem deset knih nesoucích provenienční značku příslušníka staročeského rodu Hrzánů z Harasova.²⁵¹ Jedná se o šest titulů opatřených rukopisným podpisem a čtyři svazky se zlaceným heraldickým exlibris s iniciálami „*MSHCDH*“. S největší pravděpodobností se jedná o Zikmunda Valentina Hrzána z Harasova (kolem roku

²⁴⁷ S výjimkou jednoho svazku, kde vpisek přeškrtnut není.

²⁴⁸ Byl kupříkladu mecenášem fulneckého kapucínského kláštera. Řádové bratry pozval do Fulneku Michaelův děd Jan František (1634–1705) a nechal jim postavit klášter sv. Josefa. Ke slavnostnímu vysvěcení došlo v červnu roku 1683. Více k historii kláštera viz ORLITA 2016.

²⁴⁹ PO STOPÁCH 2023.

²⁵⁰ TRIBUNÁL 2024.

²⁵¹ OSN 1897, s. 812.

1668–1726),²⁵² ačkoliv je u většiny vpisků užito v pramenech neuváděné jméno „Max“. Rukopisný podpis se vyskytuje v podobách: „*Sigis: Valen: Her: Com: ab Harras*“ a „*Ex Libris Max: Sigis: Hrzan Com: ab Harras*“ v různých se variantách rodového jména („*Hrsan*“, „*Hersan*“), predikátu („*Ab Harras*“, „*ab Harras*“) a označení hodnosti („*com:*“, „*Comes*“). Všechny hrzánské tisky jsou opatřeny též podpisem hraběte z Wrbna a většina z nich též wrbnovsko-czeikovskou signaturou.

Z obsahového hlediska převažuje právní literatura. Rukopisným podpisem opatřil hrabě publikaci věnovanou římskému právu *Florum sparsio ad ius iustinianum* (Amsterdam, 1643) holandského právníka a filozofa Huga Grotia (1583–1645), trestně právní spis *Tractatus posthumus de criminibus* (Norimberk, 1676) právníka a tajného rady Johanna Salentina Fausta von Stromberg († 1666), práci *Stellae notariorum* (Frankfurt nad Mohanem, 1654) právníka a lékaře Ludwiga von Hörnigk (1600–1667), politicko-právní disertaci Johanna Antona Seyllertha von Seyllenburg (činný 1685) vydanou v Praze roku 1685 a torzo díla *Notae et additiones perbreves ad Benedicti Carpzovii jurisprudentiam forensem*. Vpiskem značené knihy uzavírá práce císařského diplomata a právníka François-Paula de Lisola (1613–1674) *Le politique du temps ou le conseil fidelle sur les mouvemens de la France* (Frankfurt nad Mohanem, 1672).

Heraldické exlibris využil Zikmund Valentin k označení knihy rad a instrukcí pro zahradníky ovocných a zelinářských zahrad *Le parfait jardinier ou instruction pour les jardins fruitiers et potagers* (Paříž, 1695) z pera francouzského agronoma a právníka Jeana de La Quintinie (1626–1688). Dále se exlibris nachází v úvodu do morální teologie *Fundamentum theologiae moralis* (Dillingen an der Donau, 1694) španělského teologa a generálního představeného Tovaryšstva Ježíšova Tirsu Gonzálese de Santalla (1624–1705). Ve dvou zbývajících případech jde o katechismus *Glaubens-Liecht oder unfehlbare Glaubens-Lehr der wahren Christen* (Salcburk, 1686) a latinské pojednání *Meditationes politicae* (Frankfurt nad Odrou, 1693) evangelického teologa pocházejícího z Anhaltska Johanna Christoha Becmanna (1641–1717).

Zikmund Valentin byl synem žateckého a litoměřického hejtmana,²⁵³ královského místodržícího a nejvyššího lovčího Jana Adama Hrzána z Harasova (1625–1681), jenž pro rod

²⁵² STROUHALOVÁ 2010, s. 40. Národní autority však uvádějí rok narození 1656.

²⁵³ SEDLÁČKOVÁ 2021, s. 91, 237–238, s. 91, 248.

získal roku 1666 dědičný titul říšských hrabat,²⁵⁴ a jeho druhé manželky Marie Isabely, rozené hraběnky z Lambergu (1637²⁵⁵–1698²⁵⁶). Jan Adam vlastnil Červený Hrádek, kde nechal zbudovat barokní zámek, dále Blatno či Skalku. Jako nejmladší syn nezískal Zikmund Valentin po otcově smrti žádné statky, ale byla mu vyplácena apanáž. Již vlastním přičiněním, a díky nepříliš úspěšnému hospodaření svých starších bratrů, získal nejprve část panství Červený Hrádek, roku 1689 odkoupil též panství Údlice, a po smrti bratra Arnošta Karla (1651–1697) nabyl roku 1697 zbytek červenohrádeckého panství v dědictví.²⁵⁷ Z doby držby zámku Zikmundem Valentinem pochází schodiště vedoucí do zámeckého parku vzniklé snad dle návrhu Jeana Baptisty Matheye (1630–1696), zdobené vázami Jana Brokoffa (1652–1718), který na zámku působil v letech 1687–1688 jako host Zikmundova bratra Ferdinanda Maxmiliána. Po návratu z kavalírské cesty po Evropě, kterou absolvoval po nedokončeném studiu práv, zastával Zikmund Valentin řadu zemských úřadů. Nejprve mu byl svěřen post císařského komorníka. V letech 1704–1705 působil jako císařský komisař v českém zemském sněmu.²⁵⁸ Později se stal viceprezidentem a v letech 1718–1726 prezidentem české komory. Roku 1723 se díky svému význačnému postavení zúčastnil korunovace Karla VI. na českého krále. Obchodní aktivity Zikmunda Valentina byly zaměřeny především na zisk. Díky úspěšným obchodním spekulacím se mohl pyšnit vlastnictvím dvou pražských paláců. První palác vznikl z měšťanského domu získaného roku 1701. V letech 1702–1704 byl dům přestavěn pravděpodobně dle návrhu Giovanniho Battisty Alliprandiho (asi 1665–1720). Již roku 1723 však Zikmund Valentin palác prodal za tehdy značný obnos Filipu hraběti Kinskému. Druhý palác vznikl na Hradčanech sjednocením dvou měšťanských domů, jež Zikmund Valentin zakoupil od Jana Františka Kolowrat-Krakowského (1649–1723)²⁵⁹ roku 1708. Ke konci života dovedl hrabě své hospodaření k úpadku a zemřel zadlužený. Vdova Klaudie, rozená hraběnka de Souchez, hradčanský palác sice v dražbě roku 1728 získala zpět, ale roku 1738 o něj též přišla.²⁶⁰

Kromě výše zmíněných svazků uchovává wrbnovské torzo knihovny jeden exemplář podepsaný pravděpodobně bratrem Zikmunda Valentina Ferdinandem Maxmiliánem, jehož

²⁵⁴ OSN 1897, s. 812; WURZBACH 1863, s. 365.

²⁵⁵ GENEALOGICKÁ SBÍRKA DOBRZENSKÉHO, č. 539.

²⁵⁶ GENEALOGICKÁ SBÍRKA DOBRZENSKÉHO, č. 390.

²⁵⁷ Červený Hrádek prodal roku 1707. MAŠEK 2008, s. 393.

²⁵⁸ MAŤA 2007, s. 309–318.

²⁵⁹ GENEALOGICKÁ SBÍRKA DOBRZENSKÉHO, č. 483.

²⁶⁰ LEDVINKA – MRÁZ – VLNAS 1995, s. 139–141.

životní data však nejsou známa. Vpisek se dochoval ve dvojí podobě. V horní části titulní strany byl přeškrtnut podpis „*Ferdinand Maximilian Hrsan G.V.H. 1695*“, aby byl ve spodní části téže strany nahrazen téměř totožným vpiskem „*Ferdinandt Hrzan G.V.H. 1695.*“. Vzhledem k odlišnému rukopisu je vysoce pravděpodobné, že se jedná o jiného příslušníka tohoto rodu, ačkoliv totožný rok (1695) uvedený v obou provenienčních zápisech je poněkud matoucí. Kniha je zároveň, stejně jako knihy podepsané Zikmundem Valentinem, označena podpisem hraběte z Wrba a zároveň wrbnovsko-czeikovskou signaturou.

Součástí historického fondu Knihovny Slezského zemského muzea je též jeden svazek se zlaceným heraldickým supralibros původem německého měšťanského rodu Putzů z Adlersturnu.²⁶¹ Marie Anna Putzová z Adlersturnu (1719–1747)²⁶² byla manželkou Ferdinanda Maxmiliána (1697–1760),²⁶³ nejstaršího syna Zikmundova mladšího bratra Jana Leopolda († 1711). Ferdinand Maxmilián díky tomuto sňatku držel Skalku, Sutom, Podsedice u Lovosic a Kosmonosy.²⁶⁴ Vzhledem k absenci podpisu hraběte z Wrba a wrbnovsko-czeikovské signatury však nelze teologický spis *Examen eorum, qui audiuntur ante ritum publicae ordinationis* (Wittenberg, 1603) Philippa Melanchthona (1497–1560) prozatím spojovat s dochovaným torzem předpokládané zámecké knihovny Fulnek.

8.2 Provenience rodu von Hauer

Z majetku Heinricha Xavera von Hauer (* 1775), jenž své knihy opatřoval rukopisným podpisem „*H X v[on] Hauer*“,²⁶⁵ se v knižním torzu nachází celkem dvanáct titulů. Dalšíh pět titulů je označeno pouze signaturou hauerovského původu v podobě písmen „*No*“ a pořadového čísla svazku.²⁶⁶ Všechny tyto knihy jsou dále opatřeny též signaturou wrbnovsko-czeikovskou a byly vydány v rozmezí let 1768–1800. Jak již bylo uvedeno, k akvizici svazků došlo patrně prostřednictvím sestry Heinricha Xavera Kateřiny von Hauer (1773–1855),²⁶⁷ manželky Karla Josefa Czeiky z Badenfeldu (1764–1842). → s. 22, 26, 30, 48

²⁶¹ MAŠEK 2010, s. 124.

²⁶² GENEALOGICKÁ SBÍRKA DOBRZENSKÉHO, č. 390.

²⁶³ Tamtéž. Uvádí se i data 1695–1764.

²⁶⁴ MAŠEK 2008, s. 393.

²⁶⁵ V jednom případě se podpis dochoval v podobě „*H X de Hauer*“.

²⁶⁶ Touto signaturou jsou označeny všechny hauerovské svazky. Jedná se o signatury No: 21?, 67, 68, 72, 78, 87, 111, 157, 259, 261, 269, 280, 305, 309, 334 a 1 nečitelná.

²⁶⁷ MÜLLER – POLÁCH – ZEŽULČÍK, s. 50.

Z obsahového hlediska se opakovaně objevuje pouze právnická literatura, a to v počtu tří publikací. Jedná se o právní komentář Johanna Gottlieba Heineccia (1681–1741) *Erklärung der römischen institutionen* (Víděň, 1796, 2 sv.), traktát ekonoma a právníka Gottlieba Hufelanda (1760–1817)²⁶⁸ *Grundriß der Lehre vom Wechsel-Proteste* (Víděň, 1800) a dva svazky díla *Erklärung des österreichischen Provinzialrechtes* (Víděň, 1796) věnované místnímu právu, jehož autorem je vysokoškolský pedagog a právník Georg von Scheidlein (1750–1825).

Z dalších titulů jmenujme například dvě prozaické historické práce z pera švýcarského lékaře, botanika a básníka stojícího u zrodu moderní fyziologie Albrechta von Haller (1708–1777), *Alfred, König der Angel-Sachsen* (Karlsruhe, 1779) a *Fabius und Cato* (Karlsruhe, 1779), dále stojí za zmínku zábavný historický román osvícenského spisovatele a zakladatele německé detektivky Augusta Gottlieba Meißnera (1753–1807) *Bianca Capello* (Lipsko, 1800, 2 sv.), a v neposlední řadě je dnes součástí wrbnovsko-czeikovského torza též monumentální sbírka klasických přísloví *Adagiorum* (Wittenberg, 1606), kterou sebral a opatřil komentářem významný myslitel a humanista zaalpské renesance Erasmus Rotterdamský (asi 1466–1536). Dílo se od svého prvního vydání v roce 1500 dočkalo několika reedic, přičemž poslední edice čítající úctyhodných 4 251 přísloví vyšla v roce autorova úmrtí.²⁶⁹ O oblíbenosti titulu svědčí další četná vydání publikovaná během celého 17. století.

8.3 Ostatní provenience

Kromě výše zmíněných celků se ve wrbnovsko-czeikovské sbírce objevují již jen ojedinělé stopy povětšinou aristokratické provenience.²⁷⁰ Jednoznačně se podařilo identifikovat pouze čtyři jména. Karel Alois II. kníže Lichnowský (1761–1814) zanechal svůj rukopisný podpis „*Karl Graf Lichnowsky Regensburg 1787.*“ v publikaci německého osvícence a právníka Johanna Stephana Püttera (1725–1807) *Kurzer Begriff der teutschen Reichsgeschichte* (Göttingen, 1780). Karel Alois proslul především jako mecenáš hudebních velikánů, jakými byli kupříkladu Ludwig van Beethoven (1770–1827), Ferenc Liszt (1811–1886) či Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791). Kníže se sám pokoušel o komponování vlastních skladeb. Hudební nadání měla též jeho manželka Vilemína Kristýna

²⁶⁸ ADB 1881, s. 296–297.

²⁶⁹ SANETRŇÍK 2009, s. 86–87.

²⁷⁰ Ve zbývajících případech jde o hůře čitelné či zcela nečitelné vpisky a podpisy osob, jejichž identitu nebylo možné určit.

Lichnowská, rozená Thun-Hohenstein (1765–1841),²⁷¹ jež byla výtečnou klavíristkou.²⁷² Karel Alois působil na vídeňském dvoře, kde zastával úřad komořího rakouské císařovny Marie Ludoviky (1787–1816), manželky císaře Františka I. (1768–1835), pro niž byl jakýmsi „arbitrem elegantiarum“, tedy poradcem ve věcech vkusu a umění. Styky udržoval například s Johannem Wolfgangem von Goethe (1749–1832), jehož představil též císařovně. Pro ni sestavil Goethe přehled nejlepší soudobé německé literatury pro její příruční knihovny.²⁷³

Tři knihy s rukopisnými vpisky „*E Grege Christopheri Heinrici à Gfug Anno 1692 d. 19. Novembr.*“, „*E Grege Christopheri Heinrici à Gfug Anno 1716 d. 13. Junii*“ a „*E Grege Christopheri Heinrici à Gfug Anno 1716 d. 30. Decembris.*“ pocházely původně z majetku Christopa Heinricha von Gfug²⁷⁴ († 1721),²⁷⁵ nadšeného sběratele „učených kuriozit“, též znalce a shromažďovatele genealogií slezských rodů.²⁷⁶ Gfug pocházel ze starého slezského rodu doloženého od 15. století, původem z knížecí břežského. Jelikož se však žádný Christoph Heinrich v dostupných genealogiích nenachází, nelze určit, zda pocházel z větve šlechtické, která žila ještě do poloviny 18. století, či z větve hraběcí.²⁷⁷ Jeho vlastnická značka se nachází na Busbecqových dopisech, Tschudiho *Origo et genealogia gloriosissimorum comitum de Habsburg* (Vratislav, 1715) a v knize *Grammatica danica* (Copenhagen, 1668) Erika Eriksena Pontoppidana (1616–1678),²⁷⁸ na které však schází wrbnovská provenience v podobě podpisu hraběte z Wrba a nenachází se na ní ani wrbnovsko-czeikovská signatura. Exemplář je vedle Gfugovy provenience označen též obdélníkovým štítkem se zkosenými rohy lemovaným modrým pruhem s bílými tečkami. Uprostřed štítku je rukou vepsaná stará signatura. Tento štítek se vyskytuje přibližně na necelé stovce knih, z nichž převážná většina nese též podpis hraběte z Wrba či wrbnovsko-czeikovskou signaturu. Původ štítku však není znám.

Heraldické exlibris s textem „*FR. FRANC PAULUS DE SMITMER*“ se dochovalo na třetím svazku genealogické publikace Johanna Georga Adama von Hoheneck (1669–1754). Jedná se o vlastnickou značku Franze Paula von Smitmer (1741–1796), člena maltéžského řádu,

²⁷¹ GGT Hof 1841, s. 120.

²⁷² Její vztah k Beethovenovi byl označován za téměř mateřský. Jako poděkování za vřelé přátelství jí Beethoven věnoval klavírní výtah baletu *Prométheus* a variace pro klavír a violoncello. NEJEZCHLEB – HRONEK 2004, s. 41.

²⁷³ URZIDIL 2009, s. 139, 480.

²⁷⁴ K rodu Gfug více viz SEJKOWSKI 2003a, s. 353–355.

²⁷⁵ Datum úmrtí viz PFEIFFER 1722.

²⁷⁶ SINAPIUS 1720, s. 381.

²⁷⁷ MAŠEK 2008, s. 276.

²⁷⁸ PONTOPPIDAN 2024.

historika a sfragistika, jehož významná sbírka melitensí, tedy tisků spjatých s maltézským řádem, tvoří v současné době jádro Maltézske knihovny v Praze.²⁷⁹

Druhé identifikované, původně zlacené supralibros náleželo Vítu Eusebiu hraběti Trautsohnovi (1688–1760), sídelnímu kanovníkovi v Olomouci a infulovanému proboštu od sv. Jana Křtitele v uherském Szambecku. Tento příslušník starého tyrolského rodu rezignoval na církevní úřady, aby se mohl věnovat péči o zděděný rodinný fideikomis.²⁸⁰ Vlastnická značka zdobí přední desku francouzského překladu *Les offices de Ciceron* (Paříž, 1725).

V případě vpisku „*Georgius Fridericus L[iber] B[aro] a Kochtycz in Woßnyk 24 augusti 1618*“ a, v téže knize „*Sum exlibris Georgij Fridericij L[iberi] B[aronis] a Kochtycz et in Woßnyk 1618 1 Augustj Symb[olum] Florebo prospiciente DEO*“ je možné uvažovat o Jerzym Fryderykovi Kochtitzkém († 1619), vlastníku Wózniku a Lubszy, jenž měl za ženu Barbaru Gosławskou z Bebelna a vedl roku 1613 spor s krakovským biskupem o hranicích mezi panstvími, či o jeho synovi stejného jména, jemuž byly statky kvůli protestantské víře zkonfiskovány, ale jehož životní data nejsou známa.²⁸¹ Na této právní publikaci *Jurisprudentiae Romanae à Justiniano compositae* (Marburg, 1610) právníka a filologa Hermanna Vulteja (1565–1634) se nachází též iniciálové supralibros s textem „*G.F.H.V.K. 1617 [Graf Friedrich Herr von Kochtycz]*“ a vpisek „*Joannes Zacharias Leopoldus Pade De Creutzenstein 1722*“ odkazující na dalšího vlastníka knihy, šlechtice pocházejícího snad z rodu Pahdlů z Creutzensteinu či Pada z Kreutzensteinu.²⁸² Tento blíže neurčený aristokrat opatřil svým podpisem další dvě právní publikace. Vpisek „*Joannes Zacharias de Creützenstein 1722*“ se nachází v encyklopedickém díle *Clavis universae jurisprudentiae* (Halle, 1701). Práci zabývající se pandekty, jež vyšla z pera německého právníka Philippa Matthaese (1554–1603)²⁸³ pod názvem *Philippi Matthaei in extremum pandectarum titulum, qui est de diversis regulis iuris antiqui, commentarius* (Frankfurt nad Mohanem, 1625), opatřil téměř identickým podpisem „*Jo[ann]es Zacharias de Creützenstein 1722*“. Všechny tři knihy nesou wrbnovsko-czeikovskou signaturu.

²⁷⁹ MAŠEK 2010, s. 285; WURZBACH 1877, s. 185–186.

²⁸⁰ PROVENIO 2023, TRAUTSOHN, VÍT EUSEBIUS, HRABĚ, 1688–1760; MAŠEK 2010, s. 372.

²⁸¹ SEKOWSKI 2003b, s. 407–413.

²⁸² MAŠEK 2010, s. 51.

²⁸³ JÖCHER 1751a, sl. 288; ADB 1884, s. 620.

V případě vpisku „*a M[onsieu]r le Comte Schaffgotch D. 16:*“ v anglicko-francouzské gramatice jde o neidentifikovaného příslušníka původně francké šlechtické rodiny Schaffgotschů usazené ve Slezsku, která se během 16. a 17. století rozdělila do dvou linií, české a slezské.²⁸⁴ I tento exemplář je označen pouze wrbnovsko-czeikovskou signaturou.

²⁸⁴ MAŠEK 2010, s. 217.

9 Katalog tisků tvořících torzo zámecké knihovny Fulnek

Katalog titulů tvořících torzo předpokládané zámecké knihovny Fulnek (573)²⁸⁵ je řazen abecedně dle autorů, případně dle názvů. Záznam tvoří jméno autora, název, místo vydání, rok vydání a zkratky mající následující význam:

WRB – v exempláři se nachází rukopisný podpis Josefa Václava z Wrbna a Freudenthalu (1738–1819)

SG – v exempláři se nachází wrbnovsko-czeikovská signatura

TRIB – titul byl identifikován v pozůstalostním inventáři Václava Josefa Michaela z Wrbna a Freudenthalu (1709–1755)²⁸⁶ → s. 11, 27, 61, 67, 125

BERG – titul byl identifikován v archivním dokumentu, který dokládá převoz zabavených knih do Říšského župního muzea (dnes Slezské zemské muzeum), ke kterému došlo roku 1942.²⁸⁷

Jedná se o vůbec první soupis knih pocházejících z předpokládané zámecké knihovny Fulnek. Jelikož jsou tyto exempláře ve fondu Knihovny Slezského zemského muzea roztroušeny napříč historickým fondem, je tento základní katalog jedinou pomůckou scelující soubor na jednom místě.

1. Ahlefeld, Charlotte von (1777–1849)

Marie Müller (Berlín, 1799)

SG

2. Aisy, Jean d' (činný 1674–1687)

Suite du genre de la langue françoise (Paříž, 1698)

WRB, TRIB

3. Albrecht, Johann Friedrich Ernst (1752–1814)

Die Familie Eboli (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1792, 4 sv.)

SG

²⁸⁵ Vedle těchto titulů uchovává Knihovna Slezského zemského muzea ve svém historickém fondu též 6 rukopisů. Tyto dokumenty jsou podrobně popsány v publikaci Miroslava Boháčka (1899–1982) a Františka Čády (1895–1975) *Soupis rukopisů Slezské studijní knihovny v Opavě* (Opava, 1955) a není jim proto v předkládané práci věnována pozornost. BOHÁČEK – ČÁDA 1955.

²⁸⁶ TRIBUNÁL 2024.

²⁸⁷ KRAVAR 2024; ŘÍŠSKÉ 2024.

4. *Alexandrine de Châteaufort ou la fatale alliance* (Paříž, 1799, 2 sv.)
SG
5. *Allgemeine Kriminal-Gerichtsordnung* (Videň, 1788)
SG
6. *Allgemeine Sammlung historischer Memoires* (Jena, 1790–1791, 7 sv.)
SG
7. *Allgemeiner Inbegriff der nöthigsten Wissenschaften für jeden gebildeten Menschen*
(Lipsko, Norimberk, 1808)
SG
8. *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten* (Berlín, 1794, 4 sv.)
SG, BERG
9. Amelot de La Houssaye, Abraham-Nicolas (1634–1706)
Tibère discours politiques sur Tacite (Paříž, 1684)
WRB, SG, TRIB
10. Am Ende, Zacharias Joseph (činný 1700–1736) – Heyntz, Franciscus Joannes (činný
18. století)
Nodus gordius id est: commentatio de homagialis fidei nexu (Praha, 1729)
WRB, SG
11. Ammirato, Scipione (1531–1601)
*Scipionis Amirati celeberrimi inter neotericos scriptoris, dissertationes politicae sive discursus
in C. Cornelium Tacitum* (Frankfurt nad Mohanem, 1609)
SG
12. Amthor, Christoph Heinrich (1677–1721)
Project der Oeconomie in Form einer Wissenschaft (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1717)
WRB, SG, TRIB
13. *Annalen der Literatur und Kunst des In- und Auslandes* (Videň, 1810, 5 sv.)
SG
14. Andréossy, Antoine-François (1761–1828)
Campagne sur le main et la rednitz de l'armée Gallo-Batave (Paříž, 1802)
SG
15. *Anecdotes secrètes sur le 18 fructidor, et nouveaux mémoires des déportés à la
Guiane, écrits par eux-même et faisant suite au journal de Ramel* (Londýn, 1799)
SG
16. *Anleitung, zu der Errichtung und dem Gebrauche verschiedener Wirthschaftsöfen*
(Videň, 1800)
SG

17. *The Annual Register or a View of the History Politicks and Literature for the Year 1766* (Londýn, 1767)
SG
18. Archenholz, Johann Wilhelm von (1743–1812)
Geschichte Gustavs Wasa, Königs von Schweden (Tübingen, 1801, 2 sv.)
SG
19. Aristotelés (384 př. Kr. – 322 př. Kr.)
Epitome doctrinae moralis (Štrasburk, asi 1592)
SG
20. Aristotelés (384 př. Kr. – 322 př. Kr.)
Primus tomus librorum omnium naturalis philosophiae Aristotelis stagiritae principis philosophorum, continens libros octo de natura (Kolín nad Rýnem, 1568)
SG
21. Arnono, Giovanni d' (činný 1535)
Iuriscon (Benátky, 1571)
SG
22. Arnould, Johann Nikolaus (1745–1817)
Beiträge zur Civil-Baukunst (Kolín nad Rýnem, 1791)
SG
23. Artopoeus, Samuel (1659–1713) – Schrader, Christoph (1601–1680)
Commentarius in Christophori Schraderi ... tabulas chronologicas, quantum illae à primâ rerum origine usque ad annum Christi MDCC perductae atque continuatae sunt (Štrasburk, 1715)
WRB, SG
24. *Auf lange Erfahrung gegründeter Unterricht* (Praha, 1795)
SG
25. *Auswahl der besten zerstreuten prosaischen Aufsätze der Deutschen* (Lipsko, 1779–1787, 9 sv.)
SG
26. *Authentische Geschichte des französischen Revolutionskriegs in Italien mit besonderer Hinsicht auf den Antheil Toskanas an demselben* (Lipsko, 1798)
SG
27. *Aventures et anecdotes françoises tirées d'une chronique du xiv. siecle* (Videň, 1800)
SG
28. Ayrer, Jakob (1569–1625)
Historischer processus iuris (Frankfurt nad Mohanem, 1600)
SG

29. Ayrenhoff, Cornelius von (1733–1819)
Die gelehrte Frau. Ein Lustspiel (Vratislav, 1777)
SG
30. Baggesen, Jens (1764–1826)
Baggesens Professors in Kopenhagen humoristische Reisen durch Dännemark (Hamburk, 1792–1801, 5 sv.)
SG, BERG
31. Bachaumont, François Le Coigneux de (1624–1702) – Chapelle (1626–1686)
Voyage de messieurs Bachaumont et la Chapelle (Amsterdam, 1708)
SG
32. Baillet, Adrien (1649–1706)
Jugemens des scavans sur les principaux ouvrages des auteurs (Paříž, 1685–1686, 4 sv.)
WRB, SG
33. Barclay, John (1582–1621)
Seelengemählde (Budapešť, 1784)
SG
34. Barthélemy, Jean Jacques (1716–1795)
Reise durch Italien nach den Originalbriefen (Paříž, Mohuč, 1802)
SG
35. Baumann, Christian (* 1739)
Der Kern und das Wesentliche entdeckter Geheimnisse der Land- und Hauswirtschaft (Brno, 1803, 3 sv.)
SG, BERG
36. Baumann, Ludwig Adolph (asi 1734–1802)
Über die Mängel in der Verfassung des platten Landes der Kurmark Brandenburg (Postupim, 1796)
SG
37. Baur, Samuel (1768–1832)
Gallerie historischer Gemähde aus dem achtzehnten Jahrhundert (Hof, 1804, 4 sv.)
SG
38. Batteux, Charles (1713–1780)
Einleitung in die schönen Wissenschaften (Lipsko, 1774, 2 sv.)
SG
39. Bechinie z Lažan, Ignác Maximilián (činný 17./18. století) – Stessl, Jacobus (1658–1723)
Sub auspiciis sacratissimi augustissimi & invictissimi Romanorum imperatoris Caroli VI. Germaniae, Hispaniarum, Indiarum, Hungariae, Boëmie (Praha, 1713)
WRB, SG

40. Bayle, Pierre (1647–1706)
Dictionaire historique et critique (Rotterdam, 1720, 4 sv.)
SG
41. *Beyträge zur Forstwissenschaft* (Praha, Lipsko, 1798)
SG
42. Beaurain, Jean de (1696–1771)
Feldzüge des Marschalls von Luxemburg, oder Militärgeschichte von Flandern in den Jahren 1690–1694 (Postupim, 1787, 2 sv.)
SG
43. Beausobre, Louis de (1730–1783)
Introduction générale à l'étude de la politique, des finances, et du commerce. Tome premier. (Amsterdam, 1765)
SG
44. Becker, Wilhelm Gottlieb (1753–1813)
Taschenbuch für Garten Freunde (Lipsko, 1799)
SG
45. Becmann, Johann Christoph (1641–1717)
Meditationes politicae (Frankfurt nad Odrou, 1693)
WRB, SG, TRIB
46. Becher, Georg Ludwig (1775–1815)
Auch Vetter Heinrich hat Launen (Frankfurt nad Mohanem, 1796)
SG
47. Becher, Johann Joachim (1635–1682)
Chymischer Glücks-Hafen, oder grosse chymische Concordantz und Collection (Frankfurt nad Mohanem, 1682)
WRB, SG
48. Becher, Johann Joachim (1635–1682)
Politische Discurs von den eigentlichen Ursachen dess Auff- und Abnehmens der Städt, Länder, und Republicken (Frankfurt nad Mohanem, 1673)
SG
49. Bellin de La Liborlière, Léon-François-Marie (1774–1847)
La nuit anglaise, ou les aventures, jadis un peu extraordinaires, mais aujourd'hui toutes simples et tres-communes, de M. Dabaud, marchand de la rue St.-Honoré (Paříž, asi 1799, 2 sv.)
SG
50. Bennett, Agnes Maria (1750–1808)
Agnès de Courci (Paříž, 1799, 4 sv.)
SG, BERG

- 51.** Bergen, Joachim Christian (činný 18./19. století)
Anleitung für die Landwirthe zur Verbesserung der Viehzucht (Berlín, Stralsund, 1781)
SG
- 52.** Bergsträsser, Johann Andreas Benignus (1732–1812)
Ueber sein am ein und zwanzigsten Decembr[is]. 1784 angekündigtes Problem einer Korrespondenz in ab- und unabsehbaren Weiten der Kriegsvorfälle oder über Synthematographik (Hanau, 1785–1786, 2 sv.)
SG
- 53.** Berni, Francesco (1497–1535)
Il primo (-secondo) libro dell'opere burlesche del Berni (Utrecht, 1771, 2 sv.)
SG
- 54.** Biener z Bienenberka, Karl Josef (1731–1798)
Versuch über einige merkwürdige Alterthümer im Königreich Böhmen (Hradec Králové, 1778–1779, 3 sv.)
SG
- 55.** Binville, Claude-Barthélemy de (činný 17. století)
Les veritez françoises opposees aux calomnies espagnolles, ou refutation des impostures contenuës en la declaration imprimée à Bruxelles sous le nom du cardinal infant (Paříž, 1643)
WRB, SG, TRIB
- 56.** Bion, Nicolas (1652–1733)
L'usage des globes (Paříž, 1699)
WRB, TRIB
- 57.** Birago Avogadro, Giovanni Battista (činný 17. století)
Mercurio veridico, ovvero annali universali d'Europa (Benátky, 1648)
WRB, SG
- 58.** Bisaccioni, Maiolino (1582–1663)
Historia delle guerre civili de gli ultimi tempi (Benátky, 1652)
WRB, SG, TRIB
- 59.** Bleiweis, Johann (1702–1760)
Gloriosissimi ortu, dominatu, et gestis serenissimae lotharingorum gentis heroes philosophicis interstincti tractatibus de mundo, coelo, et elementis (Praha, 1738)
WRB, SG
- 60.** Boccaccio, Giovanni (1313–1375)
Della geneologia de gli dei (Benátky, 1627)
SG
- 61.** Boccalini, Traiano (1556–1613)
De' ragguagli di Parnaso (Benátky, 1669)
WRB, SG, TRIB

- 62.** Böckler, Georg Andreas (1617–1687)
Manuale architecturae militaris (Frankfurt nad Mohanem, 1646)
SG
- 63.** Bodin, Jean (1530–1596)
Methodus ad facilem historiarum cognitionem (Štrasburk, 1607)
SG
- 64.** Boeckler, Johann Heinrich (1611–1672)
Institutiones politicae (Štrasburk, 1688)
WRB, SG, TRIB
- 65.** Böhmer, Justus Henning (1674–1749)
Dissertationes iuris ecclesiastici antiqui ad Plinium Secundum et Tertullianum, genuinas origines praecipuarum materiarum iuris ecclesiastici demonstrantes (Lipsko, 1711)
SG
- 66.** Bornschein, Johann Ernst Daniel (1774–1838)
Antonia della Roccini (Berlín, 1801)
SG
- 67.** Bouhours, Dominique (1628–1702)
Lettres a une dame de province sur les dialogues d'Eudoxe et de Philanthe (Paříž, 1688)
WRB, SG, TRIB
- 68.** Bossuet, Jacques Bénigne (1627–1704)
Catechisme divisé en III. parties (Paříž, 1691)
WRB
- 69.** Bossuet, Jacques Bénigne (1627–1704)
Discours sur l'histoire universelle. Premiere partie (Amsterdam, 1710)
WRB, SG, TRIB
- 70.** Boutauld, Michel (1607–1688)
La suite des conseil de la sagesse, ou du recueil des maximes de Salomon (Paříž, 1684)
WRB, SG
- 71.** Bouterwek, Friedrich (1766–1828)
Graf Donamar (Göttingen, 1792, 2 sv.)
SG
- 72.** Brachvogel, Christian (1667–1718)
Käyser- und Königl. das Erb- Hertzogthum Schlesien concernirende privilegia statuta und sanctiones pragmaticae (Vratislav, 1713)
SG
- 73.** Brean, Franz Xaver (1678–1733)
Christliche Wahrheiten. Zweyter Theil (Videň, 1735)
WRB, SG

- 74.** *Briefe eines Landmannes über Seuchen und Krankheiten des Hornviehes, und über Fütterung und Pflege desselben* (Frankfurt nad Mohanem, 1797)
SG
- 75.** Broichausen, Heinrich Peter († 1747)
Dioptra iuris seu dissertationum iuridicarum triga de revisionibus (Praha, 1720)
WRB, SG
- 76.** Brunhauser, Johann Georg (činný 1802)
Unterricht über die grosse Nutzbarkeit der Nußbäume, und die Art selbe leicht, und zuverlässig zu erziehen (Videň, 1802)
SG
- 77.** Budde, Johann Franz (1667–1729)
Allgemeines historisches Lexicon (Lipsko, 1730, 4 sv.)
SG
- 78.** Budinský, Karel (1721–1783) – Hay, Jan Leopold (1735–1794)
Crises in historiam ecclesiasticam (Olomouc, 1753)
SG
- 79.** Buffon, Georgese-Louise Leclerc de (1707–1788)
Allgemeine Naturgeschichte (Opava, 1785, 6 sv.)
SG
- 80.** Buffon, Georgese-Louise Leclerc de (1707–1788)
Naturgeschichte der vierfüßigen Thiere (Opava, Videň, 1785–1798, 22 sv.)
SG, BERG
- 81.** Buffon, Georgese-Louise Leclerc de (1707–1788)
Naturgeschichte der Vögel (Brno, Videň, 1786–1804, 27 sv.)
SG, BERG
- 82.** Buggenhagen, E. Ch. (činný 18./19. století)
Die in der Mark Brandenburg und andern deutschen Provinzen mögliche und nützliche Einführung der englischen Wechselwirthschaft (Prenzlau, 1802)
SG
- 83.** Busaeus, Johannes (1547–1611)
De statibus hominum liber posthumus (Mohuč, 1613)
SG, BERG
- 84.** Busbecq, Ogier Ghislain de (1522–1592)
Augeri Gisleni Busbequi epistolae deque rebus Turcicis quae extant alia (Lipsko, 1689)
SG
- 85.** Büsching, Anton Friedrich (1724–1793)
Große Erdbeschreibung (Brno, 1787, 1789, 6 sv.)
SG

- 86.** Bussy-Rabutin, Roger de (1618–1693)
Les memoires de messire Roger de Rabutin comte de Bussy (Amsterdam, 1731, 3 sv.)
WRB, SG
- 87.** Calin de Marienberg, Dominicus Franciscus (asi 1630–1683)
Virtus leonina, ex conspicuo & percelso vetustissimorum ac potentissimorum Russiae ducum sanguine in nobilissimam ac illustrissimam inclytæ Zierotiniae prosapiae gentem vivaci ac limpida vena feliciter transfusa (Videň, 1683)
WRB, SG
- 88.** Calmet, Augustin (1672–1757)
Biblisches Wörterbuch (Lehnice, 1751, 4 sv.)
SG, BERG
- 89.** Capocci Cuccini, Francesco († 1665)
Agrippina minore, e mutatione dell'imperio de' primieri Cesari (Benátky, 1647)
SG, TRIB
- 90.** Caraccioli, Louis-Antoine de (1719–1803)
Reisen der Vernunft durch Europa (Augsburg, 1773)
SG
- 91.** Carpzov, Benedikt (1595–1666)
Commentarius in legem regiam Germanorum, sive capitulationem imperatoriam (Lipsko, 1651)
SG
- 92.** Carpzov, Benedikt (1595–1666)
Practicae novae imperialis Saxonicae rerum criminalium (Frankfurt nad Mohanem, Wittenberg, 1658)
WRB, SG, TRIB
- 93.** Caspar, Gabriel (činný 18. století) – Schaffgotsch, Johann Anton Gotthard von (1675–1742)
Spiritus philosophicus, sive quaestiones ex universa philosophia selectores (Praha, 1728)
WRB, SG, TRIB
- 94.** Castéra, Désirée de (1749–1838)
Armand et Angéla (Paříž, 1802, 4 sv.)
SG
- 95.** Castiglione, Baldassare (1478–1529)
Il libro del cortegiano (Florencie, 1554)
SG, WRB, TRIB
- 96.** Castillo Solórzano, Alonso de (1584– asi 1648)
La foyne de Seville, ou l'hameçon des bourses (Paříž, 1661)
WRB, SG

- 97.** Catullus, Tibullus, Propertius (Zweibrücken, 1799)
SG
- 98.** Cauchon de Maupas du Tour, Henri (1604–1680)
Vita B. Francisci Salesii, episcopi et principis gebennensium meritissimi (Kolín nad Rýnem, 1663, 2 sv.)
WRB, TRIB
- 99.** Caussin, Nicolas (1583–1651)
Heilige Hoffhaltung, das ist: christliche Underweisungen in allerhand Gott- und Hoff-seligen Übungen: Gott- und sittlichen Tugenden, christ-politischen Handlungen, vielerley Glaubens-Reichs- und so wohl geist- als weltlichen Regierungs Begebenheiten (Kolín nad Rýnem, 1690, 2 sv.)
WRB, SG, BERG
- 100.** Caussin, Nicolas (1583–1651)
La cour sainte (Paříž, 1653, 6 sv.)
SG, TRIB, BERG
- 101.** Cervantes Saavedra, Miguel de (1547–1616)
Don Quixote von Mancha, abentheurliche Geschichte (Basilej, Frankfurt nad Mohanem, 1682)
WRB, SG, TRIB
- 102.** Cicero, Marcus Tullius (106 př. Kr. – 43 př. Kr.)
Les offices de Ciceron (Paříž, 1725)
WRB, SG, TRIB
- 103.** Clairon, Mademoiselle (1723–1803)
Mémoires d'Hyppolite Clairon et réflexions sur l'art dramatique. Tome premier (Paříž, 1799)
SG
- 104.** Clauder, Gabriel (1633–1691)
De tinctura universalis, (vulgo lapis philosophorum dicta) (Altenburg, 1678)
SG, WRB, TRIB
- 105.** *Clavis universae jurisprudentiae* (Halle, 1701)
SG
- 106.** Cleland, John (1709–1789)
Les quatre romans (Paříž, asi 1800, 2 sv.)
SG
- 107.** Coler, Matthias (1530–1587)
Consilia sive responsa iuris (Lipsko, 1612)
SG
- 108.** Coler, Matthias (1530–1587)
Decisiones Germaniae (Lipsko, 1603)
SG

- 109.** Coler, Matthias (1530–1587)
Tractatus de processibus executivis (Jena, 1586)
SG
- 110.** Colerus, Martinus (1561–1601)
Tractatus de alimentis libri tres (Lipsko, 1672)
SG
- 111.** Collin, Heinrich Joseph von (1772–1811)
Polyxena. Ein Trauerspiel (Berlín, 1804)
SG
- 112.** Collin, Heinrich Joseph von (1772–1811)
Regulus. Eine Tragödie (Berlín, 1802)
SG
- 113.** Collot, Pierre (asi 1672–1741)
Conversations sur plusieurs sujets de morale, propres a former les jeunes demoiselles à la piété
(Paříž, 1745)
SG
- 114.** Condorcet, Jean Antoine Nicolas de (1743–1794)
Vie de Voltaire (Gotha, 1784–1789, 71 sv.)
SG
- 115.** *Confessions de madame la comtesse de **** (Londýn, 1744)
WRB, SG
- 116.** Conring, Hermann (1606–1681)
De finibus imperii Germanici (Helmstedt, 1654)
WRB, SG, TRIB
- 117.** *Continuation derer Käyser- und Königlichen Privilegien, Statuten und Sanctionum
pragmaticarum des Landes Schlesien. Zweyter Theil* (Vratislav, 1715)
SG
- 118.** *Cornelli Nepotis vitae excellentium imperatorum* (Zweibrücken, 1796)
SG
- 119.** Coste d'Arnobat, Pierre (1732– asi 1808)
*Mémoires de Marie-Françoise Dumesnil en réponse aux mémoires d'Hyppolyte Clairon: suivis
d'une lettre du célèbre Le Kain et de plusieurs anecdotes curieuses, relatives au Théâtre
Français* (Paříž, 1798)
SG
- 120.** Costar, Pierre (1603–1660)
Lettres de monsieur Costar (Paříž, 1658–1659, 2 sv.)
WRB, SG, TRIB, BERG

- 121.** Cramer, Karl Gottlob (1758–1817)
Adolph der Kühne, Raugraf von Dassel (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1796–1798, 3 sv.)
SG
- 122.** Cramer, Karl Gottlob (1758–1817)
Der deutsche Alcibiades in drey Theilen (Víděň, 1792)
SG
- 123.** Cramer, Karl Gottlob (1758–1817)
Guilielmo der Unsichtbare (Víděň, 1801)
SG
- 124.** Cramer, Karl Gottlob (1758–1817)
Jakob Luleys Wanderungen durch's menschliche Leben (Víděň, Praha, 1798, 2 sv.)
SG
- 125.** Cramer, Karl Gottlob (1758–1817)
Leben Thaten und Sittensprüche des lahmen Wachtel Peters. Zweiter Theil (Víděň, Praha, 1796)
SG
- 126.** Cramer, Karl Gottlob (1758–1817)
Leben und Meinungen (Lipsko, 1798–1805, 4 sv.)
SG, BERG
- 127.** Cramer, Johann Andreas (1723–1788)
Sämmtliche Gedichte (Karlsruhe, 1783–1784, 3 sv.)
SG, BERG
- 128.** Cramer, Karl Gottlob (1758–1817)
Der unbekannte Wanderer. Erster Theil (Lipsko, 1800)
SG
- 129.** Crepin, Joannes Franciscus (činný 1697)
Duodecas disceptationum juridicarum de appellationibus, & revisionibus ex iure com[m]uni, ordinatione camerale sac. imperij Romano-Germanici, & constitutionibus incltyti Boh. Regni deprompta (Praha, 1697)
WRB, SG
- 130.** Croce, Giulio Cesare (1550–1609)
Histoire de Bertholde (Haag, 1750)
SG
- 131.** Czeska, J. F. (činný 18./19. století)
Frey müthige Gedanken und Vorschläge zur beßern Organisation der Privatgüter-Inspektionen und Buchhaltungen (Víděň, 1799)
SG

- 132.** Damberger, Christian Friedrich (* 1758)
Beschreibung einiger See- und Landreisen nach Asien, Afrika und Amerika. Erster Theil
(Lipsko, 1799)
SG
- 133.** Damm, Christian Tobias (1699–1778)
Des Homerus Werke (Lemgo, 1769–1771, 4 sv.)
SG
- 134.** Davila, Enrico Caterino (1576–1631)
Historia delle guerre civili di Francia (Benátky, 1664)
WRB, SG, TRIB
- 135.** Defoe, Daniel (asi 1661–1731)
Reflexions sérieuses et importantes de Robinson Crusoe (Amsterdam, 1735)
WRB, TRIB
- 136.** *Deliciae juridicae, oder: das, auff curiöse Art, der teutschen Nation zum Nutz, erläuterte ius civile, publicum, naturale et gentium* (Lipsko, 1704)
SG
- 137.** Demme, Hermann Christoph Gottfried (1760–1822)
Der pächter Martin und sein Vater (Lipsko, 1792–1793, 2 sv.)
SG
- 138.** Denis, Michael (1729–1800)
Michael's Denis literarischer Nachlass (Videň, 1801)
SG
- 139.** Desfontaines, Pierre-François Guyot (1685–1745)
Le nouveau Gulliver, ou voyage de Jean Gulliver, fils du capitaine Gulliver. Tome II.
(Amsterdam, 1730)
SG, TRIB
- 140.** Desing, Anselm (1699–1772)
Auxilia historica (Stadt am Hoff, 1746–1747, 9 sv.)
SG, BERG
- 141.** Desing, Anselm (1699–1772)
Supplement zu denen auxilia historica (Stadt am Hoff, 1748)
SG
- 142.** Destouches (1680–1754)
L'obstacle imprevu, ou l'obstacle sans obstacle, comedie, en cinq actes (Videň, 1753)
SG
- 143.** Diderot, Denis (1713–1784)
Rameau's Neffe (Lipsko, 1805)
SG

- 144.** Diel, August Friedrich Adrian (1756–1833)
Ueber die Anlegung einer Obstorangerie in Scherben und die Vegetation der Gewächse (Frankfurt nad Mohanem, 1798)
SG
- 145.** Dietrich, Friedrich Gottlieb (1768–1850)
Vollständiges Lexicon der Gärtnerei und Botanik (Výmar, 1802, 3 sv.)
SG
- 146.** Dietrich, Friedrich Gottlieb (1768–1850)
Der Wintergärtner oder Anweisung die beliebtesten Modeblumen und ökonomischen Gewächse, ohne Treibhäuser und Mistbeete, in Zimmern, Kellern und andern Behältern zu überwintern, oder für den offenen Garten vorzubereiten (Výmar, 1802)
SG
- 147.** Dietrichstein, Walter František Xaver (1664–1738) – Loyens, Henricus (1607–1686)
Disputatio de homagio, et obsequiis, quae domino directo debent vasalli (Louvain, 1686)
WRB, SG, TRIB
- 148.** *Directorium divini officii recitandi, missaeque celebrandae* (Praha, 1753)
SG
- 149.** *Disputatio canonico-civilis de foro competente* (Praha, 1727)
WRB, SG
- 150.** Donadoni, Antons (činný 18. století)
Italiänische, französische und deutsche Kaufmannsbriefe (Augsburg, 1778)
SG
- 151.** Doneau, Hugues (1527–1591)
Ad legem Iustiniani de sententiis, quae pro eo, quod interest, proferuntur (Frankfurt nad Mohanem, 1574)
SG
- 152.** *Die doppelte Buchhaltung für Kaufleute, in Helwigs Manier* (Praha, Lipsko, 1793, 2 sv.)
SG
- 153.** *Drey Haupt-Register über alle Sechs Theile der bißher zusammen gesammelten und herausgegebenen Kayser- und Königlichen Privilegorium, Statutorum, und Sanctionum Pragmaticarum welche das Erb-Herzogthum Schlesien angehen* (Vratislav, 1737)
SG
- 154.** Du Noyer, Anne-Marguerite (1663–1719)
Lettres historiques et galantes (Kolín nad Rýnem, 1712)
WRB, SG
- 155.** Du Noyer, Anne-Marguerite (1663–1719)
Lettres historiques et galantes de deux dames de condition (Amsterdam, 1738)
SG

- 156.** Du Verdier, Gilbert Saulnier († 1686)
Abbrégé de l'histoire d'Espagne. Tome second (Paříž, 1659)
WRB, SG, TRIB
- 157.** Dumouriez, Charles-François (1739–1823)
A Mr. Dumouriez, sur ses opinions politiques (Londýn, La Haye, 1794)
SG
- 158.** Dumouriez, Charles-François (1739–1823)
Coup d'oeil politique sur l'avenir de la France (Hamburk, 1795)
SG
- 159.** Dumouriez, Charles-François (1739–1823)
Mémoires du général Dumouriez (Londýn, 1794)
SG
- 160.** Dusch, Johann Jacob (1725–1787)
Briefe zur Bildung des Geschmacks an einen jungen Herrn vom Stande (Videň, 1770–1774, 5 sv.)
SG
- 161.** Eckartshausen, Carl von (1752–1803)
Mistische Nächte oder der Schlüssel zu den Geheimnissen des Wunderbaren: ein Nachtrag zu den Aufschlüssen über Magie (Mnichov, 1791)
SG
- 162.** Eggers, Jacob von (1704–1773)
Neues Kriegs- Ingenieur- Artillerie- See- und Ritter-Lexicon (Drážďany, Lipsko, 1757, 2 sv.)
SG
- 163.** *L'englise de Saint-Siffrid* (Paříž, 1798, 5 sv.)
SG, BERG
- 164.** *De l'esprit d'agitation des républiques du malheur attaché à l'homme vivant sous ce gouvernement comparé à la tranquillité monarchique, et des mesures générales confirmées par l'histoire, à prendre par les souverains pour leur existence politique, relativement à celle de la république Françoise* (Londýn, 1799)
SG
- 165.** Ewald, Johann von (1744–1813)
Gedanken eines hessischen Officiers über das, was man bey Führung eines Detaschements im Felde zu thun hat (Kassel, 1774)
SG
- 166.** Fabri, Johann Ernst (1755–1825)
Kurzer Abriß der Geographie (Halle, 1796)
SG

- 167.** Fabbroni, Giovanni Valentino Mattia (1752–1822)
Lettera responsiva di un georgofilo fiorentino circa il sistema monetario napoletano (Místo vydání není známé, asi 1794)
SG
- 168.** Faulwetter, Karl Alexander (1745–1801)
Kurze Grundsätze der Elektrizitätslehre. Erster Theil (Norimberk, 1790)
SG
- 169.** Faust von Stromberg, Johann Salentin († 1666)
Tractatus posthumus de criminibus (Norimberk, 1676)
WRB, SG, TRIB
- 170.** *Faustin ou le siecle philosophique* (Amsterdam, 1784)
SG
- 171.** Febure, Michel (* asi 1640)
Theatre de la Turquie (Paříž, 1682)
WRB, SG, TRIB
- 172.** Filangieri, Gaetano (1752–1788)
La scienza della legislazione (Catania, 1788, 7 sv.)
SG
- 173.** Filip V., španělský král (1683–1746)
Quatuor scripta nomine regiae catholicae majestatis publicata (Místo vydání není známé, 1741)
WRB, SG
- 174.** Fischer, August Wilhelm (* 1753)
Ueber das neu erfundene allgemeine Befruchtungsmittel der Erde (Magdeburg, asi 1794)
SG
- 175.** Fischer, Christian August (1771–1829)
Reise von Amsterdam über Madrid und Cadiz nach Genua in den Jahren 1797 und 1798 (Berlín, 1799)
SG
- 176.** *Fons inexhaustus immortalis gloriae publicae salutis augustarum virtutum & gratiarum augustissimus Romanorum Imperator Carolus sextus* (Praha, 1723)
WRB, SG
- 177.** Foresti, Antonio (1625–1692)
Historische Welt-Cart, das ist: ordentliche Beschreibung der vier grössesten Reich der Welt (Augsburg, 1716)
SG

- 178.** *Forst-Calender, oder Verzeichniß der Verrichtungen, die einen Fortsmanne in einem jeden Monate des Jahres vorzüglich obliegen* (Lipsko, 1793)
SG
- 179.** Fortin de la Hoguette, Philippe (1585– asi 1668)
Testament, ou conseils fideles d'un bon pere à ses enfans (Paříž, 1679)
WRB, SG, TRIB
- 180.** Frachetta, Girolamo (1560–1620)
Il seminario de'governi di stato et di guerra (Paříž, 1648)
WRB, SG, TRIB, BERG
- 181.** Franck z Franckensteinu, Michael Adam (* 1657)
Syntagma historico-genealogicum de ortu, atque progressu illustrissimae, & antiquissimae domus illustrissimorum dominorum comitum, & baronum Woraczickiorum de Pabienicz (Praha, 1708)
WRB, SG, TRIB
- 182.** Francken, Eusebius Christian (činný 18. století)
Historie der Grafschafft Manßfeld (Lipsko, 1723)
WRB, SG
- 183.** *Der französische Freiheitskrieg an dem Oberrhein, der Saar und der Mosel in den Jahren 1792–93 und 1794* (Frankfurt nad Mohanem, 1795, 2 sv.)
SG
- 184.** Friedrich II., pruský král (1712–1786)
Des größten Meisters in der Kriegs-Kunst Anweisung, den Krieg mit Vortheil zu führen (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1770)
SG
- 185.** *Friedrich, ein Roman* (Hohenzollern, 1801, 2 sv.)
SG
- 186.** Funke, Carl Philipp (1752–1807)
Unterricht vom Menschen und dessen Verhältnissen (Braunschweig, 1803)
SG
- 187.** Gallicius, Joseph (činný 17. století)
Geometria militaris (Mnichov, 1676)
WRB, SG, TRIB
- 188.** García de Saavedra, Juan (činný 16. století)
De expensis et meliorationibus, commentarius (Amsterdam, 1668)
SG

- 189.** Garibay y Zamalloa, Esteban de (1533–1599)
Los quarenta libros del compendio historial de las chronicas y universal historia de todos los reynos de España (Barcelona, 1628, 4 sv.)
WRB, SG, TRIB
- 190.** Gauhe, Johann Friedrich (1681–1755)
Des Heil. Röm. Reichs genealogisch-historischen Adels-Lexici, zweyter und letzter Theil (Lipsko, 1747)
SG
- 191.** Gayot de Pitaval, François (1673–1743)
L'Art d'orner l'esprit en l'amusant (Paříž, 1732)
WRB, SG
- 192.** Gayot de Pitaval, François (1673–1743)
Saillies d'esprit, ou choix curieux de traits utiles & agréables pour la conversation, entrelassés d'histoires singulieres, d'anecdotes interessantes, de réflexions critiques, morales, de jugemens sur plusieurs poëtes modernes, & de l'élite de leurs poësies (Paříž, 1740, 2 sv.)
SG
- 193.** Gazzotti, Pietro (* 1635)
Historia delle guerre d'Europa arrivate dall'anno 1643 sino al 1680 (Benátky, 1681, 2 sv.)
WRB, SG, TRIB
- 194.** Geiger, Franz Xaver (1749–1841)
Unterricht in der Baumgärtnerney (Augsburg, 1797)
SG
- 195.** Geismar, Justus-Mauritius (činný 1685)
Dissertationes juridico-politicae de fide, spe et charitate (Praha, 1685)
WRB, SG
- 196.** *Geistliche Sonnen-Uhr oder andächtige Betrachtung von der Sonne der Gerechtigkeit Christo unserm Erlöser* (Sulzbach, 1733)
WRB, SG
- 197.** Gellert, Christian Fürchtegott (1715–1769)
Sämmtliche Schriften (Lipsko, 1775, 9 sv.)
SG
- 198.** *Gemeinnützig auf vieljährige Erfahrung gegründete Mittel gegen den May- oder Spatfrost und wieder die wesentlichsten Arten* (Štýrský Hradec, 1808)
SG
- 199.** Genlis, Stéphanie-Félicité Du Crest, comtesse de (1746–1830)
Die Schwanenritter, eine Kunde der Vorwelt mit Anspielungen auf die Geschichte des Tages (Hamburk, 1796, 4 sv.)
SG

- 200.** Geutebrück, Karl August (1726–1788)
Gesammelter Unterricht von Schaafen und Schäfereyen (Videň, 1799, 2 sv.)
SG
- 201.** Gianni, Francesco Maria (1728–1801)
Die Staatsverwaltung von Toskana unter der Regierung seiner königlichen Majestät Leopold II. (Gotha, 1795, 2 sv.)
SG, BERG
- 202.** *Il giudizio della publica nemesi su la scrittura francese intitolata memoria delle ragioni, ch'ann'obligato il rè à ripigliare le armi* (Basilej, asi 1688)
WRB, SG
- 203.** Gleim, Johann Wilhelm Ludwig (1719–1803)
Sämmtliche Schriften (Lipsko, 1779, 4 sv.)
SG
- 204.** Glover, Richard (1712–1785)
Leonidas. Ein Gedicht (Hamburg, 1778)
SG
- 205.** González de Santalla, Tirso (1624–1705)
Fundamentum theologiae moralis id est tractatus thologicus de recto usu opinionum probabilium (Dillingen an der Donau, 1694)
WRB, SG, TRIB
- 206.** Gottsched, Johann Christoph (1700–1766)
Vollständigere und neuerläuterte deutsche Sprachkunst (Videň, 1775)
SG
- 207.** Gouveia, António de (1575–1628)
Leben, Tod, und Wunder-Werck deß heiligen Joannis Dei, Stiffers deß H. Ordens FF. Misericordiae, der Barmhertigen Brüder (Augsburg, 1691)
WRB, SG, TRIB
- 208.** *Das Grab der Revoluzion, oder der König rettet sein Land* (Quedlinburg, 1796)
SG
- 209.** Grotius, Hugo (1583–1645)
Florum sparsio ad ius iustinianicum (Amsterdam, 1643)
WRB
- 210.** *Gründliche Beantwortung derjenigen Schrift, welche unter dem Titul: unumstößliches Vormundschaftsrecht, u. von wegen der verwittibten Fürstin, Frauen Eleonoren, Gräfin zu Manssfeldt publiciret worden* (Drážďany, 1719)
WRB, SG

- 211.** Grüner, Christoph Sigismund (1758–1808)
Weder Journal noch Roman. Eine Zeitschrift. Erstes Bändchen (Kaliningrad, Lipsko, 1789)
SG
- 212.** Guevara, Antonio de (asi 1480–1545)
Der guldenen Sendtschreiben (Mnichov, 1603)
WRB, SG
- 213.** Guicciardini, Lodovico (1521–1589)
Niderlands Beschreibung (Basilej, 1580 nebo 1582)
SG
- 214.** Guthrie, William (1708–1770)
Allgemeine Weltgeschichte (Opava, Vídeň, 1784–1803, 96 sv.)
SG
- 215.** Hager, Joseph (1757–1819)
Reise von Warschau über Wien nach der Hauptstadt von Sicilien (Vídeň, 1795)
SG
- 216.** Haken, Johann Christian Ludwig (1767–1835)
Die Graue Mappe (Hohenzollern, 1793, 3 sv.)
SG
- 217.** Hale, Thomas († 1759)
Le gentilhomme cultivateur, ou corps complet d'agriculture (Paříž, Bordeaux, 1761, 2 sv.)
SG
- 218.** Haller, Albrecht von (1708–1777)
Alfred, König der Angel-Sachsen (Karlsruhe, 1779)
SG
- 219.** Haller, Albrecht von (1708–1777)
Fabius und Cato (Karlsruhe, 1779)
SG
- 220.** Haller, Albrecht von (1708–1777)
Usong (Bern, 1778)
SG
- 221.** *Handbuch über den königlich preussischen Hof und Staat für das Jahr 1797* (Berlín, 1797, 2 sv.)
SG
- 222.** Hartsinck, Jan Jacob (1716–1779)
Beschreibung von Guiana oder der wilden Küste in Südamerika. Erster Theil (Berlín, 1784)
SG

- 223.** Hattysen, Liborius (činný 16. století)
Analysis iuris feudalis (Hanau, 1649)
SG
- 224.** *Hauptrepertorium über die sieben Theile der vollständigen Sammlung aller k. k. Gesetze und Verordnungen* (Videň, 1789)
SG
- 225.** Haydn, Joseph (1732–1809)
Die Jahreszeiten nach Thomson (Videň, 1801)
SG
- 226.** Heineccius, Johann Gottlieb (1681–1741)
Anfangsgründe des bürgerlichen Rechtes, nach der Ordnung der Institutionen (Videň, Lipsko, 1786, 2 sv.)
SG, BERG
- 227.** Heineccius, Johann Gottlieb (1681–1741)
Erklärung der römischen Institutionen (Videň, 1796, 2 sv.)
SG
- 228.** Heineccius, Johann Gottlieb (1681–1741)
Fundamenta stili cultioris (Lipsko, 1748)
WRB
- 229.** Heinse, Gottlob Heinrich (1766–1813)
Thaten und Schicksale des jetzigen Bürgers Alexander Ypsilanti. Zweiter Theil. (Lipsko, 1797)
SG
- 230.** Hennert, Carl Wilhelm (1738–1800)
Abhandlung von der Beschaffenheit und dem Gebrauch der Cavallerie in den ältesten Zeiten (Berlín, 1774)
SG
- 231.** Herder, Johann Gottfried von (1744–1803)
J. G. Herders vermischte Schriften (Videň, 1801, 2 sv.)
SG
- 232.** Hermes, Johann Timotheus (1738–1821)
Für Töchter edler Herkunft (Videň, Lipsko, 1787)
SG, BERG
- 233.** Hermes, Johann Timotheus (1738–1821)
Sophiens Reise (Lipsko, 1778, 6 sv.)
SG
- 234.** *Des Herrn von Gaballetti neue und verbesserte italiänische Grammatica* (Terst, 1765)
SG

- 235.** Hess, J. G. G. (činný 18. století)
Beyträge zur Kenntniss der Kultur und Benutzung der unächten Akazie oder des amerikanischen Schotendorns (Praha, 1796)
SG
- 236.** *Hinterlassene Werke Friedrichs II, Königs von Preussen* (Berlín, 1788, 11 sv.)
SG, BERG
- 237.** Hippel, Theodor Gottlieb von (1741–1796)
Kreuz- und Querzüge des Ritters A bis Z (Biel, 1795, 2 sv.)
SG
- 238.** *Histoire du despotisme de la maison d'Autriche* (Schwitz, 1790)
SG
- 239.** Hoerschelmann, Friedrich Ludwig Anton (* 1740)
Europäisches Staats- Kriegs- und Friedens Lexicon (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1765, 2 sv.)
SG
- 240.** *Hof- und Staats- Schematismus des österreichischen Kaiserthums* (Videň, 1808)
SG
- 241.** Hoheneck, Johanna Georga Adama von (1669–1754)
Die löblichen Herren Herren Stände deß Ertz- und Hertzogthumb Oesterreich ob der Ennß (Pasov, 1727, 1732, 1747, 3 sv.)
SG
- 242.** Hildebrandt, Johann Andreas Karl (1763–1846)
Eduard Nordenpflicht (Kaliningrad, 1800, 3 sv.)
SG
- 243.** Horatius, Quintus Flaccus (65 př. Kr. – 8 př. Kr.)
Opera (Zweibrücken, 1795)
SG
- 244.** Horatius, Quintus Flaccus (65 př. Kr. – 8 př. Kr.)
Poemata (Norimberk, 1755)
SG
- 245.** Hormayr, Joseph von (1782–1848)
Correspondenz zwischen dem römischen und französisch-kaiserlichen Hofe (Tübingen, 1808, 3 sv.)
SG
- 246.** Hörnigk, Ludwig von (1600–1667)
Stellae notariorum (Frankfurt nad Mohanem, 1654)
WRB, SG, TRIB

- 247.** Hottinger, Johann Heinrich (1620–1667)
Etymologicum orientale (Frankfurt nad Mohanem, 1661)
SG
- 248.** Houtuyn, Adrian (1645–1733)
Politica contracta generalis, notis illustrata (Haag, 1681)
WRB, SG, TRIB
- 249.** Hufeland, Gottlieb (1760–1817)
Grundriß der Lehre vom Wechsel-Proteste (Videň, 1800)
SG
- 250.** *Charles et Alma ou les amours du sire d'Urgel et de la comtesse de Lodeve* (Paříž, 1799, 2 sv.)
SG
- 251.** Charrière, Isabelle de (1740–1805)
Drey Weiber (Lipsko, 1802)
SG
- 252.** Chevreau, Urbain (1613–1701)
Sittliche Charaktere und Betrachtungen zur Beförderung der Tugend und Rechtschaffenheit (Augsburg, 1773)
SG
- 253.** Chiari, Pietro (1711–1785)
La cantatrice par infortune, ou les aventures de madame de N ... N ... (Paříž, 1798–1799, 3 sv.)
SG
- 254.** Chiflet, Laurent (1598–1658)
Nouvelle et parfaite grammaire françoise (Paříž, 1677)
WRB
- 255.** Choffin, David Étienne (1703–1773)
Introduction a la grammaire des dames (Berlín, 1775)
SG
- 256.** Christ, Johann Ludwig (1739–1813)
Der Baumgärtner auf dem Dorfe (Frankfurt nad Mohanem, 1795)
SG
- 257.** Christ, Johann Ludwig (1739–1813)
Handbuch über die Obstbaumzucht und Obstlehre (Frankfurt nad Mohanem, 1802)
SG
- 258.** Christ, Johann Ludwig (1739–1813)
Der neueste und beste deutsche Stellvertreter des indischen Kaffeh oder der Kaffeh von Erdmandeln (Frankfurt nad Mohanem, 1802)
SG

- 259.** Chwałkowski, Mikołaj († 1712)
Regni Poloniae ius publicum (Kaliningrad, 1684)
SG
- 260.** Iffland, August Wilhelm (1759–1814)
Sämmtliche Schauspiele (Víděň, 1800–1801, 13 sv.)
SG
- 261.** *Ignoranz und Verderben oder die Folgen der Erziehung* (Místo vydání není známé, 1804)
SG
- 262.** *Iocus politicus* (Benátky, 1680)
WRB, SG
- 263.** Ivernois, Francis d' (1757–1842)
Les recettes extérieures (Londýn, 1805)
SG
- 264.** Jacobi, Johann Georg (1740–1814)
Iris (Düsseldorf, 1774–1776, 8 sv.)
SG, BERG
- 265.** Jacobi, Johann Georg (1740–1814)
Woldemar (Kaliningrad, 1796, 2 sv.)
SG, BERG
- 266.** Jamart de Courchamps, Marie (činná 18./19. století)
Moeliosa, ou l'héroisme de la reconnaissance (Paříž, 1805, 2 sv.)
SG
- 267.** Jan od Kříže, svatý (1542–1591)
Die geistliche Bücher und Schrifften (Praha, 1697)
WRB, SG, TRIB
- 268.** Jehne, Lebrecht Heinrich Samuel (1747–1794)
Anweisung in der hochdeutschen Sprache für die Jugend (Hamburk, 1790)
SG
- 269.** *Journal littéraire dédié au roi par une Société d'Académiciens* (Berlín, 1772–1776, 24 sv.)
SG, BERG
- 270.** Juan, Jorge (1713–1773) – Ulloa, Antonio de (1716–1795)
Observations astronomiques et physiques faites par ordre du roi d'Espagne pour déterminer la figure et la grandeur de la terre, relativement à la navigation (Amsterdam, Lipsko, 1752)
SG

- 271.** Justinian I., byzantský císař (asi 483–565)
D. Iustiniani, sacratissimi principis, institutionum libri quator (Halle, 1703)
SG
- 272.** Justinian I., byzantský císař (asi 483–565)
Institutionum, sive elementorum D. Justiniani sacratissimi principis
Leiden, 1560
SG
- 273.** Kalchberg, Johann von (1765–1827)
Historische Skizzen (Viedeň, 1800, 2 sv.)
SG
- 274.** *Käyserliche Commissions-Decreta und Reichs-Schlüsse wider den König in Franckreich, Hertzog von Anjou, Chur-Cölln und Chur-Bayern: sammt denen darzu gehörigen käyserlichen Verordnungen und andern Beylagen* (Místo vydání není známé, 1702)
WRB, SG
- 275.** Khevenhüller-Frankenburg, Franz Christoph z (1588–1650)
Annalium Ferdinandeorum. Zehender Theil (Lipsko, 1724)
WRB, SG, TRIB
- 276.** Kemmerich, Dietrich Hermann (1677–1745)
Introductio ad ius publicum imperii Romano-Germanici (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1744)
SG
- 277.** Kästner, Abraham Gotthelf (1719–1800)
Anfangsgründe der höhern Mechanik, welche von der Bewegung fester Körper besonders die praktischen Lehren enthalten (Göttingen, 1766–1770, 4 sv.)
SG
- 278.** Keyl, Georg von (činný 18. století)
Augustales cunae serenissimi archi-ducis Austriae ducis Asturiae Leopoldi Joannis Josephi Antonii Francisci de Paula Hermenegildi Rudolphi Ignatii Balthasaris (Praha, 1716)
WRB, SG
- 279.** Kinsbergen, Jan H. van (1735–1819)
Grondbeginselen der zee-tacticq (Amsterdam, 1782)
SG
- 280.** Kinsbergen, Jan H. van (1735–1819)
Zeemans hand-boek (Amsterdam, 1781)
SG
- 281.** Klopstock, Friedrich Gottlieb (1724–1803)
Hermann und die Fürsten (Viedeň, 1784)
SG

- 282.** Klopstock, Friedrich Gottlieb (1724–1803)
Klopstocks Werke (Opava, 1784, 3 sv.)
SG
- 283.** Knigge, Adolph von (1752–1796)
Geschichte Peter Clausens (Riga, 1784, 3 sv.)
SG
- 284.** Koch, Johann Friedrich Wilhelm (1759–1831)
Botanisches Handbuch. Erster Theil (Magdeburg, 1797)
SG
- 285.** Königsmann, Mikuláš Ignác (1688–1752)
Lapis lydius inficiatae assertionis verodicae sive tractatus juridicus de probationibus in genere, testibus, ac instrumentis (Praha, 1734)
WRB, SG
- 286.** Kotzebue, August von (1761–1819)
Kleine gesammelte Schriften des Herrn von Kotzebue (Karlsruhe, 1792, 4 sv.)
SG
- 287.** Kotzebue, August von (1761–1819)
Neue Schauspiele (Videň, 1801, 3 sv.)
SG, BERG
- 288.** Kramer, Matthias (1640–1727)
Il nuovo parlatorio italiano-tedesco (Norimberk, 1733)
SG
- 289.** Kramer, Matthias (1640–1727)
Vollkommene niederdeutsche oder holländische Grammatik (Lipsko, 1755)
SG
- 290.** *Die Kreuzgänge der öden Karthause von San Innigo, oder die unglückliche Malerin*
(Erfurt, 1806)
SG
- 291.** Krumbholz, Johann Christian (1720–1789)
Kurzgefasste und deutliche deutsch-polnische Grammatik (Vratislav, 1794)
SG
- 292.** Kunitsch, Michael von (1765–1835)
Der practische Privatgeschäftsmann, welcher alle im bürgerlichen Leben vorkommende schriftliche Aufsätze zu verfassen lehret (Štýrský Hradec, 1797)
SG
- 293.** La Calprenède, Gautier de Coste (asi 1609–1663)
Faramond, ou l'histoire de France (Paříž, 1663)
WRB, SG, TRIB

- 294.** La Pérouse, Jean-François de Galaup, comte de (1741–1788)
Entdeckungsreise in den Jahren 1785, 1786, 1787 und 1788 (Berlín, Hamburk, 1800, 2 sv.)
SG
- 295.** La Place, Pierre-Antoine de (1707–1793)
La laideur aimable, et les dangers de la beauté. Première partie (Londýn, 1752)
SG
- 296.** La Quintinie, Jean de (1626–1688)
Le parfait jardinier ou instruction pour les jardins fruitiers et potagers (Paříž, 1695)
WRB, TRIB
- 297.** La Quintinie, Jean de (1626–1688)
Traité des jardins (Paříž, mezi 1775–1788)
SG
- 298.** La Roche-Guilhem, Anne de (1644–1710)
Journal amoureux d'Espagne. Troisième Partie (Paříž, 1675)
WRB
- 299.** Le Maistre, Antoine (1608–1658)
Les plaidoyez et harangues de monsieur Le Maistre, cy-devant avocat au parlement et conseiller du roy en ses conseils d'estat & privé (Paříž, 1688)
WRB, SG, TRIB
- 300.** Lafontaine, August Heinrich Julius (1758–1831)
Klara du Plessis und Klairant (Berlín, 1798)
SG
- 301.** Lafontaine, August Heinrich Julius (1758–1831)
Quinetius Heymeran von Flaming (Berlín, 1800, 4 sv.)
SG, BERG
- 302.** Lamberg, Maximilian Joseph von (1729–1792)
Correspondance de l'auteur du memorial d'un mondain, avec son ami au sujet de la lettre, qu'il a écrit sur une nouvelle méthode d'apprendre à parler (Víděň, 1781)
SG
- 303.** Lamberg, Maximilian Joseph von (1729–1792)
Le memorial d'un mondain (Cap Corse, 1774)
SG
- 304.** Lambert von Mosburg (činný 17. století)
Glaubens-Liecht oder unfehlbare Glaubens-Lehr der wahren Christen (Salcburk, 1686)
WRB, SG, TRIB
- 305.** Le Kain, Henri Louis (1729–1778)
Mémoires de Henri Louis Lekain (Paříž, 1801)
SG

- 306.** Leffler, František Xaver Michael (1658–1744)
Tripartita trias, id est, tractatus de profundissimo sanctissimae trinitatis mysterio (Praha, 1722)
WRB, SG, TRIB
- 307.** *Legout de bien des gens ou recueil de contes* (Amsterdam, 1769, 3 sv.)
SG
- 308.** Leibitzer, Johann (1763–1817)
Vollständiger Garten-Kalender (Videň, 1794)
SG
- 309.** Leibitzer, Johann (1763–1817)
Vollständiges Handbuch der Obstbaumzucht (Videň, 1798)
SG
- 310.** Lenclos, Ninon de (1620–1705)
Lettres de Ninon de Lenclos au marquis de Sevigné. Tome second (Amsterdam, 1768)
SG
- 311.** Lengsfeld, Joseph (1765–1798)
Krankheiten von Würmen, und deren Kennzeichen (Videň, 1795)
SG
- 312.** Lentner, Karl Friedrich (1746–1776)
Schlesische Anthologie (Vratislav, Lipsko, 1774)
SG
- 313.** Leonhardi, Friedrich Gottlob (1757–1814)
Beschreibung des gegenwärtigen Kriegsschauplatzes, oder des Burgundischen- Ober- und Nieder- Rheinischen Kreises (Lipsko, 1793)
SG, BERG
- 314.** Leonhardi, Friedrich Gottlob (1757–1814)
Manuel du cultivateur oder der neue französische Landwirth (Lipsko, 1769)
SG
- 315.** Leonhardi, Friedrich Gottlob (1757–1814)
Oekonomische Briefe oder entdeckte Betrügereyen der Verwalter. Erster Band (Lipsko, 1788)
SG
- 316.** Leprince de Beaumont, Jeanne-Marie (1711–1780)
Contes moraux. Tome premier (Lyon, 1774)
SG
- 317.** Leprince de Beaumont, Jeanne-Marie (1711–1780)
Instructions pour les jeunes dames (Videň, 1764, 3 sv.)
SG

- 318.** Leslie, Charles (činný 18. století)
Histoire de la Jamaïque (Londýn, 1751)
SG
- 319.** Leti, Gregorio (1630–1701)
Historia Genevrina o sia historia della citta, e republica di Geneva (Amsterdam, 1686)
WRB
- 320.** Liger, Louis (1658–1717)
La nouvelle maison rustique, ou économie generale de tous les biens de campagne (Paříž, 1762, 2 sv.)
SG
- 321.** Limnäus, Johannes (1592–1663)
Tomus quartus iurispublici imperii Romano-Germanici (Štrasburk, 1650)
WRB, SG, TRIB
- 322.** Lindenau, Karl Friedrich von (1742–1817)
Ueber Winterpostirungen (Postupim, 1785)
SG
- 323.** Lindinger, Johann Simon (1723–1783)
Berühmte Staaten des Alterthums (Videň, 1775)
SG
- 324.** Lisola, François-Paula de (1613–1674)
Le politique du temps, avec les remarques nécessaires à sa parfaite intelligence, et une dissertation historique et politique sur l'estat présent de la chrétienté, à quoy on a joint une table des remarques, très curieuse et très commode pour trouver les belles matières qu'elles contiennent (Místo vydání není známé, 1674)
WRB
- 325.** Lisola, François-Paula de (1613–1674)
Le politique du temps ou le conseil fidelle sur les mouvemens de la France (Frankfurt nad Mohanem, 1672)
WRB, SG, TRIB
- 326.** Lloyd, Henry (1720–1783)
Geschichte des siebenjährigen Krieges in Deutschland zwischen dem Könige von Preußen und der Kaiserin Königin mit ihren Allirten (Berlín, 1783–1787, 3 sv.)
SG
- 327.** Lucchini, Antonio Maria (asi 1690 – asi 1730)
La nuova regia su l'acque nel Bucintoro (Benátky, 1729)
WRB, SG
- 328.** Luca, Ignaz de (1746–1799)
Das gelehrte Oesterreich. Ein Versuch (Videň, 1776, 2 sv.)
SG, BERG

- 329.** Luca, Ignaz de (1746–1799)
Geographisches Handbuch von dem österreichischen Staate (Víděň, 1790–1791, 7 sv.)
SG, BERG
- 330.** Ludovici, Georg Samuel (činný 18. století)
Tractatus iuris publici de sacro fisci iure (Lipsko, 1724)
SG
- 331.** Ludwig, Christian Friedrich (1751–1823)
Auserlesene Beyträge zur Thierarzneykunst (Lipsko, 1786–1788, 3 sv.)
SG
- 332.** Lundorp, Michael Caspar (1580–1629)
Der römischen keyserlichen auch zu Hungern und Böhmen königlicher Majestät weyland Matthiae, hochlöblichsten Andenckens und Ferdinandi II. jetzo regierender keys. majest. und deß heiligen römischen Reichs geistlicher und weltlicher Chur und Fürsten und anderer Reichsständt acta publica (Frankfurt nad Mohanem, 1622)
SG
- 333.** *Lyrische Blumenlese* (Víděň, 1785, 2 sv.)
SG
- 334.** Mackenzie, Anna Maria (činná 18./19. století)
Dusseldorf, ou le fratricide (Paříž, 1798, 3 sv.)
SG, BERG
- 335.** Madariaga, Juan de († 1619)
Gobierno de principes, y de sus consejos para el bien de la republica (Valencie, 1626)
WRB, SG, TRIB
- 336.** Magalotti, Lorenzo (1637–1712)
Lettere familiari del conte (Benátky, 1719)
WRB, SG, TRIB
- 337.** *Magazin von merkwürdigen neuen Reisebeschreibungen* (Víděň, 1792–1804, 25 sv.)
SG
- 338.** Mallet Du Pan, Jacques (1749–1800)
Correspondance politique, pour servir a l'histoire du républicanisme français (Hamburk, 1796)
SG
- 339.** Mallet Du Pan, Jacques (1749–1800)
Essai historique sur la destruction de la ligue et de la liberté helvétique (Londýn, 1798)
SG

- 340.** Malvezzi, Virgilio (1595–1654)
Introduttione al racconto de'principali successi accaduti sotto il comando del potentissimo re Filippo quarto libro primo (Řím, 1651)
WRB, SG
- 341.** Margotti, Lanfranco (1558–1611)
Lettere del sig. card. Lanfranco Margotti scritte per lo più ne' tempi di Papa Paolo V. a nome del sig. cardinal Borghese (Benátky, 1633)
WRB, SG, TRIB
- 342.** Marmontel, Jean-François (1723–1799)
Erzählungen von Anton-Wall nach Marmontel. Erstes Bändchen (Karlsruhe, 1788)
SG
- 343.** Masen, Jacob (1606–1681)
Ars nova (Kolín nad Rýnem, 1668)
WRB, TRIB
- 344.** Masers de Latude, Henri (1725–1805)
Histoire d'une détention de trente-neuf ans, dans les prisons d'état (Amsterdam, 1787)
SG
- 345.** Massow, Julius Eberhard von (1750–1816)
Auszug der neueren Gemein-Preußischen Gesetze und Verordnungen vorzueglich in Regierungs-Hoheits-Justiz-Consistorial-Schul Vormundschafts-Sachen seit dem Isten Juny 1794 als dem Tage der verbindlichen Kraft des allgemeinen Landrechts in chronologischer Ordnung entworfen und herausgegeben bei der pommerschen Regierung (Štětín, 1798, 2 sv.)
SG
- 346.** Matthaeus, Philipp (1554–1603)
Philippi Matthaei in extremum pandectarum titulum, qui est de diversis regulis iuris antiqui, commentarius (Frankfurt nad Mohanem, 1625)
SG
- 347.** May, Johann Carl (1731–1784)
Versuch einer allgemeinen Einleitung in die Handlungs-Wissenschaft (Altona, Lübeck, 1770, 2 sv.)
SG
- 348.** May, Johann Carl (1731–1784)
Versuch in Handlungs-Briefen, und grössern kaufmännischen Aufsätzen, nach den gellertschen Regeln (Altona, 1771)
SG
- 349.** Mayer, Franz Anton (činný 18. století)
Der wohlfeil, geschwind und sicher heilende Pferd- und Vieharzt (Videň, 1797)
SG

- 350.** Mayer, Johann Friedrich (1719–1798)
Das Ganze der Landwirthschaft. Erster Theil (Norimberk, 1788, 3 sv.)
SG
- 351.** Medicus, Friedrich Casimir (1736–1808)
Unächter Acacien-Baum (Lipsko, 1796)
SG
- 352.** Medicus, Friedrich Casimir (1736–1808)
Unächter Acacien-Baum. Fünfter Band. (Lipsko, 1801)
SG
- 353.** Meidinger, Johann Valentin (1756–1822)
Practische italienische Grammatik (Lipsko, 1806)
SG
- 354.** Meißner, August Gottlieb (1753–1807)
Bianca Capello (Lipsko, 1800, 2 sv.)
SG
- 355.** Meißner, August Gottlieb (1753–1807)
Der unsichtbare Kundschafter (Schaffhausen, 1795, 2 sv.)
SG
- 356.** Mela, Pomponius (činný 1. století)
Pomponius Mela drey Bücher von der Lage der Welt (Giessen, 1774)
SG
- 357.** Melonius, Johann (činný 17. století)
Thesaurus juris feudalis, civilis et criminalis novus (Norimberk, 1677)
WRB, SG, TRIB
- 358.** Melzi, Ludovico (1567–1617)
Regole militari sopra il governo e servitio particolare della cavalleria (Antverpy, 1611)
WRB, SG, TRIB
- 359.** *Memoires de l'election de l'empereur Charles VII.* (Haag, 1742)
WRB, SG, TRIB
- 360.** Mendelssohn, Moses (1729–1786)
Phädon oder über die Unsterblichkeit der Seele (Berlín, Štětín, 1776)
SG
- 361.** Mendelssohn, Moses (1729–1786)
Philosophische Schriften (Opava, 1784–1785, 2 sv.)
SG

- 362.** Mendelssohn, Moses (1729–1786)
Die Psalmen (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1787)
SG
- 363.** Menz, Friedrich (1673–1749)
Aristippus philosophus Socraticus (Halle, 1719)
SG
- 364.** *Mercur françois, ou la suite de l'histoire de la paix* (Paříž, 1611–1648, 23 sv.)
WRB, SG
- 365.** Merlaw, Friedrich Christoph von (1651–1679)
La gloire de Wirtemberg (Tübingen, 1675)
WRB, SG
- 366.** Méhée de La Touche, Jean-Claude-Hippolyte (1760–1826)
Geschichte der vermeintlichen Revolution Pohlens (Altenburg, 1793)
SG
- 367.** Méhée de La Touche, Jean-Claude-Hippolyte (1760–1826)
Histoire de la prétendue révolution de Pologne (Paříž, 1792)
SG
- 368.** Metastasio, Pietro (1698–1782)
Opere postume (Videň, 1795, 3 sv.)
SG
- 369.** Meyern, Wilhelm Friedrich von (1762–1829)
Dya-na-sore oder die Wanderer (Lipsko, 1800, 5 sv.)
SG
- 370.** Miège, Guy (1644– asi 1718)
Nouvelle grammaire angloise-française (Rotterdam, 1728)
SG
- 371.** Miège, Guy (1644– asi 1718)
The Short French Dictionary (Haag, 1701)
SG
- 372.** Milton, John (1608–1674)
Das wiedereroberte Paradies (Mannheim, 1781)
SG
- 373.** Mirabeau, Honoré-Gabriel Viktor Riquetti, comte de (1749–1791)
Originalbriefe von Mirabeau. Erster Band (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1792)
SG

- 374.** Mirabeau, Victor Riqueti, marquis de (1715–1789)
L'ami des hommes, ou traité de la population. Seconde partie (Avignon, 1758)
WRB, SG
- 375.** Mirabeau, Victor Riqueti, marquis de (1715–1789)
De la monarchie prussienne (Londýn, 1788, 7 sv.)
SG, BERG
- 376.** *Missae defunctorum, iuxta usum ecclesiae Romanae* (Mnichov, 1661)
SG
- 377.** *Missale Romanum ex decreto sacrosancti concilii Tridentini restitutum Pii V. pont. max. iussu editum et Clementis VIII. auctoritate recognitum* (Benátky, 1612)
SG
- 378.** *Monarchia saecularis requisitis omnibus absolutissima, sive tractatus publico-juridicus de jurisdictione saeculari monarchica* (Praha, 1728)
WRB, SG
- 379.** Monget (činný 18. století)
Les hochets moraux, ou contes pour la première enfance (Paříž, 1781, 2 sv.)
SZ
- 380.** Montgaillard, Jean-Gabriel-Maurice Rocques (1761–1841)
L'an mille sept-cent quatre-vingt-quinze ou conjectures sur les suites de la Révolution Française (Hamburk, 1795)
SG
- 381.** Montjoie, Galart de (1746–1816)
Histoire de Marie-Antoinette-Josèphe-Jeanne de Lorraine, Archiduchesse d'Autriche, Reine de France (Paříž, 1797)
SG
- 382.** Moore, George (činný 18./19. století)
Die Abtey von Grasville (Praha, 1799, 3 sv.)
SG, BERG
- 383.** Moore, John (1729–1802)
Tagebuch während eines Aufenthalts in Frankreich. Erster Theil (Berlín, 1794)
SG
- 384.** Moritz, Karl Philipp (1756–1793)
Deutsche Sprachlehre in Briefen (Berlín, 1794)
SG

- 385.** Mozin, Dominique Joseph (1771–1840)
Uebersetzung der neuen Sammlung französischer und deutscher Handlungsbriefe des Abbe Mozin, mit vielen untergelegten Wörtern und Redensarten, nebst Nachweisungen auf die verschiedenen Ausgaben seiner französischen Sprachlehre (Tübingen, 1805)
 SG
- 386.** Müller, Georg Wilhelm (1767–1829)
Italiänisches Lesebuch für Anfänger (Lipsko, 1799)
 SG
- 387.** Müller, Gotthelf Friedrich († 1814)
*Reise des Amtmanns Waumann, Pastors Schottenius und Försters Dornbusch zur Gevatterschaft nach ***. Erstes Bändchen* (Wolfenbüttel, 1798)
 SG
- 388.** Müller, Johann Gottwerth (1743–1828)
Die Herrn von Waldheim, eine komische Geschichte. Dritter Theil (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1787)
 SG
- 389.** Müller, Johann Heinrich Friedrich (1738–1815)
Abschied von der k. k. Hof- und National-Schaubühne (Víděň, 1802)
 SG
- 390.** Mycc, Johann Friedrich (činný 18. století)
Johann Friedrich Myccs allzeit fertiger und selbstlehrend italienisch deutscher Handels-Correspondent (Norimberk, 1768)
 SG
- 391.** Necker, Jacques (1732–1804)
De l'administration des finances de la France. Tome I. (Paříž, 1784, 3 sv.)
- 392.** *Neue französische Grammatick auf eine besondere Art eingerichtet und in Tabellen gebracht, zum Besten des Frauenzimmers, und anderer Personen, die nicht Latein verstehen* (Berlín, 1776–1777, 2 sv.)
 SG
- 393.** *Neue Sammlung deutscher Schauspiele* (Štýrský Hradec, 1796–1800, 58 sv.)
 SG
- 394.** *Neues genealogisches Reichs- und Staats- Hand-Buch auf das Jahr 1793. Erste Theil* (Frankfurt nad Mohanem, 1793)
 SG
- 395.** Neumann von Puchholtz, Wenceslas Xavier (1670–1743) – Schaffgotsch, Joseph Willibald, von (1706–1772)
Ius et vis tripartito foedere iuncta: in bello iusto, in defensione privata, in executione iudiciali adumbrata; seu disputatio iuridica, de vi iusta (Praha, 1728)
 WRB, SG

- 396.** Nicolai, Ferdinand Friedrich von (1730–1814)
Versuch eines Grundrisses zur Bildung des Officiers (Ulm, 1775)
SG
- 397.** Nicolai, Friedrich (1733–1811)
Beschreibung einer Reise durch Deutschland und die Schweiz, im Jahre 1781 (Berlín, Štětín, 1784–1786, díl 3.–5. a 7.)
SG
- 398.** *Le Nouveau Testament de nôtre Seigneur Jésus-Christ* (Antverpy, 1700)
WRB
- 399.** *Nouveau voyage d'Italie par sept routes differentes, par la Flandre, l'Allemagne, Lyon, Geneve, la Suisse, la Savoye et par le Mont-Cinis* (Paříž, 1685)
WRB, SG
- 400.** *Nuptialis panegyris augustissimo hymenaeo Leopoldi I. romani imperatoris* (Innsbruck, 1673)
WRB, SG
- 401.** Nyström, Nils (činný 18. století)
Neuentdeckte Mittel Feuersbrünste mit Zuverlässigkeit (Víděň, Praha, 1794)
SG
- 402.** O'Kelly D'Aghrim, William (činný asi 17./18. století)
Carmen saeculare imperiale-regium deductum hinc à C. Julio Caesare, imperii fundatore (Místo vydání není známé, 1723)
SG
- 403.** Oebschelwitz, Ludwiga Wilhelma Friedricha von († 1766)
Der holländische Stallmeister (Lipsko, 1766)
SG
- 404.** *Der ökonomische Hausarzt bey dem Feld- und Gartenbau oder gründliche Anleitung zur Kenntniß und Heilung der vorzüglichsten und gefährlichsten Krankheiten der Pflanzen* (Pasov, 1798)
SG
- 405.** Oliver y Fullana, Nicolás, de (činný 17. století)
Recopilacion historica de los reyes, guerras, tumultos, y rebeliones de Ungria (Kolín nad Rýnem, 1687)
WRB, SG
- 406.** *Der österreichische Wirthschafter, oder die Kunst sich in kurzer Zeit durch die Land- und Hauswirthschaft zu bereichern* (Lipsko, Víděň, 1803)
SG

- 407.** Otto, Christoph (1728–1798)
Onomatologia oeconomica practica, oder oeconomisches Wörterbuch (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1760)
SG
- 408.** Otto, Jakob (1635–1703)
Templum pacis et paciscentium, leges imperii fundamentales, & imprimis instrumenta pacis Westphalicae, noviomagicae & armistitii Ratisbonensis (Frankfurt nad Mohanem, 1688)
WRB, SG, TRIB
- 409.** Palma-Cayet, Pierre-Victor (1525–1610)
Chronologie novenaire, contenant l'histoire de la guerre sous le regne du tres chretien roy de France et de Navarre Henry IV. (Paříž, 1608)
WRB, SG
- 410.** Park, Mungo (1771–1806)
Reisen im Innern von Afrika (Berlín, Hamburk, 1800, 2 sv.)
SG
- 411.** Paßman Oglu (Berlín, 1801, 2 sv.)
SG
- 412.** Patzke, Johann Samuel (1727–1787)
Der Greis (Lipsko, 1767, 8 sv.)
SG
- 413.** Pezel, Christoph (1539–1604)
Mellificium historicum integrum (Marburg, 1631)
WRB, SG, TRIB
- 414.** Peyron, Jean-François (1748–1784)
Nouveau voyage en Espagne fait en 1777 et 1778 (Londýn, 1783, 2 sv.)
SG, TRIB
- 415.** Pezzl, Johann (1756–1823)
Geschichte Papst Pius des Sechsten (Videň, 1799)
SG
- 416.** Pfeffel, Gottlieb Konrad (1736–1809)
Poetische Versuche. Erster Theil (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1796)
SG
- 417.** Pilati di Tassulo, Carlo Antonio (1733–1802)
Briefe aus Berlin über verschiedene Paradoxe dieses Zeitalters (Berlín, Videň, 1784)
SG
- 418.** Pluche, Antoine (1688–1761)
Schau-Platz der Natur (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1766, 8 sv.)
SG, TRIB

- 419.** Pohl, Joseph (1695–1778)
Tentamen physico-experimentale, in principiis peripateticis fundatum, super phaenomenis electricitatis (Praha, 1747)
WRB, SG
- 420.** *Politique de tous les cabinets de l'Europe, pendant les regnes de Louis XVI. Tome second* (Hamburk, 1794)
SG
- 421.** Pons, Franz (činný 1691)
Red-Stuhl (Norimberk, 1691)
WRB
- 422.** Pontanus, Jakub (1542–1626)
Progymnasmatum latinitatis sive dialogorum de variis rerum generib[us]. & annotationib[us]. libri quatuor (Frankfurt nad Mohanem, 1643)
WRB
- 423.** Pope, Alexander (1688–1744)
Sammlung der poetischen und prosaischen Schriften ausländischer schöner Geister (Mannheim, 1779–1781, 12 sv.)
SG
- 424.** Pope, Alexander (1688–1744)
Versuch über den Menschen = An Essay on Man (Videň, 1798)
SG
- 425.** Pott, Johann Heinrich (1692–1777)
Observationum et animadversionum chymicarum praecipue circa sal commune acidum salis vinosum et wismuthum (Berlín, 1739)
WRB, SG, BERG
- 426.** Pouillet (činný 1673)
L'ingenieur en abregé, ou introduction a la pratique de la geometrie, des sinus, & de la fortification (Videň, 1673)
WRB, SG, TRIB
- 427.** Prändel, Johann Georg (1759–1816)
Anleitung zur Landwirthschaftskunde (Mnichov, 1797)
SG
- 428.** Priolo, Benjamin (1602–1667)
Ab excessu Ludovici XIII. (Paříž, 1665)
WRB, SG, TRIB
- 429.** *Preußens Neutralitäts-System, dessen Ursachen und wahrscheinliche Folgen* (Hamburg, 1799)
SG

- 430.** Priorato, Gualdo (1606–1678)
Historia de Francia (Místo vydání není známé, 1655)
WRB, SG, TRIB
- 431.** Priorato, Gualdo (1606–1678)
Relatione della citta` di Fiorenza e del gran ducato di Toscana (Kolín nad Rýnem, 1668)
WRB, TRIB
- 432.** Pufendorf, Samuel (1632–1694)
De iure naturae et gentium (Frankfurt nad Mohanem, 1716, 2 sv.)
WRB, SG, TRIB
- 433.** Pütter, Johann Stephan (1725–1807)
Kurzer Begriff der teutschen Reichsgeschichte (Göttingen, 1780)
SG
- 434.** Radcliffe, Ann (1764–1823)
La forêt ou l'abbaye de Saint-Clair (Paříž, 1798, 2 sv.)
SG
- 435.** Ramler, Karl Wilhelm (1725–1798)
Einleitung in die schönen Wissenschaften. Erster Band (Lipsko, 1774)
SG
- 436.** Ramler, Karl Wilhelm (1725–1798)
Poetische Werke. Zweyter Theil (Videň, 1801)
SG
- 437.** *Register zum allgemeinen Gesetzbuch für die Preußischen Staaten* (Berlín, 1792)
SG
- 438.** *Regulament und Ordnung nach welchem sich gesambte unmittelbare Kayserliche Infanterie in denen Handgriffen und Kriegs-Exercitien sowohl, als in denen Kriegs-Gebräuchen gleichförmig zu achten haben* (Budapešť, 1737)
WRB, SG, TRIB
- 439.** Remer, Julius August (1738–1803)
Sammlung der besten deutschen prosaischen Schriftsteller und Dichter (Karlsruhe, 1777, 15 sv.)
SG, BERG
- 440.** Rémond des Cours, Nicolas (1639–1716)
Die wahren Pflichten des Soldaten und insonderheit eines Edelmannes, welcher sein Glück in Kriegsdiensten zu machen suchet (Gdaňsk, 1772)
SG
- 441.** Rennemann, Henning (1567–1646)
Tractatus de transmissione actorum (Erfurt, 1670)
SG

- 442.** Reyher, Andreas (1601–1673)
Margarita philologica (Norimberk, 1639)
SG
- 443.** Ricardo, Raimondo (činný 17. století)
Riflessioni Belgiche (Mechelen, 1668)
WRB, SG, TRIB
- 444.** Riem, Andreas (1749–1814)
Der Substitut des Behemoth oder Leben, Thaten und Meinungen des kleinen Ritters Tobias Rosemond (Hamburg, asi 1796, 2 sv.)
SG, BERG
- 445.** Roblik, Elias (1689–1765)
Jüdische Augen-Gläser (Brno, 1741, Znojmo, 1743)
WRB, SG, BERG
- 446.** Robinson, Mary (1758–1800)
Hubert von Sevrac. Erste Theil (Halle, Lipsko, 1797)
SG
- 447.** Rollin, Charles (1661–1741)
Römische Historie von Erbauung der Stadt Rom bis auf die Schlacht bey Actium, oder das Ende der Republic. Anderer Theil (Vratislav, 1757)
SG
- 448.** Rossetti, Donato (1633–1688)
Fortificazione a rovescio (Turín, 1688)
WRB, SG, TRIB
- 449.** Rössig, Carl Gottlob (1752–1806)
Oekonomisch-botanische Beschreibung der verschiedenen und vorzüglichen Arten Ab- und Spielarten der Rosen zu näherer Berichtigung derselben für Liebhaber von Lustanlagen und Gärten (Lipsko, 1799)
SG
- 450.** Rotterdamský, Erasmus (asi 1466–1536)
Adagiorum (Wittenberg, 1606)
SG
- 451.** Ruarus, Martin, (1588–1657) – Grotius, Hugo (1583–1645)
Martini Ruari, nec non H. Grotii, M. Mersenni, M. Gittichii, et Naerani, aliorumque virorum doctorum, quorum nomina post praefationem vide, ad ipsum epistolarum selectarum centuria (Amsterdam, 1677)
WRB, SG, TRIB

- 452.** Rückert, Georg Christian Albrecht (1763–1800)
Der Feldbau chemisch untersucht um ihn zu seiner letzten Vollkommenheit zu erheben
(Erlangen, 1789, 2 sv.)
SG
- 453.** Rutledge, James (1743–1794)
Vie et aventures de sens commun (Avignon, 1777)
SG
- 454.** Řehák, Jan Václav (asi 1706)
Cunctatrix in exequendo iustitia (Praha, 1716)
WRB, SG
- 455.** Sacy, Louis-Silvestre de (1654–1727)
Traité de l'amitié (Paříž, 1774)
SG
- 456.** *Sammlung der besten Reisebeschreibungen* (Opava, Brno, 1785, 1789, 2 sv.)
SG
- 457.** Sardi, Pietro (1559–1638)
Fucina di Marte (Benátky, 1641)
WRB, SG
- 458.** Scudéry, Madeleine de (1607–1701)
Almahide ou l'esclave reine (Paříž, 1663)
WRB, SG
- 459.** Scudéry, Madeleine de (1607–1701)
Artamène ou le grand Cyrus (Paříž, 1654, 8 sv.)
WRB, SG, TRIB
- 460.** Segneri, Paolo (1624–1694)
Il cristiano istruito nella sua legge (Benátky, 1726)
WRB, SG
- 461.** Segrais, Jean Regnault de (1624–1701)
Les nouvelles françoises ou les divertissemens de la princesse Aurelie (Haag, 1741)
SG
- 462.** Ségur, Louis-Philippe de (1753–1830)
Histoire des principaux événements du règne de F. Guillaume II, roi de Prusse, et tableau politique de l'Europe, depuis 1786 jusqu'en 1796, ou l'an 4 de la Republique (Paříž, 1800, 3 sv.)
SG
- 463.** Schaum, Matthias (činný 17. století)
Kriegs Donat (Rostok, 1632)
SZ

- 464.** Schütz, Joseph Baptist (činný 18./19. století)
Allgemeine Erdkunde für denkende und gebildete Leser (Víděň, 1808, 12 sv.)
SG, BERG
- 465.** Schütz, Joseph Baptist (činný 18./19. století)
Allgemeine Weltgeschichte für denkende und gebildete Leser (Víděň, 1805–1811, 8 sv.)
SG, BERG
- 466.** *Selecta iuris publici novissima zum Behuf der Reichs-Historie und der Staats-Rechten. Sechster Theil.* (Marburg, 1743)
WRB, SG, TRIB
- 467.** Senault, Jean-François (1599–1672)
Le monarque, ou les devoirs du souverain (Paříž, 1664)
WRB, SG, TRIB
- 468.** Sheridan, Frances Chamberlaine (1724–1766)
Memoires de miss Sidney Bidulph (Amsterdam, 1762, 2 sv.)
WRB, SG
- 469.** Schambogen, Johann Christoph (1636–1696)
Ars longa, vita brevis (Praha, 1684)
WRB, SG
- 470.** Schauer, Alois (činný 18. století)
Einleitung zu der italiänischen Sprache (Víděň, 1777)
SG
- 471.** Scheidlein, Georg von (1750–1825)
Erklärung des österreichischen Provinzialrechtes (Víděň, 1796, 2 sv.)
SG
- 472.** *Schlesisch diplomatische Rebenstunden. Erstes Stück* (Vratislav, 1774)
SG
- 473.** *Schlesische Provinzialblätter* (Vratislav, 1795–1799, 16 sv.)
SG
- 474.** Schmid, Carl Christian Erhard (1761–1812)
Versuch einer Moralphilosophie (Jena, 1795)
SG
- 475.** Schmid, Johann Christian Ernst (* 1737)
Leichtfaßlicher Landwirthschafts-Katechismus (Víděň, 1797)
SG

- 476.** Schmidt, Johann Joachim (1771–1846)
Gründliche Anleitung zum Anbau und zur Benutzung des unächten Accacienbaums (Norimberk, 1799)
SG
- 477.** Schopen, Wolter († 1717)
Alphabetum philosophicum sive clara brevitatis et magna claritas eorum quae ad facilem philosophiae intelligentiam necessario duntaxat parerequiuntur elaborata (Nysa, 1696)
SG
- 478.** Schreyer, Joseph Anton (1728–1808)
Ueber Commerz, Fabriken und Manufakturen im Königreich Böhmen (Praha, Lipsko, 1793)
SG
- 479.** Schröder, Johann Joachim (1680–1756)
Thesaurus linguae armenicae (Amsterdam, 1711)
SG
- 480.** Schulz, Joachim Christian Friedrich (1762–1798)
Leopoldine (Hohenzollern, 1792, 2 sv.)
SG
- 481.** *Das schwarzbraune Mädchen vom Schreckhorn* (Hohenzollern, 1800, 2 sv.)
SG
- 482.** Schwoy, František Josef (1742–1806)
Topographie vom Markgrafthum Mähren (Videň, 1793, 2 sv.)
SG
- 483.** Sind, Johann B. von (asi 1709–1776)
Vollständiger Unterricht in den Wissenschaften eines Stallmeisters mit einem Lehrbegriff der Pferdearzneykuns (Göttingen, 1775)
SG
- 484.** Sintenis, Christian Friedrich (1750–1820)
Hallo der Zweite (Lipsko, 1797, 2 sv.)
SG
- 485.** Smollett, Tobias George (1721–1771)
Fathom et Melvil (Paříž, 1797, 4 sv.)
SG, BERG
- 486.** *Sittenschriften* (Mnichov, 1768)
SG
- 487.** Smith, Robert (1689–1768)
Vollständiger lehrbegriff der optik nach Robert Smith's Englischen mit Änderungen und Zusätzen (Altenburg, 1755)
SG

- 488.** Sofoklés (asi 496 př. Kr. – 406 př. Kr.)
Electra, ein Trauerspiel (Videň, Lipsko, 1760)
SG
- 489.** Sonnenfels, Joseph von (asi 1733–1817)
Betrachtungen eines österreichischen Staatsbürgers an seinen Freund (Videň, 1793)
SG
- 490.** Sonnenfels, Joseph von (asi 1733–1817)
Grundsätze der Polizey, Handlung und Finanzwissenschaft (Videň, 1770, 2 sv.)
SG
- 491.** Sonnleithner, Ignaz von (1770–1831)
Versuch eines Leitfadens über das Oesterreichische Handlungs- und Wechselrecht (Videň, 1801)
SG
- 492.** Sprenger, Johann Theodor († 1668)
Succinta praxis & usus globi coelestis & terrestis (Stockholm, 1702)
SG
- 493.** Spieß, Christian Heinrich (1755–1799)
Biographien der Wahnsinngen (Místo vydání není známe, mezi 1775–1799, 4 sv.)
SG
- 494.** Spieß, Christian Heinrich (1755–1799)
Leben und Thaten des Jakob von Buchenstein (Lipsko, 1796–1798, 3 sv.)
SG
- 495.** Stahl, Georg Ernst (1659–1734) – Titius, Simon Daniel (činný 1704)
Dissertatio medica inauguralis de fine mensium initiis morborum variorum opportuno (Halle, 1710)
SG
- 496.** Steele, Richard (1672–1729)
Bibliothèque des dames (Amsterdam, 1765)
SG, TRIB
- 497.** Steinberg, Carl (1757–1811)
Die Hand des Rächers (Štýrský Hradec, 1796)
SG
- 498.** Sterne, Laurence (1713–1768)
Letters of the Late Rev. Mr. Laurence Sterne, to His Most Intimate Friends (Altenburg, 1776)
SG
- 499.** Stryk, Samuel (1640–1710)
Examen iuris feudalis (Frankfurt nad Odrou, 1704)
SG

- 500.** Stryk, Samuel (1640–1710)
Tractatus de cautelis testamentorum (Halle, 1703)
SG, BERG
- 501.** Stryk, Samuel (1640–1710)
Tractatus de successione ab intestato (Frankfurt nad Odrou, 1697)
SG, TRIB
- 502.** Stryk, Samuel (1640–1710)
Tractatio academica de iure liciti sed non honesti (Halle, 1704)
SG
- 503.** Stryk, Samuel (1640–1710)
Succinctae annotationes ad W. A. Lauterbachii, Jcti celeberrimi compendium digestorum
(Lipsko, 1708)
SG, BERG
- 504.** Sturm, Johann Christoph (1635–703)
Praelectiones academicae (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1722)
SG
- 505.** *La sublime scuola italiana ovvero le più eccelenti opere di Petrarca, Ariosto, Dante ...*
Volume I. (Jena, 1785)
SG
- 506.** Suffren, Jean (1571–1641)
Christliches andächtiges Jahr (Kolín nad Rýnem, 1658, 2 sv.)
WRB, SG, TRIB
- 507.** Sully, Maximilien de Béthune, duc de (1559–1641)
Esprit de Sully (Drážďany, Varšava, 1768, 2 sv.)
SG
- 508.** Svarez, Carl Gottlieb (1746–1798)
Gedanken eines Patrioten, über den Entwurf zur Wiederherstellung des allgemeinen Credits
des schlesischen Adels (Vratislav, 1770)
SG
- 509.** Symes, Michael (asi 1753–1809)
Gesandtschaftsreise nach dem königreiche Ava im Jahre 1795 (Hamburk, 1800)
SG, BERG
- 510.** *Tägliche Unterhaltung für alle vier Jahreszeiten* (Videň, 1790, 6 sv.)
SG
- 511.** Tannenberg, G. v. († 1805)
Leben Pauls des Ersten (Frankfurt nad Mohanem, 1804)
SG

- 512.** Teutophylus, Christianus (činný 1685)
Entdeckte Gold-Grube, in der Accise (Zerbst, 1685)
WRB, SG, TRIB
- 513.** Thévenot, Jean de (1633–1667)
Relation d'un voyage fait au Levant (Paříž, 1664)
WRB, SG, TRIB
- 514.** Thomasius, Christian (1655–1728)
Praxis logices, seu brevia, perspicua ac bene fundata compendia, quemadmodum homo intellectum suum componere, & ad investigationem Veritatis se aptum reddere (Fankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1694)
WRB, SG, TRIB
- 515.** Thönnicker, Johann David (1654–1708)
Advocatus prudens in foro criminali (Chemnitz, Lipsko, 1710)
SG, BERG
- 516.** Thorillon, Antoine-Joseph (* 1742)
Idées sur les impôts publics (Paříž, 1787)
SG
- 517.** Tiphaigne de La Roche, Charles-François (1722–1774)
Giphantie (Paříž, 1760)
SG
- 518.** Tipú Sáhí, naváb z Maisúru (1750–1799)
Geschichte Hyder Alys und dessen Sohn Tippu Sayb, Sultane von Massur (Londýn, 1801, 2 sv.)
SG, BERG
- 519.** *Topographisches Post-Lexikon aller Ortschaften der k. k. Erbländer* (Videň, 1798–1805, 13 sv.)
SG, BERG
- 520.** Torre, Carlo (1608–1679)
Il ritratto di Milano (Milán, 1714)
WRB, SG, TRIB
- 521.** Touchy, Ferdinand Christian (1736–1808)
Die Branteweinbrennerkunst oder: auf Erfahrung gegründete Anweisung, wie man auf die vortheilhafteste Art und mit weniger Kosten den Brantewein weit besser bereiten, so wie auch alle Arten Aquavite und Liqueurs verfertigen könne. Erster Band (Lipsko, 1803)
SG
- 522.** *Tratado de la educacion de principes, y subditos, sacado de varios autores* (Barcelona, 1706)
SG

- 523.** Trenck, Friedrich von der (1726–1794)
Examen politique et critique d'un ouvrage intitulé, histoire secrete de la cour de Berlin (Berlín, 1789)
SG
- 524.** Trigland, Jacobus (1652–1705)
De principiis humanae cognitionis discursus (Amsterdam, asi 1690)
WRB, SG, TRIB
- 525.** *Les trois espagnols, ou les mysteres du chateau de Montillo. Tome Quatrieme* (Paříž, 1805)
SG
- 526.** Tschudi, Dominicus (1557–1644)
Origo et genealogia gloriosissimorum comitum de Habsburg monasterii Murensis (Vratislav, 1715)
SG
- 527.** Uz, Johann Peter (1720–1796)
Sämtliche poetische Werke. Erster Band (Lipsko, 1768)
SG
- 528.** Veneroni, Sieur de (1642–1708)
Il ditionario imperiale (Frankfurt nad Mohanem, 1714, 2 sv.)
WRB, SG, TRIB, BERG
- 529.** Veneroni, Sieur de (1642–1708)
Italiänisch-französisch- und teutsche Grammatica, oder Sprachmeister (Frankfurt nad Mohanem, Lipsko, 1779)
SG
- 530.** Vergilius (70 př. Kr. – 19 př. Kr.)
Opera (Zweibrücken, 1797, 2 sv.)
SG
- 531.** Vertot, René de (1655–1735)
Histoire des chevaliers hospitaliers deS. Jean de Jerusalem (Paříž, 1778, 7 sv.)
SG, BERG
- 532.** Vertot, René de (1655–1735)
Histoire des révolutions de la république romaine (Londýn, 1799, 2 sv.)
SG
- 533.** Vettori, Benedetto (1481–1561)
Practicae magnae (Benátky, 1562)
SG

- 534.** Vigelius, Nicolaus (1529–1600)
Iurisconsulti methodus universii iuris civilis absolutissima (Basilej, 1609)
SG
- 535.** *Vollständige Geschichte des Vorkenkäfers, Fichtenkreb's, oder sogenannten schwarzen Wurms* (Wissembourg, 1798)
SG
- 536.** *Vollständige Sammlung aller seit dem glorreichen Regierungsantritt Joseph des Zweyten für die k.k. Erbländer ergangenen höchsten Verordnungen und Gesetze* (Videň, 1788, 7 sv.)
SG
- 537.** *Vorschläge der Mittel zu leichter- und für das gemeine Wesen unschädlicher Tilgung der Staats-Schulden* (Místo vydání není známé, 1783)
SG
- 538.** Vultejus, Hermann (1565–1634)
Jurisprudentiae Romanae à Justiniano compositae (Marburg, 1610)
SG
- 539.** *Wahlcapitulation Leopold II. und Franz II. verglichen mit ihren Quellen* (Bayreuth, 1793)
SG, BERG
- 540.** Walgram, Joseph (činný 18. století) – Hotowetz de Hussenitz et Löwenhaus, Carolus Cajetanus Valentinus ab (činný 18. století)
Dissertatio juridica de praelegatis quam sub sacerrimis auspiciis sancti Joannis Nepomuceni pro specimine ex universo iure privato una cum parergis ex quadruplici iure (Freiburg im Breisgau, 1730)
WRB, SG
- 541.** Weber, Christoph Friedrich (1744–1778)
Kurzer Begriff von der Knochenlehre des Pferds (Drážďany, Lipsko, 1774)
SG
- 542.** Weber, Joseph (1753–1831)
Vollständige Lehre von den Gesetzen der Electricität und von der Anwendung derselben (Mnichov, 1791)
SG
- 543.** Wehner, Paul Matthias (1583–1612)
Practicarum iuris observationum selectarum liber singularis (Místo vydání není známé, 1624)
SG
- 544.** Werner, Johann Ernst (1732–1799)
Oekonomisch-praktischer Katechismus des Kleebaues (Erfurt, 1787)
SG

- 545.** Wesenbeck, Matthäus (1531–1586)
Paratitla in pandectas iuris civilis (Basilej, 1568)
WRB, SG, TRIB
- 546.** Weyhe, Eberhard von (1553–1633)
*Meditamenta pro foederibus ex prudentum monumentis discursim congesta, in quibus variae et
difficiles attinguntur politicae questiones* (Hanau, 1601)
SG
- 547.** Wieland, Christoph Martin (1733–1813)
Die Abentheuer des Don Sylvio von Rosalva. Erster Theil (Lipsko, 1772)
SG
- 548.** Wieland, Christoph Martin (1733–1813)
Werke (Opava, 1785, 8 sv.)
SG
- 549.** Wolstein, Johann Gottlieb (1738–1820)
*Unterricht für FahnenSchmide, über die Verletzungen, die den Pferden durch Waffen zugefüget
werden* (Videň, 1779)
SG
- 550.** Zehentner, Christoph († 1706)
Kurzer und gründlicher Unterricht von der Pferdezucht (Berlín, 1770)
SG
- 551.** Ziegenbalg, Bartholomäus (1683–1719)
Grammatica damulica (Halle, 1716)
SG
- 552.** Zimmermann, Johann Georg (1728–1795)
Ueber die Einsamkeit (Karlsruhe, 1784–1785, 4 sv.)
SG
- 553.** Zincke, Georg Heinrich (1692–1769)
Allgemeines oeconomisches Lexicon (Lipsko, 1764)
SG
- 554.** Zittmann, Johann Friedrich (1671–1757)
Medicina forensis (Frankfurt nad Mohanem, 1706)
SG
- 555.** Zobel, Christoph (1499–1560)
Differentiae iuris civilis et Saxonici (Lipsko, 1598)
SG
- 556.** Zoesius, Hendrik (1571–1627)
Commentarius in ius canonicum universum (Kolín nad Rýnem, 1725, 2 sv.)
WRB, SG, TRIB, BERG

- 557.** Zöllner, Johann Friedrich (1753–1804)
Wöchentliche Unterhaltungen über die Erde und ihre Bewohner (Berlín, 1785–1788, 6 sv.)
SG
- 558.** *Die Zurückkunst nach Paris* (Lipsko, mezi 1750–1800)
SG
- 559.** *Zustand des alten und neuen Aegyptens in Ansehung seiner Einwohner, der Handlung, des Ackerbaues, der politischen Verfassung [et]c* (Videň, 1799)
SG

Tisky dochované v torzálním stavu

- 560.** [*Erstes Kapitel. Die Geschichte beginnt, wie die meisten Romane mit einem Anfange ex abrupto...*]
SG
- 561.** Esbach, Goswin von († 1669)
[*Notae et additiones perbreves*. Frankfurt nad Mohanem, 1676]
WRB, SG, TRIB
- 562.** Ficino, Marsilio (1433–1499)
[*Von allen Stücken der Arzney*. Štrasburk, 1521]
SG
- 563.** Gesner, Conrad (1516–1565)
[*Thierbuch*. Curych, 1563]
- 564.** [*Historische Beschreibung der in dem untern occidentalischen Mohrenlad ligenden drey königreichen, Congo, Matamba, und Angola, und der jenigen apostolischen missionen, so von denen PP. Capucinern daselbst berichtet worden*. Mnichov, 1694]
- 565.** [*Il Tirano di Colco*. Místo vydání není známé, mezi 1700–1750]
SG
- 566.** [*Der Rom: Kai: auch zu Hung: und Böhaimb, [et]c. Königl: Maj: Ferdinandi deß andern, [et]c. vernewerte Landes-Ordnung. Deroselben ErbKönigreichs Böhaimb*. Videň, asi 1627]
- 567.** Schambogen, Johann Christoph (1636–1696)
[*Praelectiones publicae in d. Justiniani institutionum juris quatuor libros compositae*. Praha, 1732, 3 sv.]
WRB, SG, TRIB

10 Závěr

Předložená rigorózní práce měla za cíl představit unikátní objev předpokládaného torza zámecké knihovny Fulnek. K nálezům tohoto souboru knih došlo během provenienčního průzkumu uskutečněného v listopadu roku 2020 v historickém fondu Knihovny Slezského zemského muzea.

Během práce s knihami bylo nutné zodpovědět mnoho otázek. Předně bylo třeba identifikovat autora rukopisného podpisu „*Joseph comte de Würben*“, jenž se nachází na celkem 137 knihách. Komparací životních dat a dat vydání knih byl jako původce této provenienční značky identifikován poslední vlastník zámku Fulnek Josef Václav z Wrba a Freudenthalu (1738–1819).

Problematická byla zpočátku identifikace druhého provenienčního označení v podobě jednotné signatury. Touto značkou bylo, vedle knih opatřených zároveň rukopisným podpisem hraběte z Wrba a Freudenthalu, označeno dalších celkem 436 knih, jež nenesly žádné další provenienční znaky upozorňující na příslušnost k podpisem označeným knihám. K objasnění původu tohoto signaturního systému přispěla publikace Adolfa Turka *Fulnecko* (Brno, 1940), ve které se nachází zmínka o existenci pozůstalostního inventáře Marie Anny Lamingerové z Albenreuthu (1686–1740), → s. 26–28 manželky Josefa Františka z Wrba a Freudenthalu (1675–1755). V tomto inventáři se měl nacházet i soupis její knihovny. V poznámce pod čarou je uvedeno, že knihovna byla rozdělena do šesti oddělení „A-F“. I současné torzo předpokládané zámecké knihovny Fulnek je takto členěno. Jako nejpravděpodobnější se tedy jeví hypotéza, že původní signaturní systém aplikovaný na knihovnu Lamingerové, ovlivnil uspořádání wrbnovské knihovny i během jejího dalšího vývoje a přetrval tak i po převzetí knihovny rodem Czeiků z Badenfeldu, kteří na stávající signaturní systém pravděpodobně navázali. Tuto hypotézu podporuje kromě současného stavu též nález nepřímé czeikovské provenience v podobě vpisku „*H X v[von] Hauer*“. Tento šlechtic byl identifikován jako Heinrich Xaver von Hauer (* 1775), mladší bratr Kateřiny von Hauer (1773–1855), manželky Karla Josefa Czeiky z Badenfeldu (asi 1765–1842).

Potvrzení spojitosti dvou výše popsaných provenienčních znaků, tedy podpisu „*Joseph comte de Würben*“ a jednotné signaturní řady, označované v předložené práci jako wrbnovsko-czeikovská, podpořil též nález pozůstalostního inventáře Václava Josefa Michaela z Wrba a Freudenthalu (1709–1755), → s. 11, 27, 61, 67, 75 otce posledního fulneckého pána Josefa Václava

z Wrba a Freudenthalu (1738–1819). V tomto soupisu byly identifikovány svazky fyzicky dochované v Knihovně Slezského zemského muzea opatřené podpisem hraběte z Wrba a Freudenthalu, ale též exempláře označené pouze zmíněnou jednotnou signaturou. S definitivní platností bylo tedy možné určit původ torza jako wrbnovsko-czeikovský.

Díky tomuto pozůstalostnímu inventáři bylo též zjištěno, že knihy uchovával rod z Wrba a Freudenthalu s největší pravděpodobností nejprve ve svém brněnském domě, kde byl pozůstalostní soupis sepsán a datován. Po prodeji domu došlo patrně k přesunu knih na panství Fulnek. Zde se knihy nacházely ještě roku 1942. Dle dokumentu nalezeného v Zemském archivu v Opavě se v tomto roce nacházelo na zámku Fulnek 601 svazků, které byly zabaveny pro Říšské župní muzeum v Opavě (současné Slezské zemské muzeum). Tyto zabavené knihy byly posléze v rámci tzv. „Bergungsaktionen“ evakuovány do zámku Velké Heraltice. Důvodem bylo nebezpečí, které pro cenné mobiliární předměty představovalo možné bombardování Opavy. Zde byly svazky uskladněny v letech 1943–1945. Zpět do Opavy, do prostor Knihovny Slezského zemského muzea, se torzo dostávalo postupně v letech 1945–1947 a v roce 1950. V depozitáři této instituce je uloženo dodnes.

Z výše uvedeného vyplývá, že předpokládaná zámecká knihovna Fulnek byla na zámku budována patrně od dob prodeje brněnského domu, tedy nejpozději od roku 1763. Nejstarší jádro dnešního torza knihovny může tvořit soubor knih Marie Anny Lamingerové z Albenreuthu (1686–1740), ačkoliv není v současné době možné tuto hypotézu jakkoliv potvrdit. O další budování rodové bibliotéky se již zcela prokazatelně zasloužili syn Marie Anny Václav Josef Michael (1709–1755) a vnuk Josef Václav (1738–1819). Po prodeji zámku rodu Czeiků z Badenfeldu pokračovali v akvizici titulů patrně příslušníci tohoto rodu.

Možnost převozu části knihovny do Belgie roku 1873, tedy za držby Filipa Belgického (1837–1905), druhorozeného syna Leopolda I. Belgického (1790–1865), předpokládají v současné době pouze dva prameny: *Průvodce po archivních fondech Státního archivu v Opavě* (Praha, 1959, svazek 2), zpracovaný Adolfem Turkem (1911–1998) a publikace *Hrabě Hodic a jeho svět* (Ostrava, 2011) Milana Myšky (1933–2016). Prozatím však nebyly nalezeny žádné archivní prameny, které by tuto hypotézu potvrzovaly. Avšak převoz těch nejvzácnějších tisků samozřejmě nelze vyloučit. Tato problematika může být v budoucnu předmětem dalšího bádání.

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že v případě předpokládané zámecké knihovny Fulnek jde de facto o první zámeckou bibliotéku, jejíž existenci, kterou nepřímo naznačoval pouze

jediný zdroj, potvrdilo až nalezení fyzicky dochovaných svazků v historickém fondu Knihovny Slezského zemského muzea. Co se týče manipulace s tímto fondem, zvláště po roce 1945, je možné poukázat na paralely se slezskými zámeckými knihovnami. Během provenienčního průzkumu v Knihovně Slezského zemského muzea, jehož výsledkem je i předložená práce, byly vysledovány provenienční stopy několika slezských zámeckých knihoven, jejichž osudy jsou s osudy fulneckého zámeckého torza srovnatelné.

Knihy pocházející z předpokládané zámecké knihovny Fulnek budou tvořit jádro výstavy s názvem *Objevená knihovna fulneckých pánů*, která se bude konat v termínu od 10. 9. do 28. 10. 2024 na zámku Kunín. Torzo fulnecké zámecké knihovny tak bude poprvé představeno nejen odborné veřejnosti.

11 Použitá literatura a archivní prameny

A GUIDE 2017: *A guide to Neo-Latin literature*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 488 s.

ADB 1875: *Allgemeine deutsche Biographie. Zweiter Band, Balde-Bode*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1875. 796 s.

ADB 1876a: *Allgemeine deutsche Biographie. Dritter Band, Bode-v. Carlowitz*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1876. 795 s.

ADB 1876b: *Allgemeine deutsche Biographie. Vierter Band, Carmer-Deck*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1876. 795 s.

ADB 1877: *Allgemeine deutsche Biographie. Sechster Band, Elben-Fickler*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1877. 796 s.

ADB 1878: *Allgemeine deutsche Biographie. Achter Band, Friedrich I. von Sachsen-Altenburg-Gering*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1878. 796 s.

ADB 1880: *Allgemeine deutsche Biographie. Elfter Band, Hassenpflug-Hensel*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1880. 796 s.

ADB 1881: *Allgemeine deutsche Biographie. Dreizehnter Band, Holstein-Jesup*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1881. 796 s.

ADB 1884a: *Allgemeine deutsche Biographie. Neunzehnter Band, v. Littrow-Lysura*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1884. 828 s.

ADB 1884b: *Allgemeine deutsche Biographie. Zwanzigster Band, Maaß-Kaiser Maximilian II.* Leipzig : Duncker & Humblot, 1884. 748 s.

ADB 1888: *Allgemeine deutsche Biographie. Sechszwanzigster Band, Philipp (III.) von Hessen – Pyrker*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1888. 788 s.

ADB 1893: *Allgemeine deutsche Biographie. Sechszwanzigster Band, Steinmetz-Stürenburg*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1893. 796 s.

ADB 1894: *Allgemeine deutsche Biographie. Achtunddreißigster Band, Thienemann-Tunicus*. Leipzig : Duncker & Humblot, 1894. 796 s.

ALLGEMEINES 1901: *Allgemeines Handbuch der Freimaurerei. Dritte, völlig umgearbeitete und mit den neuen wissenschaftlichen Forschungen in Einklang gebrachte Auflage von Lennings Encyclopädie der Freimaurerei. Zweiter Band, M-Z*. Leipzig : Max Hesses Verlag, 1901. 639 s.

ALLGEMEINES 1923: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart. Sechzehnter Band, Hansen – Heubach*. Leipzig : E. A. Seemann, 1923. 604 s.

BALCÁREK 1986: BALCÁREK, Pavel. Rodinný archiv Rotálů a Vrbnů. In: *Studie Muzea Kroměřížska '86*. Kroměříž : Muzeum Kroměřížska, 1986. 96 s.

BIOGRAPHISCH 1992: *Biographisch-bibliographisches Kirchenlexikon. Bd. 4. Kleist, Heinrich von bis Leyden, Lucas von*. Nordhausen : Verlag Traugott Bautz GmbH, 1992. 1600 sl.

BOHÁČEK – ČÁDA 1955: BOHÁČEK, Miroslav – ČÁDA, František. *Soupis rukopisů Slezské studijní knihovny v Opavě*. Opava : Slezský studijní ústav, 1955. 126 s.

- BOHATCOVÁ 1991:** BOHATCOVÁ, Mirjam. *České tištěné herbáře 16. století*. Praha : Národní knihovna, 1991. 123. 11 s.
- BORRIELLO 2012:** BORRIELLO, Luigi. *Slovník křesťanských mystiků*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2012. 767 s.
- BRITANNICA 1929a:** *The Encyclopaedia Britannica : a new survey of universal knowledge. Volume 10, Game tu Gun-metal*. London : The encyclopaedia Britannica company, Ltd. ; New York : Encyclopaedia Britannica, 1929. 988 s.
- BRITANNICA 1929b:** *The Encyclopaedia Britannica : a new survey of universal knowledge. Volume 21, Sordello-Textile printing*. London : The encyclopaedia Britannica company, Ltd. ; New York : Encyclopaedia Britannica, 1929. 1006 s.
- BRITANNICA 1911:** *The encyclopaedia Britannica. 19, Mun-Odd*. Cambridge : Cambridge University, 1911. 996 s.
- BRUNET 1860:** BRUNET, Jacques-Charles. *Manuel du libraire et de l'amateur de livres. Tome premier, Aa-Chytraeus*. Paris : Firmin Didot frères, 1860. 1902 sl.
- CATALANO 2016:** CATALANO, Alessandro. *Dějiny jako dobrodružství, dobrodružství jako dějiny v životě a dile Galeazza Gualda Priorata (1606–1678)*. V Praze, Podlesí : Dauphin, 2016. 271 s.
- DOBNER 1999:** DOBNER, Libor. Archeologové Slánska. *Slánské listy*, 1999, roč. 7, č. 7, s. 13.
- DIZIONARIO 1997:** *Dizionario biografico degli Italiani. 47, Ferrero - Filonardi*. Roma : Istituto della Enciclopedia Italiana, c1997. 832 s. Dostupné zde: [https://www.treccani.it/enciclopedia/gaetano-filangieri_\(Dizionario-Biografico\)](https://www.treccani.it/enciclopedia/gaetano-filangieri_(Dizionario-Biografico))
- D' ELVERT 1852:** D' ELVERT, Christian. Die Bibliotheken und andern wissenschaftlichen, Kunst- und Alterthums-Sammlungen in Mähren und österreichisch Schlesien. *Schriften der historisch- statistischen Sektion der k. k. mähr. schles. Gesellschaft des Ackerbaues, der natur- und Landeskunde. III Heft*. Brünn : R. Rohrer's Erben, 1852. 148 s.
- FRIEDEL 1782:** FRIEDEL, Johann. *Breve über die Galanterien von Berlin : auf einer Reise gesammelt von einem österreichischen Offizier*. Gotha : Ettinger, 1782. 378 s.
- FUKALA 2007:** FUKALA, Radek. Počátky panského rodu Bruntálských z Vrbna : slezsko-moravské vztahy v genealogii rodu. In: *Královéhradecko : historický sborník pro poučenou veřejnost*. Hradec Králové : Státní okresní archiv : Studijní a vědecká knihovna : Muzeum východních Čech : Galerie moderního umění : Knihovna města Hradce Králové ; Zámorsk : Státní oblastní archiv, 2007, Sv. 4, s. 181–197.
- GEBAUER 2001:** GEBAUER, Josef. *Válečná kronika Opavska (1060–1945)*. Kravaře : Kulturní středisko zámek Kravaře, 2001. 198 s.
- GENEALOGICKÁ SBÍRKA DOBRZENSKÉHO, č. 390:** *Genealogická sbírka Jana Václava hraběte Dobrzenského č. 390*. (Národní archiv).
- GENEALOGICKÁ SBÍRKA DOBRZENSKÉHO, č. 483:** *Genealogická sbírka Jana Václava hraběte Dobrzenského č. 483*. (Národní archiv).
- GENEALOGICKÁ SBÍRKA DOBRZENSKÉHO, č. 539:** *Genealogická sbírka Jana Václava hraběte Dobrzenského č. 539*. (Národní archiv).
- GENEALOGISCHES 1798:** *Genealogisches Reichs- und Staats-Handbuch auf das Jahr 1798. Erster Theil*. Frankfurt am Mayn : Varrentrapp und Wenner, 1798. 712 s.
- GGT Hof 1841:** *Gothaischer genealogischer Hof-Kalender auf das Jahr 1841*. Gotha : bei Justus Perthes, 1841. 466 s.

GROBE BROCKHAUS 1933: *Der große Brockhaus : Handbuch des Wissens in zwanzig Bänden. Vierzehnter Band, Osu - Por.* Leipzig : F. A. Brockhaus, 1933. 792 s.

HAAS 1947: HAAS, Antonín. *Karel Bruntálský z Vrbna.* Praha : Orbis, 1947. 135 s.

HAAS 1948: HAAS, Antonín. *Menší fondy a sbírky různé provenience. 2., Archiv žerotínsko-vrbenský : listiny a listy z let 1497–1624.* Praze : Zemský národní výbor, 1948. 422 s.

HLEDÍKOVÁ – JANÁK – DOBEŠ 2005: HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 568 s.

HOSÁK 2004: HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské.* Praha : Academia, 2004. 1144 s.

HRADY 1983: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. (II), Severní Morava.* Praha : Svoboda, 1983. 357 s.

JÖCHER 1750a: JÖCHER, Christian Gottlieb. *Allgemeines Gelehrten-LEXICON : Darinne die Gelehrten aller Stände sowohl männ- als weiblichen Geschlechts, welche vom Anfange der Welt bis auf iletzige Zeit gelebt, und sich der gelehrten Welt bekannt gemacht, Nach ihrer Geburt, Leben, merckwürdigen Geschichten, Absterben und Schrifften aus den glaubwürdigsten Scribenten in alphabetischer Ordnung beschrieben werden. Erster Theil, A-C.* Leipzig : in Johann Friedrich Gleditschens Buchhandlung, 1750. 2284 sl.

JÖCHER 1750b: JÖCHER, Christian Gottlieb. *Allgemeines Gelehrten-LEXICON : Darinne die Gelehrten aller Stände sowohl männ- als weiblichen Geschlechts, welche vom Anfange der Welt bis auf iletzige Zeit gelebt, und sich der gelehrten Welt bekannt gemacht, Nach ihrer Geburt, Leben, merckwürdigen Geschichten, Absterben und Schrifften aus den glaubwürdigsten Scribenten in alphabetischer Ordnung beschrieben werden. Zweyter Theil, D-L.* Leipzig : in Johann Friedrich Gleditschens Buchhandlung, 1750. 2636 sl.

JÖCHER 1751a: JÖCHER, Christian Gottlieb. *Allgemeines Gelehrten-LEXICON : Darinne die Gelehrten aller Stände sowohl männ- als weiblichen Geschlechts, welche vom Anfange der Welt bis auf iletzige Zeit gelebt, und sich der gelehrten Welt bekannt gemacht, Nach ihrer Geburt, Leben, merckwürdigen Geschichten, Absterben und Schrifften aus den glaubwürdigsten Scribenten in alphabetischer Ordnung beschrieben werden. Dritter Theil, M-R.* Leipzig : in Johann Friedrich Gleditschens Buchhandlung, 1751. 2338 sl.

JÖCHER 1751b: JÖCHER, Christian Gottlieb. *Allgemeines Gelehrten-LEXICON : Darinne die Gelehrten aller Stände sowohl männ- als weiblichen Geschlechts, welche vom Anfange der Welt bis auf iletzige Zeit gelebt, und sich der gelehrten Welt bekannt gemacht, Nach ihrer Geburt, Leben, merckwürdigen Geschichten, Absterben und Schrifften aus den glaubwürdigsten Scribenten in alphabetischer Ordnung beschrieben werden. Vierter Theil, S-Z.* Leipzig : in Johann Friedrich Gleditschens Buchhandlung, 1751. 2250 sl.

KARPENKO 2007: KARPENKO, Vladimír. *Alchymie : nauka mezi snem a skutečností.* Praha : Academia, 2007. 521 s.

KILLY – VIERHAUS 1999a: KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 1, Aachen-Boguslawski.* München : K.G. Saur, 1999. 642 s.

KILLY – VIERHAUS 1999b: KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 2, Bohacz-Ebhardt.* München : K.G. Saur, 1999. 681 s.

KILLY – VIERHAUS 1999c: KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 3, Ebinger-Gierke.* München : K.G. Saur, 1999. 680 s.

KILLY – VIERHAUS 1999d: KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 5, Hasselbach-Kofler.* München : K.G. Saur, 1999. 680 s.

KILLY – VIERHAUS 1999e: KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 7, May-Pleßner.* München : K.G. Saur, 1999. 695 s.

- KILLY – VIERHAUS 1999f:** KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 8, Plett-Schmidseder*. München : K.G. Saur, 1999. 710 s.
- KILLY – VIERHAUS 1999g:** KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 9, Schmidt-Theyer*. München : K.G. Saur, 1999. 695 s.
- KILLY – VIERHAUS 1999h:** KILLY, Walther – VIERHAUS, Rudolf. *Deutsche biographische Enzyklopädie : (DBE). Band 10, Thibaut-Zycha*. München : K.G. Saur, 1999. 711 s.
- KLEINHEYER 1989:** KLEINHEYER, Gerd. *Deutsche Juristen aus fünf Jahrhunderten : eine biographische Einführung in die Geschichte der Rechtswissenschaft*. Heidelberg : Müller Juristischer, 1989. 415 s.
- KOZÁK 2005:** KOZÁK, Petr. Vzestup rodu Žerotínů. *Časopis Matice moravské*. Roč. CXXIV, č. 1/2005. Brno : Matice moravská, 2005, s. 47–81.
- KRISCHKE c2009:** KRISCHKE, Wolfgang. *Was heißt hier Deutsch? : kleine Geschichte der deutschen Sprache*. München : C. H. Beck, c2009. 302 s.
- KUČA 1996:** KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl, A–G*. Praha : Libri, 1996. 874 s.
- KUDRNA 1985:** KUDRNA, Jaroslav. Pierre Bayle – univerzální kritik své doby. In: *Průvodce dějinami evropského myšlení*. Praha : Panorama, 1985, s. 346–351.
- LEDVINKA – MRÁZ – VLNAS 1995:** LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce : (encyklopedický ilustrovaný přehled)*. Praha : Akropolis, 1995. 447 s.
- LUSTIG 1935:** LUSTIG, Rudolf. *Schematismus velkostatků v zemi moravskoslezské*. Praha : nákladem vlastním, [1935]. 469 s.
- MALÝ 1877:** MALÝ, Jakub. *Vlastenský slovník historický*. V Praze : Rohlíček & Sievers, [1877]. 962 s.
- MAŇAS 2009:** MAŇAS, Vladimír. Pelikán a kříž. Ostravský rodák František Xaver Michael Leffler (1658–1744) a jeho církevní kariéra. In: *Ostrava : příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska. 24*. V Šenově u Ostravy : Tilia, 2009, s. 580–603.
- MAŠEK 2008:** MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I, A–M*. Praha : Argo, 2008. 668 s.
- MAŠEK 2010:** MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl II, N–Ž*. Praha : Argo, 2010. 664 s.
- MAŤA 2007:** MAŤA, Petr. Komisaři k českému zemskému sněmu (1627–1740). In: *Per saecula ad tempora nostra : sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka. Svazek 2*. Praha : Historický ústav Akademie věd České republiky, 2007, s. 507–974.
- MÜLLER 1921a:** MÜLLER, Hermann Alexander. *Allgemeines Künstler-Lexikon : Leben und werke der berühmtesten bildenden Künstler. Erster Band. Aachen-Fyt*. Frankfurt am Main : Literarische Anstalt Rütten & Loening, 1921. 491 s.
- MÜLLER 1921b:** MÜLLER, Hermann Alexander. *Allgemeines Künstler-Lexikon : Leben und werke der berühmtesten bildenden Künstler. Vierter Band. Raab-Vezzo*. Frankfurt am Main : Literarische Anstalt Rütten & Loening, 1921. 517 s.
- MÜLLER – POLÁCH – ZEZULČÍK 2008:** MÜLLER, Karel – POLÁCH, Radek – ZEZULČÍK, Jaroslav. *Kamenné svědectví minulosti : heraldické památky Novojičinska*. Praha ; Nový Jičín : Libri ve spolupráci s Muzeem Novojičinska, 2008. 208 s.

- NEBESKÁ 2011:** NEBESKÁ, Barbora. *Provenienční a obsahový průzkum zámecké knihovny Chuchelná*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. 60 s.
- NEBESKÁ 2016:** NEBESKÁ, Barbora. *Knihovny knížat Lichnovských*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. 109 s.
- NEBESKÁ 2023:** NEBESKÁ, Barbora. Slezské zámecké knihovny na okraji zájmu. *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia litterarum* 68, 2023, 66, č. 1–2, s. 42–52.
- NEBESKÁ – MAŠEK 2021:** NEBESKÁ, Barbora – MAŠEK, Petr. *Slezské zámecké knihovny : katalog výstavy, 23. 9. – 26. 12. 2021*. České Budějovice : Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2021. 99 s.
- NEJEZCHLEB – HRONEK 2004:** NEJEZCHLEB, Zdeněk – HRONEK, Miloslav. *Beethoven : osobnost génia v korespondenci*. Praha : Vyšehrad, 2004. 385 s.
- NESMĚRÁK – CHALUPA 2021:** NESMĚRÁK, Karel – CHALUPA, Radek. Dvě vrbovské transmutace z počátku 18. století a jejich vztah k Univerzitě Karlově, překlad a analýza dobové zprávy. *Chemické listy*. Roč. 115, č. 7 (2021), s. 354–355.
- NOUVELLE 1853:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Sixième. BICHAT-BOULDUCE*. Paris : Firmin Didot frères, 1853. 952 sl.
- NOUVELLE 1854:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Neuvième. CAS-CHA*. Paris : Firmin Didot frères, 1854. 958 sl.
- NOUVELLE 1856:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Quinzième. DU-EM*. Paris : Firmin Didot frères, 1856. 960 sl.
- NOUVELLE 1857:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Dix-Neuvième. FU-GEO*. Paris : Firmin Didot frères, 1857. 959 sl.
- NOUVELLE 1859:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Trentième. LAV-LET*. Paris : Firmin Didot frères, 1859. 1024 sl.
- NOUVELLE 1860:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Trente-Troisième. MAL-MAR*. Paris : Firmin Didot frères, 1860. 1024 sl.
- NOUVELLE 1861:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Trente-Cinquième. MÉR-MON*. Paris : Firmin Didot frères, 1861. 1032 sl.
- NOUVELLE 1866:** *Nouvelle biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'a nos jours. Tome Quarante-Sixième. VER-ZWI*. Paris : Firmin Didot frères, 1866. 1039 sl.
- OPPL 1928:** OPPL, Stanislav Václav. *Z kroniky staroslavného města Fulneku, působiště J.A. Komenského*. Fulnek na Moravě : Oppl, 1928. 175 s.
- OSN 1890:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Třetí díl, B-Bianchi*. V Praze : J. Otto, 1890. 946 s.
- OSN 1891:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Čtvrtý díl, Bianchi-Giovini-Bžunda*. V Praze : J. Otto, 1891. 1026 s.
- OSN 1892:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Pátý díl, C-Čechůvky*. V Praze : J. Otto, 1892. 894 s.
- OSN 1893:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Sedmý díl, Dánsko-Dřevce*. V Praze : J. Otto, 1893. 957 s.

- OSN 1895:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Devátý díl, Falšování potravin a pochutin-Genrista.* V Praze : J. Otto, 1895. 1037 s.
- OSN 1896:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Desátý díl, Gens-Hedwigia.* V Praze : J. Otto, 1896. 1025 s.
- OSN 1897:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Jedenáctý díl, Hédypathie-Hýždě.* V Praze : J. Otto, 1897. 1066 s.
- OSN 1899:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Čtrnáctý díl, Kartel-Kraj.* V Praze : J. Otto, 1899.
- OSN 1900a:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Patnáctý díl, Krajčij-Ligustrum.* V Praze : J. Otto, 1900. 1066 s.
- OSN 1900b:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Šestnáctý díl, Lih-Media.* V Praze : J. Otto, 1900. 1058 s.
- OSN 1902a:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Osmnáctý díl, Navary-Oživnutí.* V Praze : J. Otto, 1902. 1026 s.
- OSN 1902b:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Devatenáctý díl, P-Pohoř.* V Praze : J. Otto, 1902. 1051 s.
- OSN 1904:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Dvacátýdruhý díl, Rozkošný-Schloppe.* V Praze : J. Otto, 1904. 1002 s.
- OSN 1905:** *Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Dvacátýtřetí díl, Schlossar-Starowolski.* V Praze : J. Otto, 1905. 1064 s.
- ORLITA 2016:** ORLITA, Zdeněk. *Dům v Zahradě Páně : fulnecký kapucínský klášter v proměnách staletí.* Nový Jičín : Muzeum Novojičínska, p.o., 2016. 275 s.
- PETŘÍČKOVÁ 2014:** PETŘÍČKOVÁ, Lucie. *Jean-Marie Blas de Roblès : tam, kde jsou tygři domovem, novodobý barokní román?* Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav románských studií.
- PFEIFFER 1722:** PFEIFFER, Christoph. *Bey der den 22ten Jan.1722... gehaltenen Andenckens-Predigt des... Herren Christoph Heinrich von Gfug und Foellerndorff... welcher zu Ende des hingelegten 1721sten Jahres den 19.Decembris... seinen Geist aufgegeben.* Schweidnitz : gedruckt bey Johann Christian Muellern, [1722].
- PODZEMSKÁ 1954:** PODZEMSKÁ, Jiřina. *Hořovice : státní zámek, město a okolí.* Praha : STN, 1954. 23 s.
- PŘEMOŽITELÉ 1989:** *Přemožitelé času. 14.* Praha : Mezinárodní organizace novinářů – Interpress magazin, 1989. 189 s.
- RENAISSANCE c2004:** *Renaissance beasts : of animals, humans, and other wonderful creatures.* Urbana : University of Illinois Press, c2004. 246 s.
- SAFIER 2008:** SAFIER, Neil. *Measuring the new world : enlightenment science and South America.* Chicago : University of Chicago Press, 2008. 387 s.
- SANETRŇÍK 2009:** SANETRŇÍK, David. *Erasmus Rotterdamský: Hérakleovy práce (Erasmova Adagia). Avriga.* Praha : Koniasch Latin Press, 2009, 195 s.
- SEDLÁČKOVÁ 2021:** SEDLÁČKOVÁ, Helena. *Krajští hejtmané v Čechách (1623) 1641–1849 : personální obsazení.* Praha : Národní archiv, 2021. 455 s.

- SEKOWSKI 2003a:** SEKOWSKI, Roman. *Herbarz szlachty śląskiej : informator genealogiczno-heraldyczny. Tom II., D-G.* Katowice : Videograf II : Fundacja "Zamek Chudów". 532 s.
- SEKOWSKI 2003b:** SEKOWSKI, Roman. *Herbarz szlachty śląskiej : informator genealogiczno-heraldyczny. Tom III., H-K.* Katowice : Videograf II : Fundacja "Zamek Chudów". 473 s.
- SELTENREICH 2020:** SELTENREICH, Radim. Hermann Conring (1606–1681) – luterán ve službách absolutistického státu raného novověku. *Revue církevního práva.* Roč. 26, č. 80(3), 2020, s. 73–83.
- SINAPIUS 1720:** SINAPIUS, Johannes. *Schlesischer Curiositäten Erste Vorstellung, Darinnen die ansehnlichen Geschlechter Des Schlesischen Adels, Mit Erzählung Des Ursprungs, der Wappen, Genealogien, der qualificirtesten Cavaliere, der Stamm-Häuser und Güter beschrieben, Und dabey viele, bißhero ermangelte Nachrichten von Edlen Rittern und löblichen Vor-Eltern, aus alten brieflichen Urkunden und bewährten MSCtis zum Vorschein gebracht werden.* Leipzig : Auf Verlag des Autoris : Zu Leipzig im Großischen, wie auch zu Breßlau und Lignitz im Rohrlachischen Buchladen zu finden, (gedruckt in der Fleischerischen Druckerey), 1720. 1100 s.
- SKLENÁŘ – SKLENÁŘOVÁ 2005:** SKLENÁŘ, Karel – SKLENÁŘOVÁ, Zuzana. *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů.* Praha : Libri, 2005. 726 s.
- SLOVNÍK 1996:** *Slovník spisovatelů : anglická literatura : africké literatury v angličtině : australská literatura : indická literatura v angličtině : irská literatura : kanadská literatura v angličtině : karibská literatura v angličtině : novozélandská literatura : skotská literatura : waleská literatura.* Praha : Libri, 1996. 756 s.
- SLOVNÍK 2003:** *Slovník spisovatelů.* Praha : Libri, 2003. 823 s.
- STEJSKAL 2020:** STEJSKAL, Martin. *Labyrintem alchymie v českých zemích : osobnosti, symboly, lokality, pověsti a jejich interpretace.* Praha : Eminent, 2020. 501 s.
- STROUHALOVÁ 2010:** STROUHALOVÁ, Marcela. *Hrabě Jan Adam Hrzán z Harasova. Zrození barokního kavalíra?* Pardubice, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická. 61 s.
- STROUHALOVÁ 2020:** STROUHALOVÁ, Marcela. K možnostem průzkumu provenience novodobých knižních fondů Národní knihovny České republiky. In: BUŠTA, Jaroslav et al. *Osudy konfiskátů : výzkum provenience a problematika přesunů kulturního majetku v Československu na základě prezidentských dekretů.* Praha : Artefactum, nakladatelství Ústavu dějin umění AV ČR, 2020, s. 205–218.
- SULŽENKO – KOKEŠ 2021:** SULŽENKO, Marcela – KOKEŠ, Luboš. Správní mechanismy přesunu knižních fondů v letech 1918–1954 : odrazový můstek k výzkumu knižní provenience. *Acta Musei Nationalis Pragae – Historia litterarum* 66, 2021, 66, č. 1–2, s. 4–26.
- SVITÁK 2011:** SVITÁK, Zbyněk. *Z počátků moderní byrokracie : nejvyšší zeměpanský úřad na Moravě v letech 1748–1782.* Brno : Vydala Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy : prameny, země, kultura, 2011. 587 s.
- ŠICHMANOVÁ 2007:** ŠICHMANOVÁ, Zuzana. *Alchymie a alchymisté v zemích českých a moravských.* Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Přírodovědecká fakulta. 197 s.
- THIEME – BECKER 1911:** THIEME, Ulrich – BECKER, Felix. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler : von der Antike bis zur Gegenwart : begründet von Ulrich Thieme und Felix Becker. Fünfter Band, Brewer-Carlingen.* Leipzig : E. A. Seemann, 1911. 608 s.
- TITTEL 1905:** TITTEL, Ignaz. *Schematismus und Statistik des Grossgrundbesitzes, der landwirth. Industrien und landwirth. Lehranstalten in der Markgrafschaft Mähren und im Herzogtume Schlesien.* Prag : Verlag von Josef Springer, 1905. 500 s.
- TREVOR – ROPER 1969:** TREVOR – ROPER, Hugh Redwald. *The European Witch-Craze of the Sixteenth and Seventeenth Centuries.* New York : Harper & Row, 1969. 246 s.

- TRITHEMIUS 2016:** TRITHEMIUS, Johannes. *De septem secundeis = O sedmi druhotných působcích*. Praha : Trigon, 2016. 94 s.
- TUREK 1940:** TUREK, Adolf. *Fulnecko*. Brno : Nákladem Musejního spolku v Brně, 1940. 279 s.
- TUREK 1959:** TUREK, Adolf. *Státní archiv v Opavě : průvodce po archivních fondech. Svazek 2*. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1959. 221 s.
- UHLÍKOVÁ 2004:** UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní kulturní komise 1947–1951*. Praha : Artefactum, 2004. 254 s.
- UHLÍKOVÁ 2019:** UHLÍKOVÁ, Kristina. Sekretariát pro evidenci a záchranu uměleckých a historických památek. In: *Konfiskované osudy: umělecké památky z německého majetku získaného československým státem a jejich severočestí majitelé*. Praha : Artefactum, nakladatelství Ústavu dějin umění AV ČR, v. v. i., 2019, s. 36–41.
- URZIDIL 2009:** URZIDIL, Johannes. *Goethe v Čechách*. Příbram : Pistorius & Olšanská, 2009. 501 s.
- VELKÉ POSTAVY 1997:** *Velké postavy západního myšlení : slovník myslitelů*. Praha : Prostor, 1997. 707 s.
- VLASTIVĚDNÉ LISTY 2002:** *Vlastivědné listy : časopis pro dějiny, umění, přírodu a dnešek*. Opava : Vlastivědná společnost při Slezském zemském muzeu. Roč. 28, 1/2002, 48 s.
- VOIT 2006:** Voit, Petr. *Encyklopedie knihy : starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha : Libri, 2006. 1350 s.
- VOLNÝ 1835:** VOLNÝ, Řehoř Tomáš. *Die Markgrafschaft Mähren. I. Band, Prerauer Kreis*. Brünn : In Commission der L. W. Seidel'schen Buchhandlung, 1835. 486 s.
- WHITAKER 1935:** WHITAKER, Arthur P. *Antonio de Ulloa*. The Hispanic American Historical Review, Vol. 15, No. 2 (May, 1935), s. 155–194.
- WILLOWEIT 2005:** WILLOWEIT, Dietmar. *Deutsche Verfassungsgeschichte : vom Frankenreich bis zur Wiedervereinigung Deutschlands : ein Studienbuch*. München : C. H. Beck, 2005. 593 s.
- WURZBACH 1856:** WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Erster Theil, A-Blumenthal*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1856. 482 s.
- WURZBACH 1862:** WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Achter Theil, Hartmann-Heyser*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1862. 498 s.
- WURZBACH 1863:** WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Neunter Theil, Hibler-Hysel*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1863. 503 s.
- WURZBACH 1870:** WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Zweiundzwanzigster Theil, Pergen – Podhradszky und Nachträge (III. Folge)*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1870. 512 s.
- WURZBACH 1874:** WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern*

geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. *Sechszwanzigster Theil, Rhedey - Rosenauer und Nachträge (VI. Folge)*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1874. 419 s.

WURZBACH 1877: WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Fünfunddreißigster Theil, Sinacher - Sonnenthal*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1877. 336 s.

WURZBACH 1889: WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Siebenundfünfzigster Theil, Windisch-Grätz - Wolf*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1889. 342 s.

WURZBACH 1890: WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich : enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Neunundfünfzigster Theil, Wurmser-Zhuber*. Wien : Druck und Verlag k.k. Hof- und Staatsdruckerei, 1890. 383 s.

ZEDLER 1732: ZEDLER, Johann Heinrich. *Grosses vollständiges universal Lexicon Aller Wissenschaften und Künste, Welche bißhero durch menschlichen Verstand und Witz erfunden und verbessert worden. Erster Band, A-Am*. Halle und Leipzig : Verlegts Johann Heinrich Zedler, 1732. 16 s., 1840 sl.

ZEZULČÍK (CZEIKE) 2023: *Genealogie rodu Czeike von Badenfeld*. Nепublikovaný zdroj.

ZEZULČÍK (HAUER) 2023: *Genealogie rodu von Hauer*. Nепublikovaný zdroj.

ZEZULČÍK (WRBNA VON FREUDENTHAL) 2023: *Genealogie rodu Czeike von Badenfeld*. Nепublikovaný zdroj.

ZEZULČÍK 2014: ZEZULČÍK, Jaroslav. *Zámecké toulky Kravařskem*. Fulnek : Moravské Kravařsko, o.p.s., [2014]. 148 s.

ZÍBRT 1900: ZÍBRT, Čeněk. *Bibliografie české historie. Díl první*. V Praze : nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. 674 s.

Archivní prameny:

ARCHIV 2024: *Archiv žerotínsko-vrbenský 1497–1744*. Rodinný archiv, č. listu NAD: 1431. In: Zemský archiv v Opavě.

HRABEC – MÜLLER – TUREK 2024: HRABEC, Augustin – MÜLLER, Karel – TUREK, Adolf. *Velkostatek Fulnek 1477–1950*. Inventář JAF: 265, č. pomůcky: 266. In: Zemský archiv v Opavě.

KRAVAR 2024: KRAVAR, Zdeněk. *Říšské župní muzeum Opava (1894) 1938–1945*. Inventář, č. listu NAD: 231, č. pomůcky: 1614. In: Zemský archiv v Opavě.

MATRICULA 2023: *Matricula Online. St. Stephan (Stephansdom), Trauungsbuch, 02-078, 1792–1796*. Dostupné zde: <https://data.matricula-online.eu/cs/oesterreich/wien/01-st-stephan/02-078/?pg=64>

ŘÍŠSKÉ 2024: *Říšské župní muzeum Opava (1894) 1938–1945*. Kulturní a vědecké ústavy a zařízení – muzea, památníky a vlastivědné ústavy, č. listu NAD: 231. In: Zemský archiv v Opavě.

ŠTĚPÁN 2024: ŠTĚPÁN, J. *Lenní dvůr Kroměříž. Díl V. Spisy lén olomouckých biskupů a arcibiskupů. Svazek 59. Lenní statek Velká Střelná a Čermná 1597–1889*. Inventář, č. pomůcky: 1935. In: Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc.

TRIBUNÁL 2024: *Tribunál - criminalia, publica, civilia (1590) 1636 – 1783. C 2 Tribunál – pozůstalosti*, karton 278, sign. W 100, č. ev. listu JAF: 130. In: Moravský zemský archiv v Brně.

VS FULNEK 2024a: *Velkostatek Fulnek 1477–1950. Verzeichniss über die am 12ten December 1842 vorfündig gewesenen Meubles , I Im untern Schlosse, II Im obern Schl[os]osse zu Fulnek*. Inv. č. 2016, sig. I/6, č. kart. 320. In: Zemský archiv v Opavě.

VS FULNEK 2024b: *Velkostatek Fulnek 1477–1950. Fulneker Schloss Inventarium Neu Aufgenom[m]en im Jänner 1856*. Inv. č. 2000, sig. B III 5/23, č. kart. 308. In: Zemský archiv v Opavě.

VS FULNEK 2024c: *Velkostatek Fulnek 1477–1950. Inventarium über zum herrschaftlichen Eigenthum gehörige bewegliche Gegenstände (soweit dergleichen nicht an Pächter überlassen sind, worüber besondere Inventarien bestehen,) für das Jahr 1864*. Inv. č. 2016, sig. I/14, č. kart. 320. In: Zemský archiv v Opavě.

VS FULNEK 2024d: *Velkostatek Fulnek 1477–1950. Acten, betreffend Inventarium über Mobilien Gegenstände. 1865*. Inv. č. 2016, sig. I/16, č. kart. 320. In: Zemský archiv v Opavě.

WIENER ZEITUNG 2023: *Concurs Heinrich Xav. Ritter v. Hauer's Gläubiger. Wiener Zeitung*, 12. März 1821, s. 465. Dostupné zde: [ANNO, Wiener Zeitung, 1821-03-12, Seite 9 \(onb.ac.at\)](#)

WIENER ZEITUNG 2024a: Den 21. März. *Wiener Zeitung*, Jahresübersicht 1819, 26. März 1819. Dostupné z: [ANNO, Wiener Zeitung, 1819-03-26, Seite 3 \(onb.ac.at\)](#)

WIENER ZEITUNG 2024b: Nachricht. *Wiener Zeitung*, Jahresübersicht 1792, 16. Mai 1792. Dostupné z: [ANNO, Wiener Zeitung, 1792-05-16, Seite 14 \(onb.ac.at\)](#)

Online zdroje:

BÜCHER 2023: Bücher der veterinärmedizinhistorischen Sammlung, Die veterinärmedizinhistorische Bibliothek [online] *Veterinärmedizin-historische Sammlung im Lehr- und Forschungsgut Oberholz* [cit. 15. 6. 2023]. Dostupné z: [Universität Leipzig: Bücher der veterinärmedizinhistorischen Sammlung \(uni-leipzig.de\)](#)

JEAN BAPTISTE 2023: Jean Baptiste de la Quintinie [online] *The British Museum* [cit. 27. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOG176826>

JOHANN 2023: Johann Friedrich Zittmann [online] *Sächsische Biografie* [cit. 19. 6. 2023]. Dostupné z: [Biografie von Johann Friedrich Zittmann \(1671–1757\) - Sächsische Biografie | ISGV e.V.](#)

PO STOPÁCH 2023: Po stopách kapucínských dobrodinců [online] *Kapucínská hrobka v Brně* [cit. 24. 7. 2023]. Dostupné z: [Dobrodinci na Kapucínském náměstí \(kapucini.cz\)](#)

KÖBLER 2023: KÖBLER, Gerhard, Zielwörterbuch europäischer Rechtsgeschichte, 4. A. [online] *Gerhard Köbler* [cit. 9. 6. 2023]. Dostupné z: <http://www.koeblergerhard.de/>

LLOYD 2023: LLOYD, HENRY (c. 1720 – 1783), soldier and military writer [online] *Y Bywgraffiadur Cymreig, Dictionary of Welsh Biography* [cit. 16. 6. 2023]. Dostupné z: [LLOYD, HENRY \(c. 1720 - 1783\), soldier and military writer | Dictionary of Welsh Biography](#)

MELZI 2023: MELZI, Ludovico. *KriegsRegeln Deß Ritters Ludwig Meltzo* [online] *VHÚ Praha* [cit. 22.6.2023]. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/exhibit/melzi-ludovico-kriegsregeln-des-ritters-ludwig-meltzo/>

NOSEK 2023: NOSEK, Bedřich. Mendelssohn, Moses [online] *Religionistická encyklopedie, Sociologický ústav AV ČR* [cit. 16. 6. 2023]. Dostupné z: [Mendelssohn, Moses \(JKI-J\) – Religionistická encyklopedie \(cas.cz\)](#)

PONTOPPIDAN 2024: PONTOPPIDAN, Erik Eriksen [online] *The Cyclopedia of Biblical, Theological, and Ecclesiastical Literature* [cit. 13. 8. 2023]. Dostupné z: [Pontoppidan, Erik Eriksen - Biblical Cyclopedia](#)

TROJNOVÁ 2023: TROJNOVÁ, Petra. JAKUB SPANMÜLLER – PONTANUS [online] *Osobnosti města Mostu* [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné z: [město Most - osobnosti města - historie \(archive.org\)](https://archive.org)

PAVELEK 2008: PAVELEK, Ivan. Nový majitel fulneckého zámku hodlá navázat na vizi Špačka [online] *Novojičínský deník* [cit. 9. 8. 2024]. Dostupné z: [Nový majitel fulneckého zámku hodlá navázat na vizi Špačka - Novojičínský deník \(denik.cz\)](https://denik.cz)

PROVENIO 2023: PROVENIO. Databáze vlastníků knih [online] *Knihovna Národního muzea* [cit. 7. 6. 2023]. Dostupné z: <https://provenio.cz>.

SKRBENSKÝ 2024: Skrbenský Jan II. starší z Hříště [online] *Statutární město Opava* [cit. 24. 5. 2024]. Dostupné z: [Skrbenský Jan II. starší z Hříště \[Statutární město OPAVA\] \(muni.cz\)](https://muni.cz)

TROJNOVÁ 2023: TROJNOVÁ, Petra. JAKUB SPANMÜLLER – PONTANUS [online] *Osobnosti města Mostu* [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné z: [město Most - osobnosti města - historie \(archive.org\)](https://archive.org)